

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Теловата М.Т., Петраковська О.В.

Фінансовий облік -1
(у схемах і таблицях)

Частина - 1

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Київ - 2019

Рецензенти:

Бенько М.М. доктор економічних наук, професор кафедри обліку та оподаткування Київського національного торговельно – економічного університету;

Малюга Н.М. доктор економічних наук, професор кафедри обліку та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Шпак В.А. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Київського кооперативного інституту бізнесу і права.

Фінансовий облік – 1 (у схемах і таблицях) Частина - 1: навч. посіб./ [М.Т. Теловата, О.В. Петраковська]; за заг. ред. М.Т. Теловатої. – К.: Інтердрук, 2019. – 217 с.

У навчальному посібнику «Фінансовий облік –1 (у схемах і таблицях)» частина -1 на основі законодавчих актів і нормативно – правових документів викладено основи побудови бухгалтерського обліку, обліку основних засобів, нематеріальних активів, біологічних активів та запасів.

Текст навчального посібника викладено логічно, наочно, в схемах і таблицях, що сприяють кращому розумінню матеріалу та допомагають його викладенню.

У навчальному посібнику наведений список рекомендованих джерел, діючий План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, перелік та зміст П(С)БО, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами).

Кожна тема містить законодавчу та нормативно – правову базу, термінологічний словник, контрольні питання, завдання для самоперевірки.

Матеріал навчального посібника розрахований для студентів закладів вищої освіти напряму 071 «Облік і оподаткування», викладачів облікових дисциплін, слухачів курсів підвищення кваліфікації а також фахівців, які прагнуть мати ґрунтовні знання з фінансового обліку.

ПЕРЕДМОВА

Враховуючи вимоги українського законодавства та закони ринкової економіки, потреба у фахівцях знань фінансового обліку різко зростає.

Фінансовий облік, як навчальна дисципліна для раціоналізації його вивчення поділений на дві частини: “Фінансовий облік - 1” та “Фінансовий облік - 2”. Основна мета викладання навчальної дисципліни “Фінансовий облік - 1” є надання студентам теоретичних знань та практичних вмінь та навиків з фінансового обліку активів підприємства.

З обов’язковим урахуванням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, а також із посиланням на чинні законодавчі та нормативно - правові акти у навчальному посібнику систематизовано за окремими темами теоретичний матеріал з основ побудови бухгалтерського обліку, з обліку основних засобів, нематеріальних активів, біологічних активів, запасів, які узагальнені в схемах і таблицях, що є зручним при підготовці студентів до практичних занять та під час їх самостійної роботи.

Більш сучасними та такими, що підвищують рівень активності й зацікавленості студентів у вивченні навчального матеріалу стали різнорівневі завдання, які покликані конкретизувати і закріпити теоретичні знання, виробити в студентів практичні навички у використанні цих знань на практиці.

Всебічний розгляд висвітленого в навчальному посібнику матеріалу, за загальною редакцією д.пед.н., проф. Теловатої М.Т., вказує на кропітку працю авторів:

Передмова: д.пед.н., проф. Теловата М.Т.

Тема 1. Основи побудови бухгалтерського обліку: д.пед.н., професор Теловата М.Т.

Тема 2. Облік основних засобів: к.е.н., доцент Петраковська О.В.

Тема 3. Облік нематеріальних активів: к.е.н., доцент Петраковська О. В.

Тема 4. Облік біологічних активів: к.е.н., доцент
Петраковська О. В.

Тема 5. Облік запасів: к.е.н., доцент Петраковська О. В.

Список рекомендованих джерел: д.пед.н., проф. Теловата
М.Т.

Додатки: д.пед.н., проф. Теловата М.Т.

ЗМІСТ

Передмова	3
ТЕМА 1. ОСНОВИ ПОБУДОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	7
1.1. Сутність, значення та основні принципи бухгалтерського обліку.....	10
1.2. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві.....	13
1.3. Характеристика Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.....	16
1.4. Документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку.....	18
1.5. Облікова політика.....	23
1.6. Інвентаризація активів і зобов'язань.....	24
ТЕМА 2: ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	33
2.1. Економічна сутність та класифікація основних засобів.....	40
2.2. Критерії визнання основних засобів.....	43
2.3. Документальне оформлення операцій з основними засобами.....	44
2.4. Облік руху основних засобів.....	46
2.5. Облік переоцінки та зменшення корисності основних засобів.....	58
2.6. Облік амортизації основних засобів.....	62
2.7. Порядок проведення інвентаризації основних засобів.....	66
2.8. Облік орендних операцій.....	68
2.9. Розкриття інформації про основні засоби у примітках до фінансової звітності.....	76
ТЕМА 3: ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	82
3.1. Економічна сутність та групи нематеріальних активів.....	86
3.2. Визнання та оцінка нематеріальних активів.....	88
3.3. Документальне оформлення операцій з нематеріальними активами.....	91
3.4. Облік нематеріальних активів.....	92
3.5. Облік переоцінки та зменшення корисності нематеріальних активів.....	97
3.6. Облік амортизації нематеріальних активів.....	101

3.7.Порядок проведення інвентаризації нематеріальних активів.....	104
3.8. Розкриття інформації про нематеріальні активи у примітках до фінансової звітності.....	105

ТЕМА 4: ОБЛІК БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ.....111

4.1. Економічна сутність та види біологічних активів.....	114
4.2. Визнання та оцінка біологічних активів.....	116
4.3.Документальне оформлення операцій з біологічними активами.....	119
4.4. Порядок проведення інвентаризації біологічних активів...123	
4.5. Облік біологічних активів.....	124
4.6. Розкриття інформації про біологічні активи у примітках до фінансової звітності.....	129

ТЕМА 5: ОБЛІК ЗАПАСІВ.....137

5.1. Економічна сутність та класифікація запасів.....	141
5.2. Визнання та первісна оцінка запасів.....	143
5.3. Оцінка вибуття запасів.....	146
5.4. Оцінка запасів на дату балансу.....	147
5.5. Документальне оформлення операцій із запасами.....	148
5.6. Облік запасів.....	150
5.7. Розкриття інформації про запаси в примітках до фінансової звітності.....	162

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 168

ДОДАТКИ.....170

ТЕМА 1: ОСНОВИ ПОБУДОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

1.1. Сутність, значення та основні принципи бухгалтерського обліку.

1.2. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві.

1.3. Характеристика Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

1.4. Документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку.

1.5. Облікова політика.

1.6. Інвентаризація активів і зобов'язань.

ЗАКОНОДАВЧА ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВА БАЗА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. — Назва з екрана.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. — Назва з екрана.

3. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536. — Назва з екрана.

4. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим

доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> . — Назва з екрана.

5. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. — Назва з екрана.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Господарська операція – дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Економічна вигода – потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів.

Консолідована фінансова звітність – фінансова звітність підприємства, яке здійснює контроль, та підприємств, які ним контролюються, як єдиної економічної одиниці.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно-правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності підприємствами (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності та

національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі), розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності і законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку.

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності.

Облікові реєстри – це носії спеціального формату (паперові, електронні) у вигляді відомостей, ордерів, книг, журналів тощо, призначені для хронологічного, систематичного або комбінованого накопичення, групування та узагальнення інформації з первинних документів, що прийняті до обліку.

Первинний документ – документ, який містить відомості про господарську операцію.

Принцип бухгалтерського обліку – правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Фінансова звітність - звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Міжнародні стандарти фінансової звітності – прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності.

1.1. Сутність, значення та основні принципи бухгалтерського обліку

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначає **Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»**

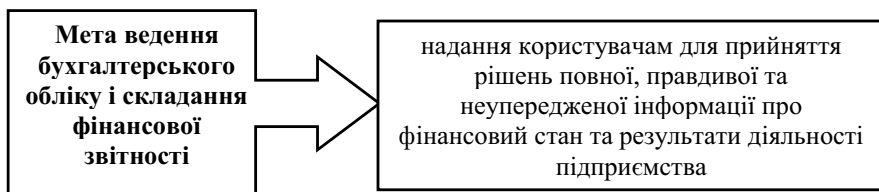

Рис. 1.1. Структура Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Розриття сутності терміну «бухгалтерський облік»

Бухгалтерський облік - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень

Рис. 1.2. Розриття сутності терміну «бухгалтерський облік» згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Рис. 1.3. Мета ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності

* Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно – правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності підприємствами (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі), розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності і законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку.

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою:

- створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів;

- удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

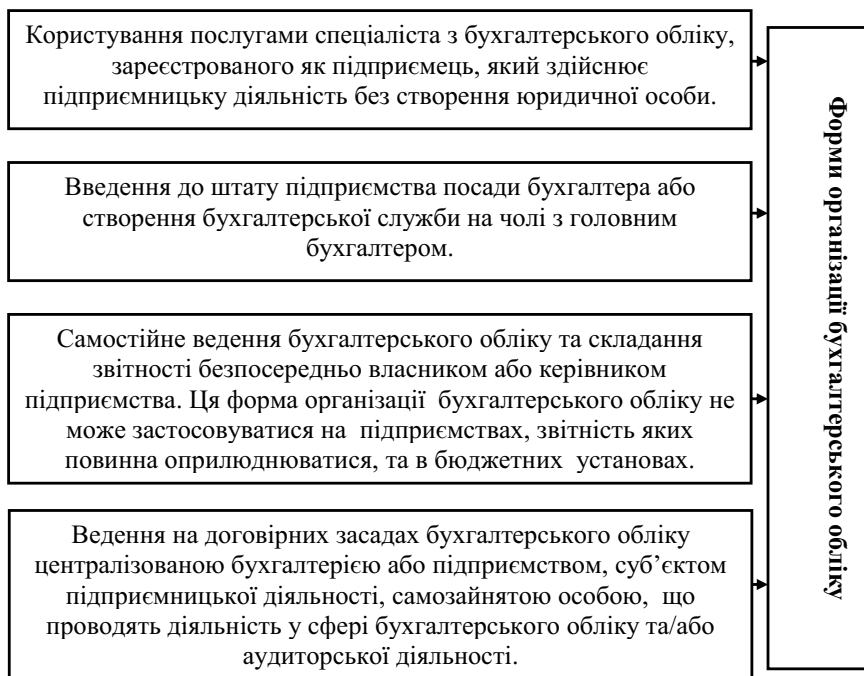
Таблиця 1.1

Основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

№ з/п	Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності	Сутність принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності
1	повне висвітлення	фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі
2	автономність	кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства
3	послідовність	постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики
4	безперервність	оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі
5	нарахування	доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів
6	превалювання сутності над формою	операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми
7	єдиний грошовий вимірник	вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці

1.2. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

Рис. 1.4. Форми організації бухгалтерського обліку

Підприємство, що становить суспільний інтерес, зобов'язане утворити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, до складу якої входять не менше двох осіб.

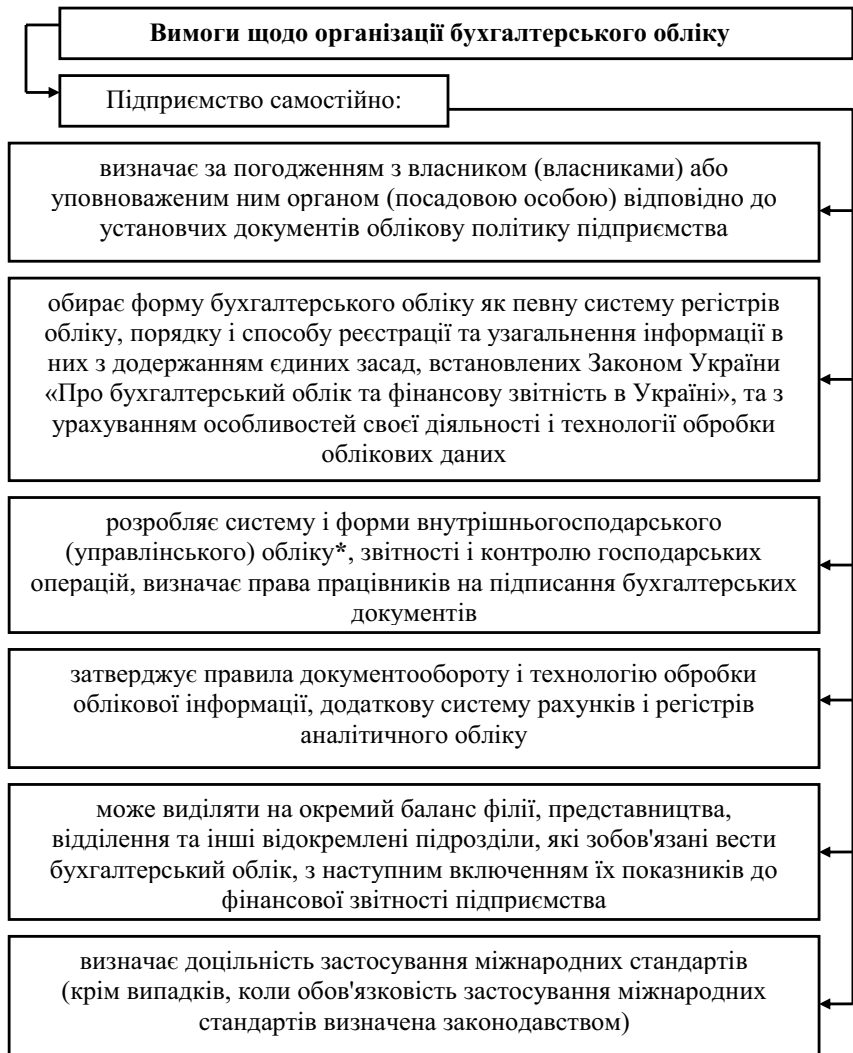
Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» **підприємства, що становлять суспільний інтерес**, - підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які відповідно до цього Закону належать до великих підприємств.

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів

Рис. 1.5. Функції головного бухгалтера згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Головний бухгалтер не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно – правової та кримінальної відповідальності за подання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, інформації про фінансову операцію, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання законодавства.

Рис. 1.6. Вимоги щодо організації бухгалтерського обліку згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

* Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» **внутрішньогосподарський (управлінський) облік** – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

1.3. Характеристика Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

Призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків, бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб встановлює **Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій**. Інструкція із застосування Плану рахунків спрямована на забезпечення єдності відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках і субрахунках.

План рахунків бухгалтерського обліку є переліком рахунків і схем реєстрації та групування на них фактів фінансово-господарської діяльності (кореспонденція рахунків) у бухгалтерському обліку.

У ньому за десятковою системою наведені коди (номери) й найменування синтетичних рахунків (рахунків першого порядку) й субрахунків (рахунків другого порядку).

Першою цифрою коду визначено клас рахунків,
другою - номер синтетичного рахунку,
третьою - номер субрахунку.

Субрахунки використовуються підприємствами, виходячи з потреб управління, контролю, аналізу й звітності та можуть ними доповнюватися введенням нових субрахунків (рахунків другого, третього порядків) із збереженням кодів (номерів) субрахунків Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Рис. 1.7. Структура Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

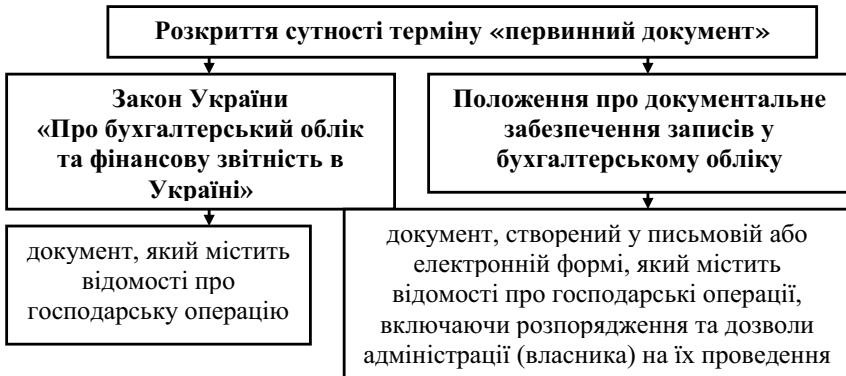
Рахунки класів 0 - 7 є обов'язковими для всіх підприємств.

Рахунки класу 9 «Витрати діяльності» ведуться всіма підприємствами, крім суб'єктів малого підприємництва, а також інших організацій, діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності, з відкриттям за власним рішенням рахунків класу 8 «Витрати за елементами».

Малі підприємства та інші організації, діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності, можуть вести бухгалтерський облік витрат з використанням тільки рахунків класу 8 «Витрати за елементами» або в порядку, який наведено в попередньому абзаці.

1.4. Документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є **первинні документи**, які фіксують факти здійснення господарських операцій.

Рис. 1.8. Розкриття сутності терміну «первинний документ»

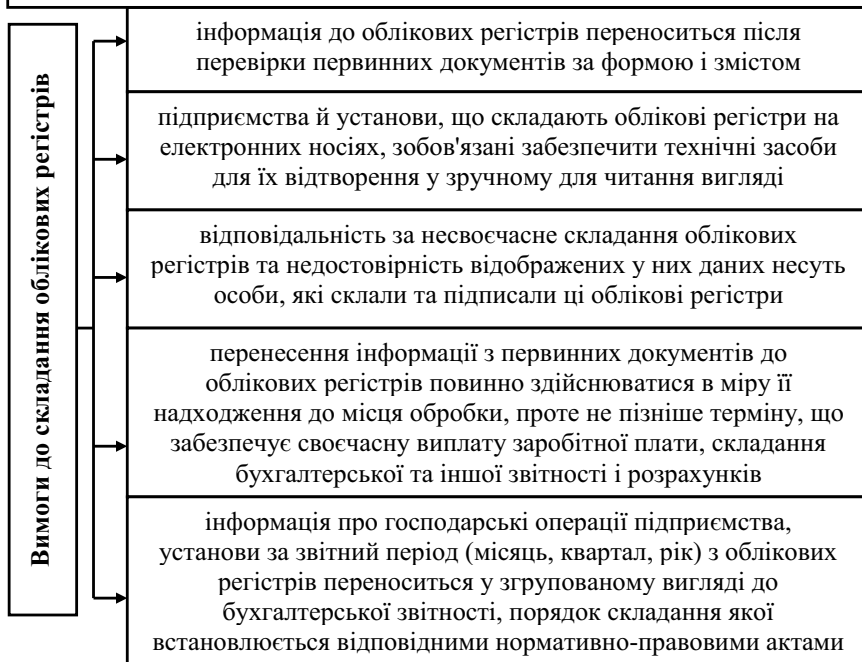

Рис. 1.9. Обов'язкові реквізити первинних та зведених облікових документів згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

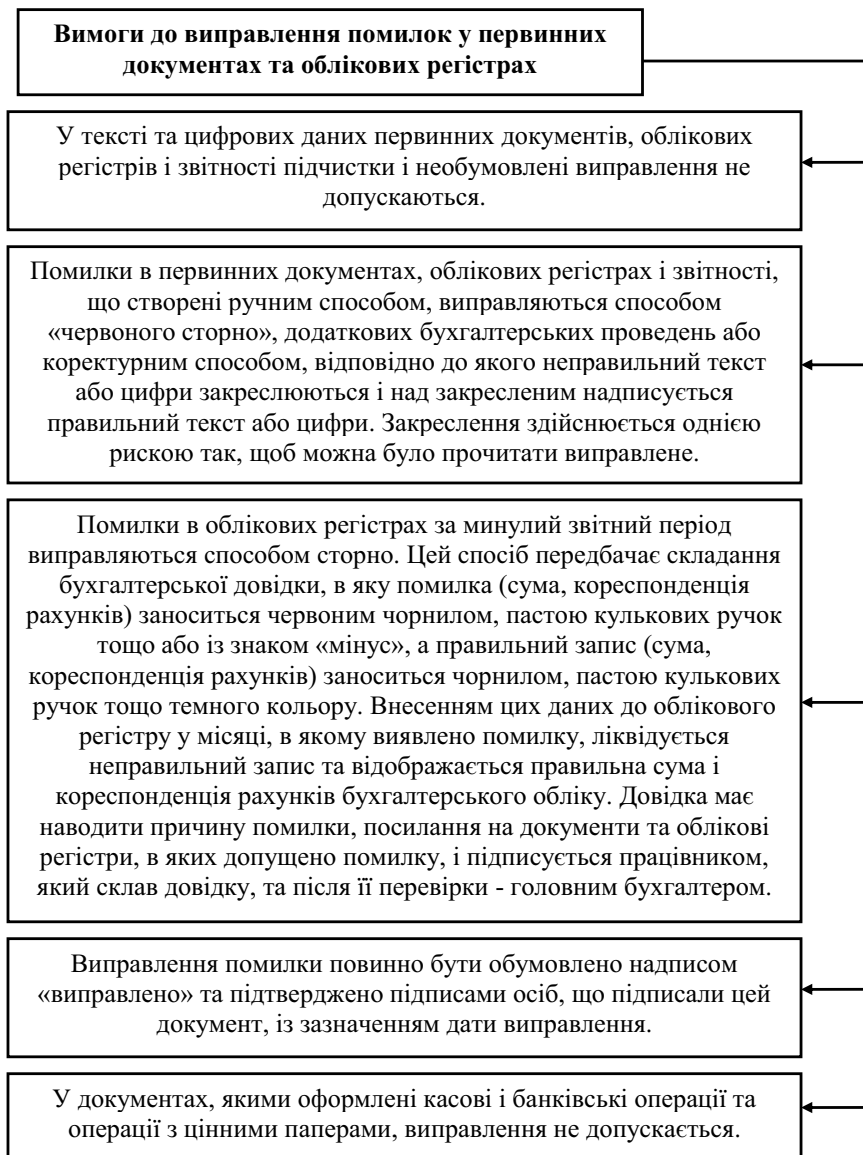
Порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської та іншої звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від форм власності, установ та організацій, основна діяльність яких фінансується за рахунок коштів бюджету встановлює **Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку**

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в **реєстрах синтетичного та аналітичного обліку**.

Облікові реєстри - носії спеціального формату (паперові, електронні) у вигляді відомостей, ордерів, книг, журналів, тощо, призначені для хронологічного, систематичного або комбінованого накопичення, групування та узагальнення інформації з первинних документів, що прийняті до обліку

Рис. 1.10. Вимоги до складання облікових реєстрів згідно Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку

Рис. 1.11. Вимоги до виправлення помилок у первинних документах та облікових регістрах згідно Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку

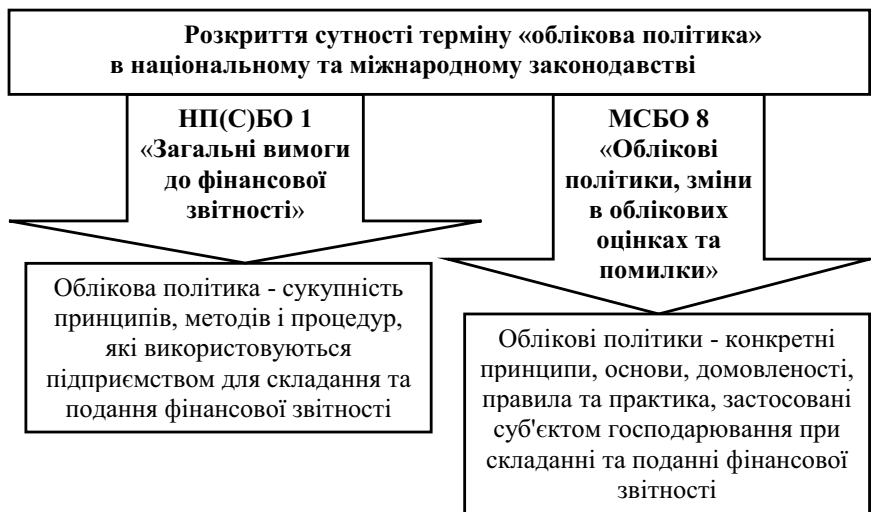

Рис. 1.12. Вимоги до організації документообороту згідно Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку

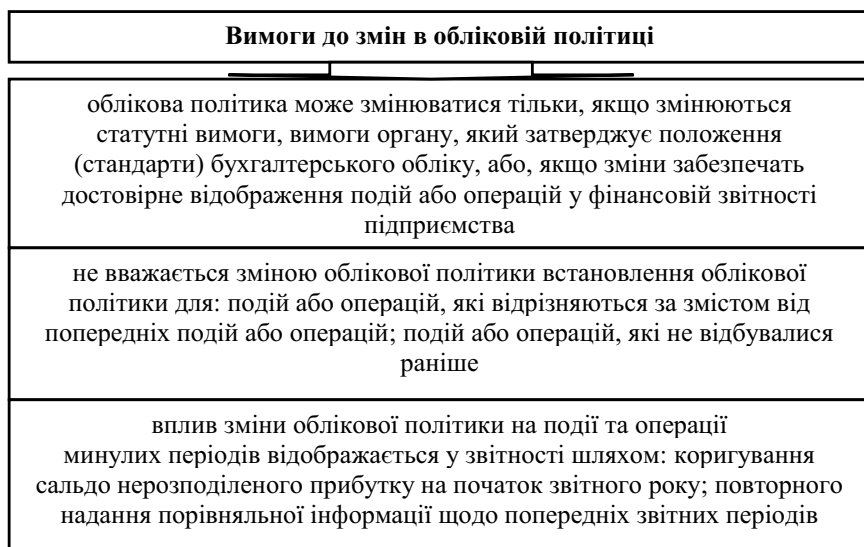
Вимоги до зберігання документів	
→	Первинні документи та облікові реєстри, що пройшли обробку, бухгалтерська та інша звітність підлягають обов'язковій передачі до архіву.
→	Первинні документи та облікові реєстри, що пройшли обробку, бухгалтерська та інша звітність до передачі їх до архіву підприємства, установи повинні зберігатися в бухгалтерській службі у спеціальних приміщеннях або зачинених шафах під відповідальністю осіб, уповноважених головним бухгалтером.
→	Бланки суворої звітності повинні зберігатися в сейфах, металевих шафах або спеціальних приміщеннях, що забезпечують їх схоронність.
→	Первинні документи, облікові реєстри та бухгалтерська та інша звітність, створені у формі електронного документа, повинні зберігатися на електронних носіях інформації у формі, що дає змогу перевірити їх цілісність на цих носіях, та протягом строку, що не повинен бути меншим від строку, встановленого для відповідних документів на папері.
→	Первинні документи поточного місяця, що пройшли обробку ручним способом і відносяться до відповідного облікового реєстру, комплектуються в хронологічному порядку, нумеруються, переплітаються і супроводжуються довідкою для архіву.
→	Строк зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської та іншої звітності в архіві підприємства, установи визначається згідно з нормативно-правовим актом з питань визначення строків зберігання документів.
→	Зберігання первинних документів та облікових реєстрів, що пройшли обробку і були підставою для складання звітності, а також бухгалтерської та іншої звітності, оформлення і передачу їх до архіву забезпечує головний бухгалтер підприємства, установи або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства.
→	У разі пропажі або знищення первинних документів, облікових реєстрів і звітності керівник підприємства, установи письмово повідомляє про це правоохоронні органи та наказом призначає комісію для встановлення переліку відсутніх документів та розслідування причин їх пропажі або знищення.

Рис. 1.13. Вимоги до зберігання документів
згідно Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку

1.5. Облікова політика

Рис. 1.14. Розкриття сутності терміну «облікова політика» в національному та міжнародному законодавстві

Рис. 1.15. Вимоги до змін в обліковій політиці згідно П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»

1.6. Інвентаризація активів і зобов'язань

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити **інвентаризацію активів і зобов'язань**, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка.

Порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення її результатів визначає

Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань

Завдання інвентаризації

виявлення фактичної наявності активів та перевірка повноти відображення зобов'язань, коштів цільового фінансування, витрат майбутніх періодів

установлення лишку або нестачі активів шляхом зіставлення фактичної їх наявності з даними бухгалтерського обліку

виявлення активів, які частково втратили свою первісну якість та споживчу властивість, застарілих, а також матеріальних та нематеріальних активів, що не використовуються, невикористаних сум забезпечення

виявлення активів і зобов'язань, які не відповідають критеріям визнання

Рис. 1.16. Завдання інвентаризації згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно з законодавством.

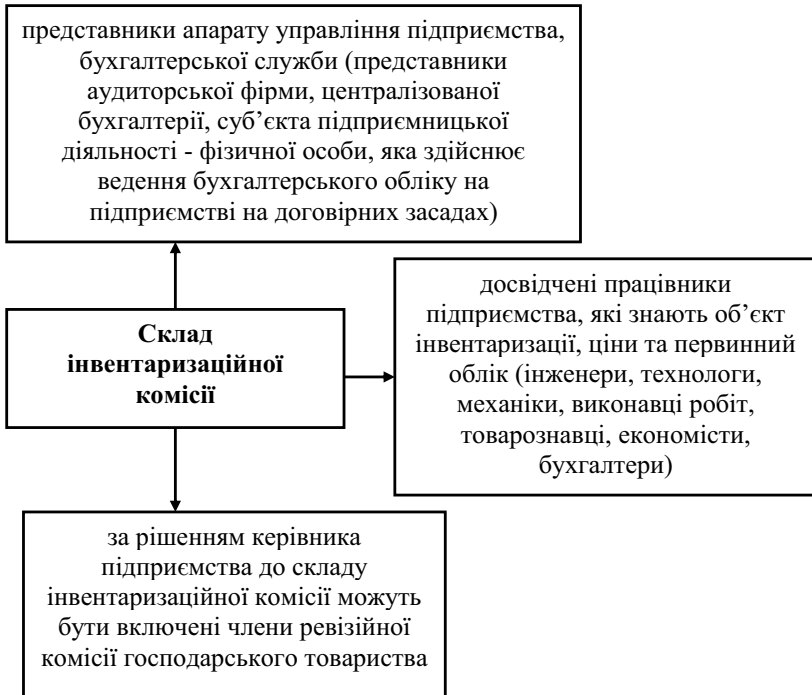

<p>перед складанням річної фінансової звітності в обсязі, визначеному п. 6 розділу I. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, з урахуванням особливостей проведення інвентаризації і в строки, визначені п.10 розділу I. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань</p>	<p>Випадки, коли проведення інвентаризації є обов'язковим</p>
<p>у разі передачі майна державного підприємства або бюджетної установи в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворення державного підприємства, передачі державного підприємства (його структурних підрозділів) або бюджетної установи до сфери управління іншого органу управління (на дату передачі), крім передачі в межах одного органу управління, в інших випадках, визначених законодавством</p>	
<p>у разі зміни матеріально відповідальних осіб, а також у разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів або на вимогу хоча б одного члена колективу (бригади) при колективній (бригадній) матеріальній відповідальності (на день приймання-передачі справ) в обсязі активів, які знаходяться на відповідальному зберіганні</p>	
<p>у разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів) в обсязі, визначеному керівником підприємства</p>	
<p>за судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до закону має право вимагати проведення такої інвентаризації</p>	
<p>у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ) в обсязі, визначеному керівником підприємства</p>	
<p>у разі припинення підприємства в обсязі, визначеному п. 6 розділу I. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань</p>	
<p>у разі переходу на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами (на дату такого переходу)</p>	
<p>в інших випадках, передбачених законодавством</p>	

Рис. 1.17. Випадки, коли проведення інвентаризації є обов'язковим згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань

Для проведення інвентаризації на підприємстві розпорядчим документом керівника підприємства створюється **інвентаризаційна комісія**.

На підприємстві, де через великий обсяг робіт проведення інвентаризації не може бути забезпечено однією комісією, для безпосереднього проведення інвентаризації у місцях зберігання та виробництва розпорядчим документом керівника підприємства створюються **робочі інвентаризаційні комісії**.

Рис. 1.18. Склад інвентаризаційної комісії згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань

У разі проведення інвентаризації за судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до законодавства має право вимагати проведення такої інвентаризації, посадові особи відповідного органу (за їх згодою) можуть бути присутні при проведенні інвентаризації.

Рис. 1.19. Функції інвентаризаційних комісій та робочих інвентаризаційних комісій згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Яка мета бухгалтерського обліку?
2. На яких принципах базується бухгалтерський облік?
3. Що таке облікова політика?
4. Форми організації бухгалтерського обліку на підприємстві.
5. Функції головного бухгалтера.
6. Вимоги до складання облікових регістрів.
7. Розкрийте сутність облікової політики.
8. Назвати випадки, коли проведення інвентаризації є обов'язковим.
9. Назвати обов'язкові реквізити первинних облікових документів.

ЗАВДАННЯ 1.1 ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі – це принцип:

- а) послідовності;
- б) безперервності;
- в) автономності.

2. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе:

- а) власник (власники);
- б) уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів;
- в) всі відповіді вірні.

3. Облікові регістри - це носії спеціального формату (паперові, електронні) у вигляді:

- а) відомостей;
- б) журналів;
- в) всі відповіді вірні.

4. За рішенням керівника підприємства до складу інвентаризаційної комісії:

- а) можуть бути включені члени ревізійної комісії господарського товариства;
- б) не можуть бути включені члени ревізійної комісії господарського товариства.

5. Управлінський облік - система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для:

- а) зовнішніх користувачів у процесі управління підприємством;
- б) внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

6. Активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до:

- а) отримання економічних вигод у майбутньому;
- б) зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

7. Бухгалтерський облік - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства:

- а) зовнішнім користувачам для прийняття рішень;
- б) внутрішнім користувачам для прийняття рішень;
- в) всі відповіді вірні.

8. Доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів – це принцип:

- а) нарахування;
- б) безперервності;
- в) послідовності.

9. Користувачі фінансової звітності - це:

- а) тільки юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень;
- б) фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

10. Фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі – це принцип:

- а) безперервності;

б) повного висвітлення.

ЗАВДАННЯ 1.2
ЗАПОВНІТЬ ПОРОЖНІ МІСЦЯ ВИЗНАЧЕНЬ
НЕОБХІДНИМИ СЛОВАМИ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТУ:

1. Облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, для складання та подання фінансової _____.

2. Активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання _____ у майбутньому.

3. Принцип превалювання сутності над формою - операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з _____ форми.

4. Первинні документи та облікові реєстри, що пройшли обробку, бухгалтерська та інша звітність до передачі їх до архіву підприємства, установи повинні зберігатися в _____ у спеціальних приміщеннях або зачинених шафах під відповідальністю осіб, уповноважених головним бухгалтером.

5. Зберігання первинних документів та облікових реєстрів, що пройшли обробку і були підставою для складання звітності, а також бухгалтерської та іншої звітності, оформлення і передачу їх до архіву забезпечує _____ підприємства, установи або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства.

6. Зобов'язання - заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до _____ ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

7. Користувачі фінансової звітності - _____ або _____ особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

8. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є _____ документи.

9. Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та _____ обліку.
10. Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповідним рахункам _____ обліку на кінець останнього дня кожного місяця.

ЗАВДАННЯ 1.3

ЗНАЙДІТЬ ХИБНІ ТВЕРДЖЕННЯ СЕРЕД ЗАПРОПОНОВАНИХ:

1. Зобов'язання - заборгованість підприємства, що виникла внаслідок майбутніх подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до збільшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
2. Принцип автономності полягає у постійному (з року в рік) застосуванні підприємством обраної облікової політики.
3. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій.
4. Первинні документи підлягають обов'язковій перевірці (в межах компетенції) працівниками, які ведуть бухгалтерський облік, за формою і змістом, тобто перевіряється наявність у документі обов'язкових реквізитів та відповідність господарської операції чинному законодавству у сфері бухгалтерського обліку, логічна ув'язка окремих показників.
5. Відповідальність за несвоєчасне складання облікових регістрів та недостовірність відображених у них даних несе тільки головний бухгалтер.
6. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та недостовірність відображених у них даних не несуть особи, які склали та підписали ці первинні документи.
7. Помилки в облікових регістрах за минулий звітний період виправляються способом сторно.
8. Спосіб сторно передбачає складання бухгалтерської довідки, в яку помилка (сума, кореспонденція рахунків) заноситься червоним чорнилом, пастою кулькових ручок тощо або із знаком "плюс", а правильний запис (сума, кореспонденція рахунків)

заноситься чорнилом, пастою кулькових ручок тощо темного кольору.

9. Помилки в первинних документах, облікових регістрах і звітах, що створені ручним способом, виправляються коректурним способом.

10. У тексті та цифрових даних первинних документів, облікових регістрів і звітів підчистки і необумовлені виправлення допускаються.

ТЕМА 2: ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

- 2.1. Економічна сутність та класифікація основних засобів.
- 2.2. Критерії визнання основних засобів.
- 2.3. Документальне оформлення операцій з основними засобами.
- 2.4. Облік руху основних засобів.
- 2.5. Облік переоцінки та зменшення корисності основних засобів.
- 2.6. Облік амортизації основних засобів.
- 2.7. Порядок проведення інвентаризації основних засобів.
- 2.8. Облік орендних операцій.
- 2.9. Розкриття інформації про основні засоби у примітках до фінансової звітності.

ЗАКОНОДАВЧА ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВА БАЗА

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. — Назва з екрана.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. — Назва з екрана.
3. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>. — Назва з екрана.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. — Назва з екрана.
5. Методика визначення мінімальної суми орендного платежу за нерухоме майно фізичних осіб від 29.12.2010 р. № 1253,

затверджена постановою Кабінета Міністрів України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1253-2010-п>. — Назва з екрана.

6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561 (із змінами) [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293623&cat_id=293536. — Назва з екрана.

7. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293587&cat_id=293536. — Назва з екрана.

8. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536. — Назва з екрана.

9. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536. — Назва з екрана.

10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_014. — Назва з екрана.

11. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_023. — Назва з екрана.

12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_047. — Назва з екрана.
13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 40 «Інвестиційна нерухомість» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_026. — Назва з екрана.
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. — Назва з екрана.
15. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. — Назва з екрана.
16. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. — Назва з екрана.
17. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.95 р. (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>. — Назва з екрана.
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>. — Назва з екрана.
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>. — Назва з екрана.

20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. № 617 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03>. — Назва з екрана.
21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2004 р. № 817 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05>. — Назва з екрана.
22. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.07.2007 р. № 779 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07>. — Назва з екрана.
23. Порядок складання типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16>. — Назва з екрана.
24. Про затвердження типових форм первинного обліку, затверджено наказом Міністерства статистики України від 29.12.95 р. № 352 [Електронний ресурс] / Державна фіскальна служба України. — Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovozakonodavstvo/normativno-pravovi-akti-z-pitan-kpr/nakazi/61770.html>. — Назва з екрана.
25. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.2015 р. № 1307 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16>. — Назва з екрана.
26. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим

доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. — Назва з екрана.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Вартість використання – теперішня вартість майбутніх грошових потоків, які, як очікується, виникнуть від використання активу та його ліквідації.

Вигоди від відновлення корисності – величина, на яку сума очікуваного відшкодування активу (у межах балансової (залишкової) вартості цього активу, визначеної на дату відновлення корисності без урахування попередньої суми втрат від зменшення його корисності) перевищує його балансову (залишкову) вартість.

Втрати від зменшення корисності – сума, на яку балансова (залишкова) вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування.

Група активів, яка генерує грошові потоки – мінімальна група активів, використання якої приводить до збільшення грошових коштів окремо від інших активів (груп активів).

Група вибуття – сукупність активів, які плануються до продажу або відчуження в інший спосіб однією операцією, та зобов'язання, які прямо пов'язані з такими активами, що будуть передані (погашені) в результаті такої операції.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Інвестиційна нерухомість – власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва та постачання товарів, надання послуг,

адміністративної мети або продажу в процесі звичайної діяльності.

Зменшення корисності – втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання.

Компонент підприємства – одиниця (група одиниць), що генерує грошові кошти та може бути відділена операційно і забезпечує діяльність з виробництва та/або продажу продукції (робіт, послуг).

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство/установа очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Операційна нерухомість – власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою використання для виробництва, або постачання товарів чи надання послуг, або ж в адміністративних цілях.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/ діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Об'єкт основних засобів – це: закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством/установою.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Подібні (однорідні) об'єкти – об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливу вартість.

Припинена діяльність – це ліквідований або визнаний як утримуваний для продажу компонент підприємства, який являє собою:

а) відокремлюваний напрям або сегмент діяльності підприємства;

б) частину єдиного скоординованого плану відмови від окремого напрямку або сегменту діяльності підприємства;

в) дочірнє підприємство, що було придбане винятково з метою його перепродажу.

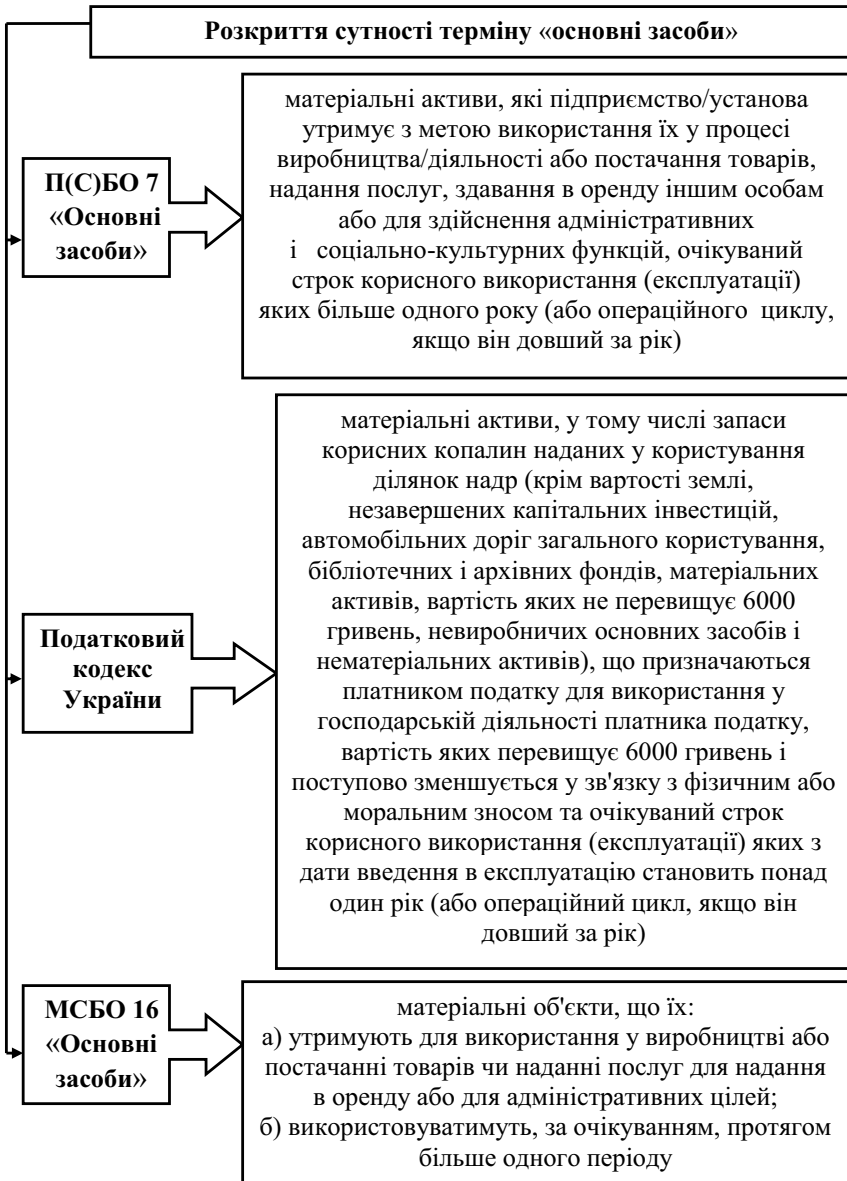
Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством/установою або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством/установою обсяг продукції (робіт, послуг).

Сума очікуваного відшкодування необоротного активу - найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від використання необоротного активу, включаючи його ліквідаційну вартість.

Капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством.

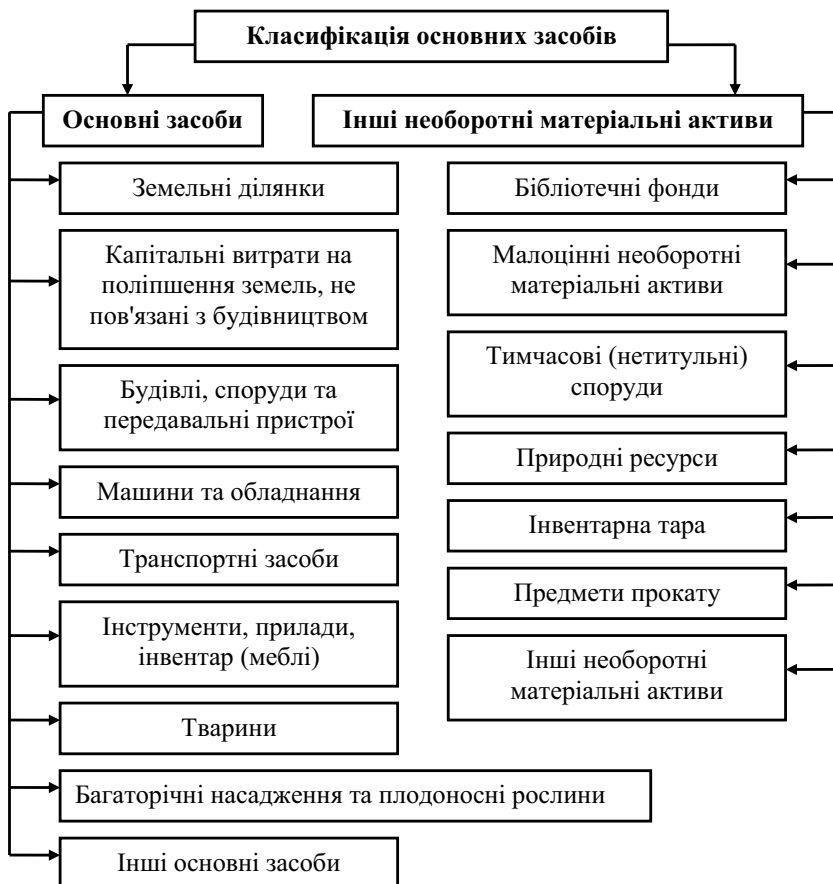
Чиста вартість реалізації необоротного активу – справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.

2.1. Економічна сутність та класифікація основних засобів

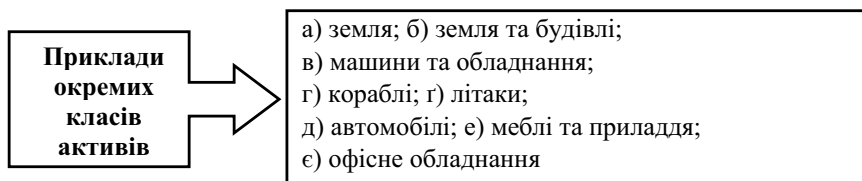

Рис. 2.1. Розкриття сутності терміну «основні засоби» в національному та міжнародному законодавстві

Рис. 2.2. Класифікація основних засобів згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

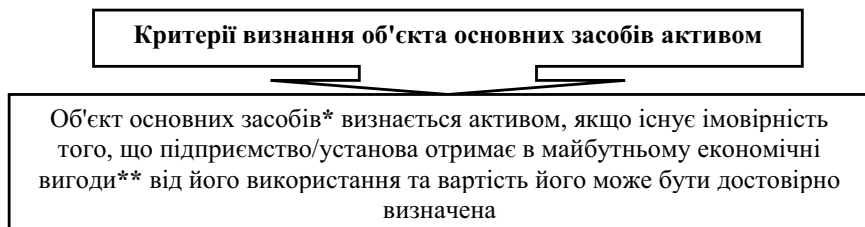
Рис. 2.3. Приклади окремих класів активів згідно МСБО 16 «Основні засоби»

Таблиця 2.1

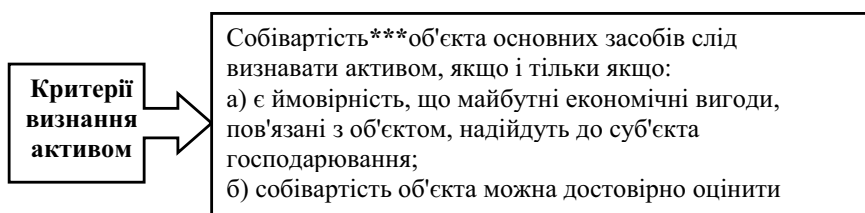
Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів згідно Податкового кодексу України

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	-
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої	20 15 10
група 4 – машини та обладнання	5
З них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 6000 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	-
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	-
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

2.2. Критерії визнання основних засобів

Рис. 2.4. Критерії визнання об'єкта основних засобів активом згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

Рис. 2.5. Критерії визнання собівартості об'єкта основних засобів активом згідно МСБО 16 «Основні засоби»

* Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» **об'єкт основних засобів** це: закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством/установою.

** Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» **економічна вигода** - це потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів.

*** Згідно МСБО 16 «Основні засоби» **собівартість** - це сума сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або справедлива вартість іншої форми компенсації, наданої для отримання активу на час його придбання або створення або (якщо прийнятно) сума, яку розподіляють на цей актив при первісному визнанні згідно з конкретними вимогами інших МСФЗ.

2.3. Документальне оформлення операцій з основними засобами

Для обліку основних засобів застосовують типові форми первинної облікової документації згідно з Наказом Міністерства статистики України від 29 грудня 1995 р. № 352, введено їх в дію з 1 січня 1996 року.

Таблиця 2.2

Типові форми з обліку основних засобів згідно з Наказом Міністерства статистики України від 29 грудня 1995 р. № 352

Типові форми з наказу № 352
Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. № 03-1)
Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів (ф. № 03-2)
Акт списання основних засобів (ф. № 03-3)
Акт на списання автотранспортних засобів (ф. № 03-4)
Акт № про установку, пуск та демонтаж будівельної машини (ф. № 03-5)
Інвентарна картка обліку основних засобів (ф. № 03-6)
Опис інвентарних карток по обліку основних засобів (ф. № 03-7)
Картка обліку руху основних засобів (ф. № 03-8)
Інвентарний список основних засобів (ф. № 03-9)
Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств) (ф. № 03-14)
Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій) (ф. № 03-15)
Розрахунок амортизації по автотранспорту (ф. № 03-16)

Наказом Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818 затверджено Порядок складання типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору. Цей Порядок застосовується при складанні типових форм з обліку та списання основних засобів розпорядниками бюджетних коштів, Державною казначейською службою України та фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування. Відповідно до п. 6. р. I Порядку складання типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору типові форми з обліку та списання основних засобів можуть застосовуватися юридичними особами, створеними відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також представництвами іноземних суб'єктів господарської діяльності.

**Рис. 2.6. Типові форми з обліку основних засобів згідно з
Наказом Міністерства фінансів України
від 13.09.2016 р. № 818**

2.4. Облік руху основних засобів

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає **Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»**

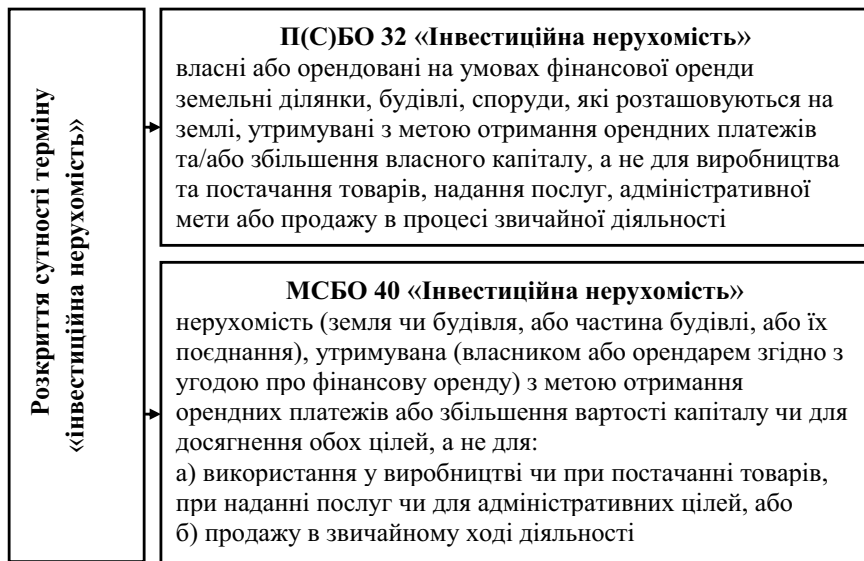

Рис. 2.7. Структура П(С)БО 7 «Основні засоби»

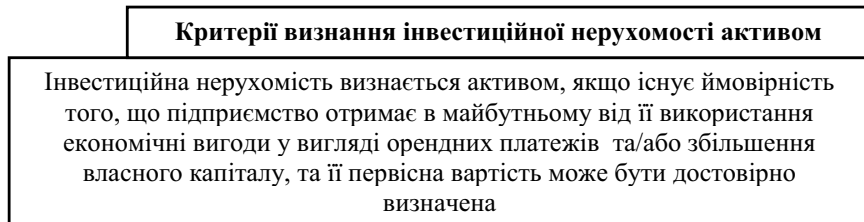
Підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами, їх філіями та іншими виділеними на окремий баланс підрозділами незалежно від форм власності і організаційно-правових форм (крім банків і бюджетних установ) можуть застосовуватися **Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів.**

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість та її розкриття у фінансовій звітності визначає **Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»**

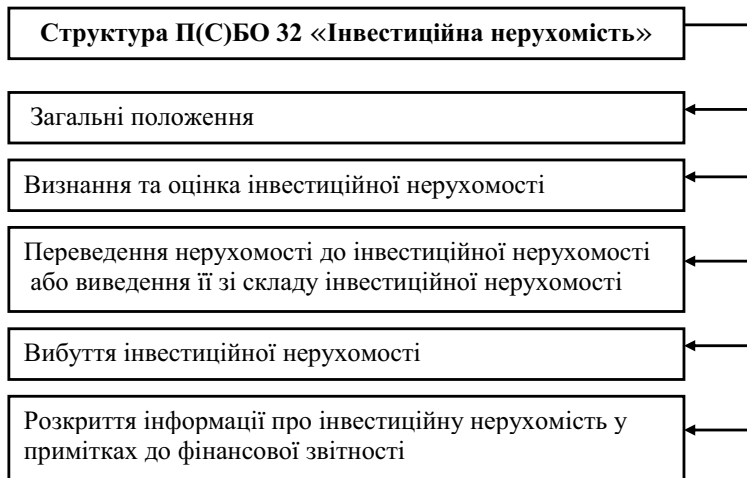
Обліковий підхід до інвестиційної нерухомості та пов'язані з ним вимоги до розкриття інформації визначає **МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість»**.

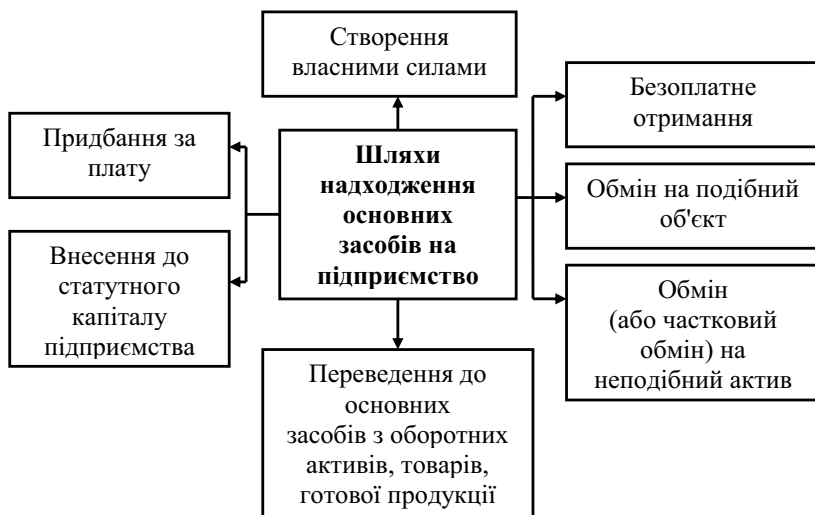
Рис. 2.8. Розкриття сутності терміну «інвестиційна нерухомість» в П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» та МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість»

Рис. 2.9. Критерії визнання інвестиційної нерухомості активом згідно П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість»

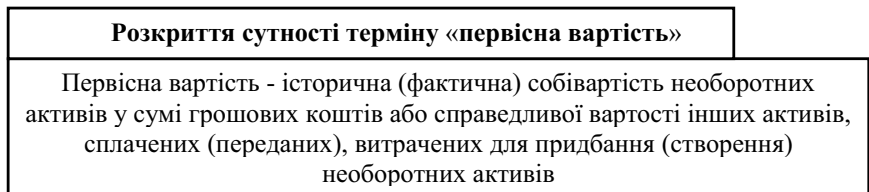
Рис. 2.10. Структура П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість»

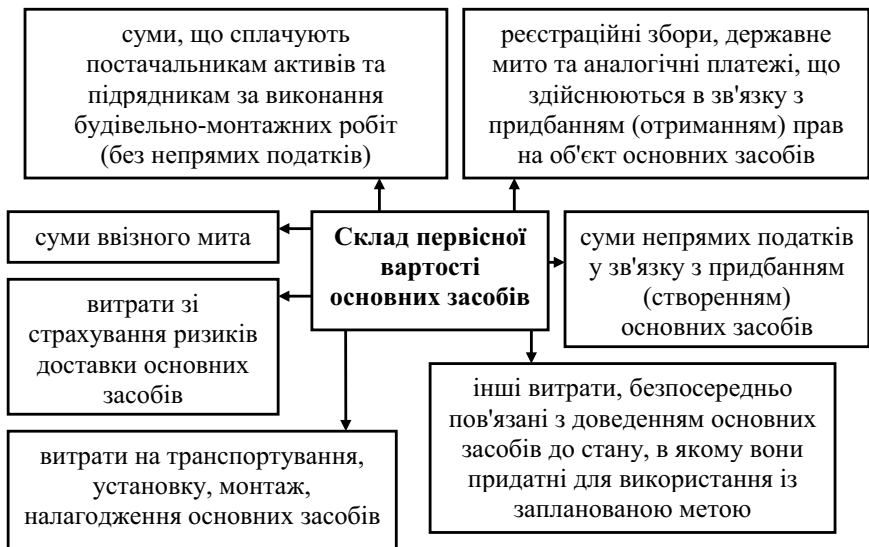
Рис. 2.11. Шляхи надходження основних засобів на підприємство згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства/установи **за первісною вартістю**.

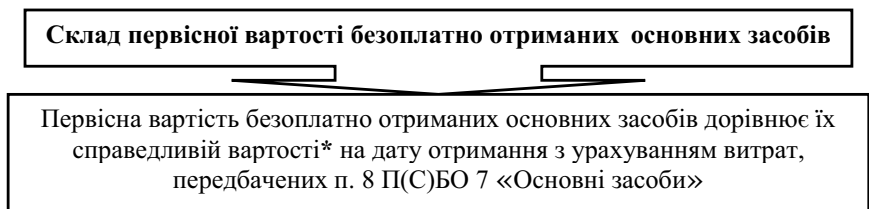

Рис. 2.12. Розкриття сутності терміну «первісна вартість» згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

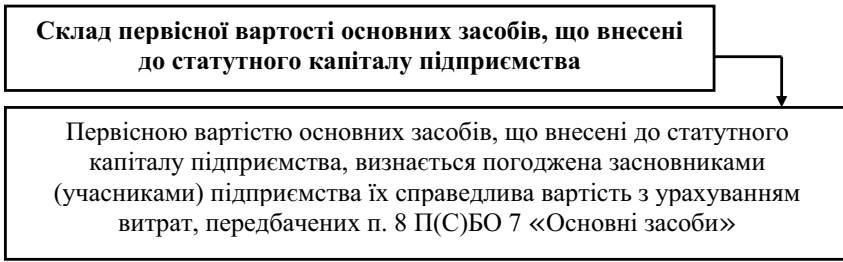

Рис. 2.13. Склад первісної вартості придбаних (створених) основних засобів згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

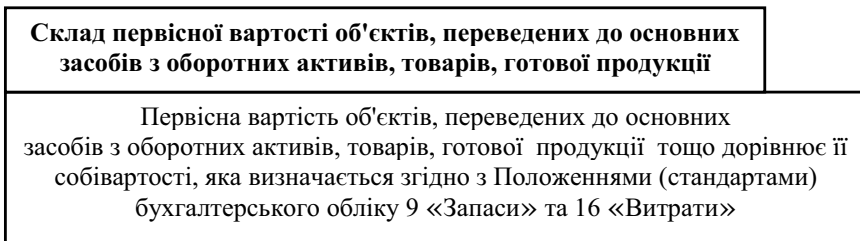

Рис. 2.14. Склад первісної вартості безоплатно отриманих основних засобів згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

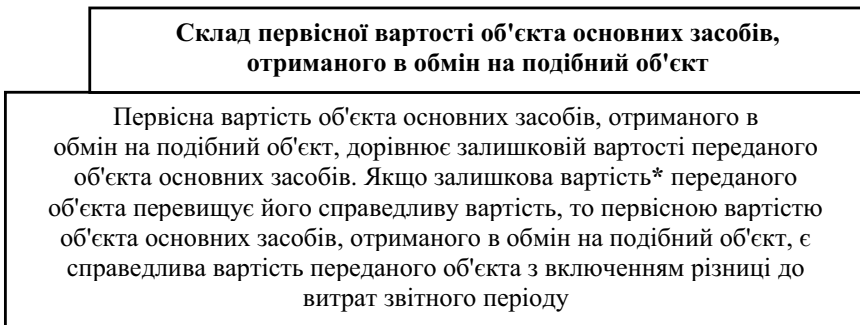
* Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» **справедлива вартість** – це сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Рис. 2.15. Склад первісної вартості основних засобів, що внесені до статутного капіталу підприємства згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

Рис. 2.16. Склад первісної вартості об'єктів, переведених до основних засобів з оборотних активів, товарів, готової продукції згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

Рис. 2.17. Склад первісної вартості об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

* Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» залишкова вартість – різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченої амортизації (зносу).

Склад первісної вартості об'єкта основних засобів, отриманого в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт

Первісна вартість об'єкта основних засобів, придбаного в обмін (або частковий обмін) на неподібний актив, дорівнює справедливій вартості переданого немонетарного активу, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну

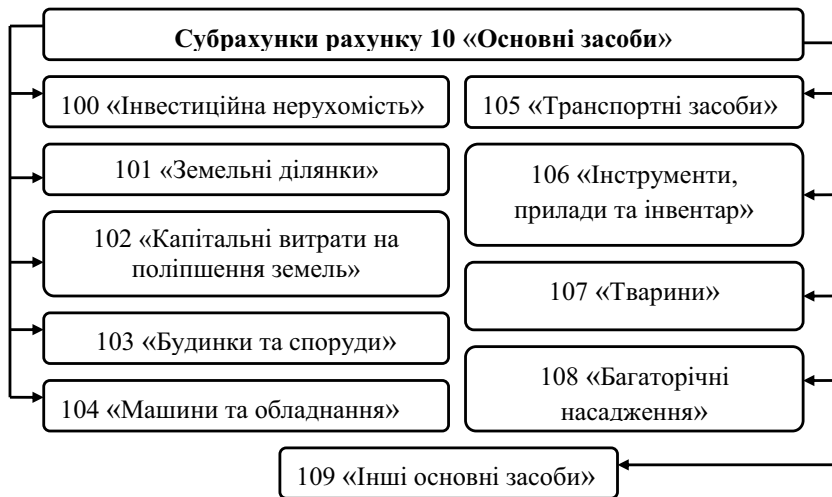
Рис. 2.18. Склад первісної вартості об'єкта основних засобів, отриманого в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості

Рахунок 10 «Основні засоби»

За дебетом рахунку	За кредитом рахунку
<p>надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, сума створеного забезпечення, зокрема на передбачену законодавством рекультивацию порушених земель</p>	<p>вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів</p>

Рис. 2.19. Призначення рахунку 10 «Основні засоби»

Рис. 2.20. Субрахунки рахунку 10 «Основні засоби»

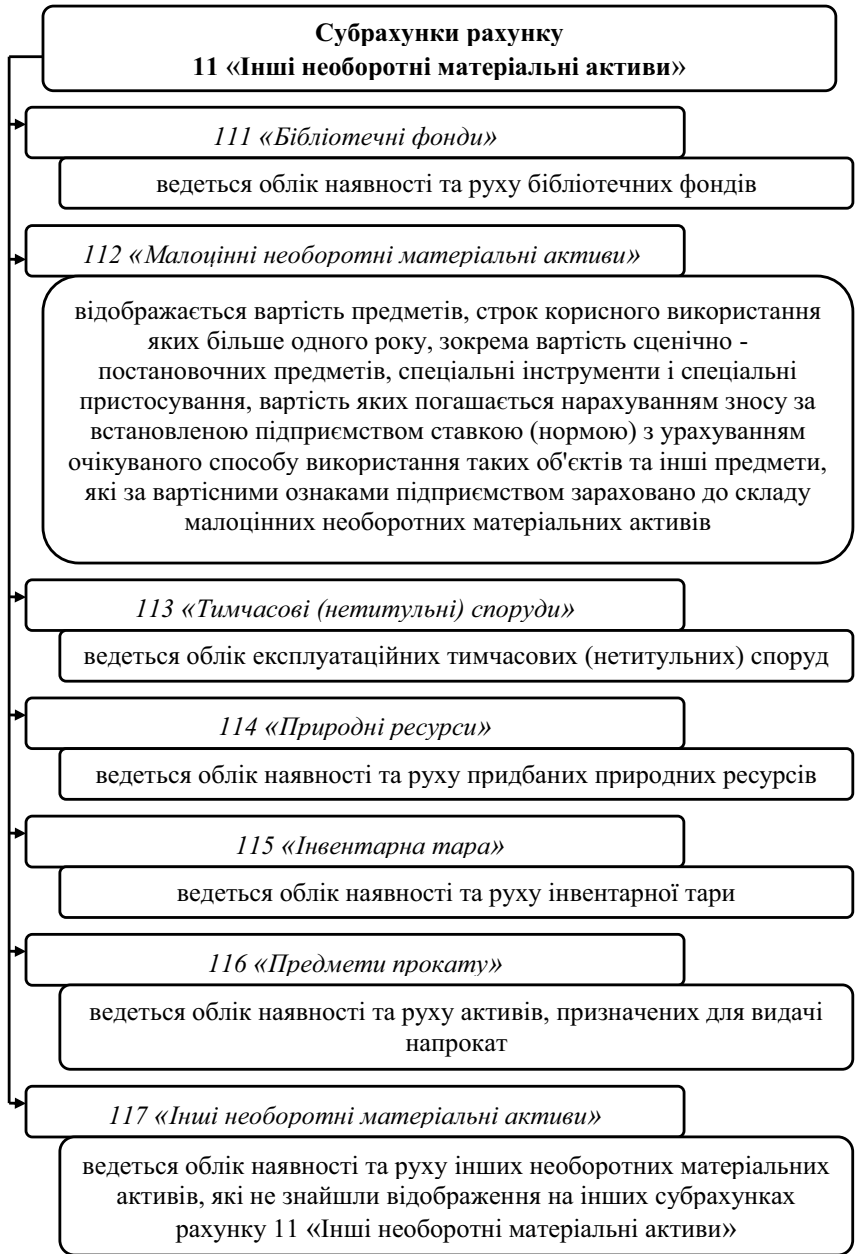
Аналітичний облік основних засобів ведеться щодо кожного об'єкту окремо.

призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби»

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи»

За дебетом рахунку		За кредитом рахунку
надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих інших необоротних матеріальних активів на підприємство (за первісною вартістю); сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (реконструкція, модернізація), що приводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта необоротних матеріальних активів		вибуття інших необоротних матеріальних активів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта та сума їх уцінки

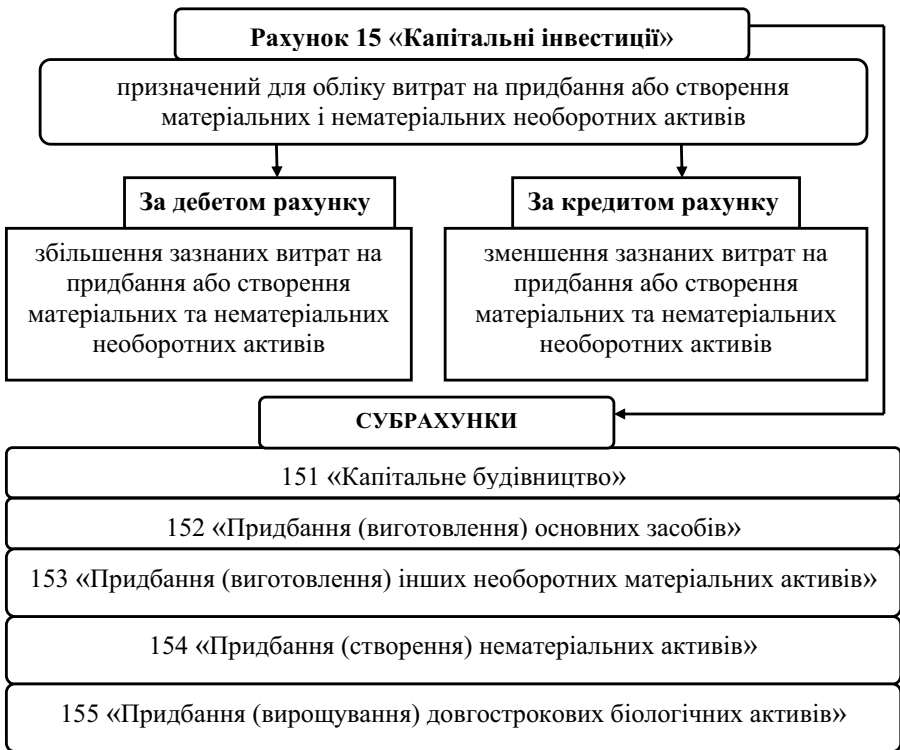
Рис. 2.21. Призначення рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи»

**Рис. 2.22. Субрахунки рахунку
11 «Інші необоротні матеріальні активи»**

Аналітичний облік необоротних матеріальних активів ведеться щодо кожного об'єкта цих активів.

Підприємства, які амортизацію бібліотечних фондів і малоцінних необоротних матеріальних активів нараховують у першому місяці використання зазначених об'єктів у розмірі 100 відсотків їх вартості, аналітичний облік цих об'єктів можуть вести із забезпеченням інформації про загальну кількість об'єктів та їх загальну вартість у розрізі класифікаційних підгруп, що підприємство запроваджує самостійно.

Рис. 2.23. Призначення та субрахунки рахунку 15 «Капітальні інвестиції»

Аналітичний облік капітальних інвестицій ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, нематеріальних активів, а також за окремими об'єктами капітальних вкладень (інвентарними об'єктами).

Таблиця 2.3

**Кореспонденція рахунків обліку операцій з придбання
об'єкта основних засобів за плату**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Отримано основні засоби від постачальника	152	631
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3	Погашена заборгованість за отриманий об'єкт основних засобів постачальнику	631	311
4	Відображено введення в експлуатацію об'єкта основних засобів	10	152

<p>Вартість необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших осіб відображається на субрахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи». Залишок додаткового капіталу на цьому субрахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом строку корисного використання безоплатно одержаних об'єктів необоротних активів (окрім землі) і при вибутті таких активів і землі.</p>	<p align="center">Субрахунки для відображення інформації про вартість безоплатно одержаних необоротних активів та доходи від безоплатно одержаних необоротних активів</p>
<p>Інформація про доходи від безоплатно одержаних необоротних активів узагальнюється на субрахунку 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів».</p>	

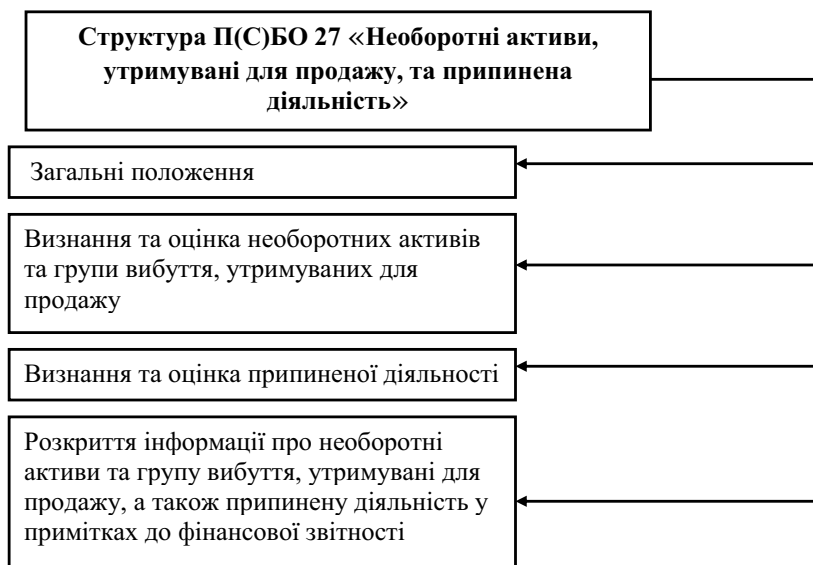
Рис. 2.24. Субрахунки для відображення інформації про вартість безоплатно одержаних необоротних активів та доходи від безоплатно одержаних необоротних активів

Необоротні активи, група вибуття, які визнані утримуваними для продажу, припиняють визнаватися у складі необоротних активів згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи, утримувані для продажу, та групи активів, що належить до вибуття в результаті операції продажу, а також припинену діяльність та розкриття такої інформації у фінансовій звітності визначає

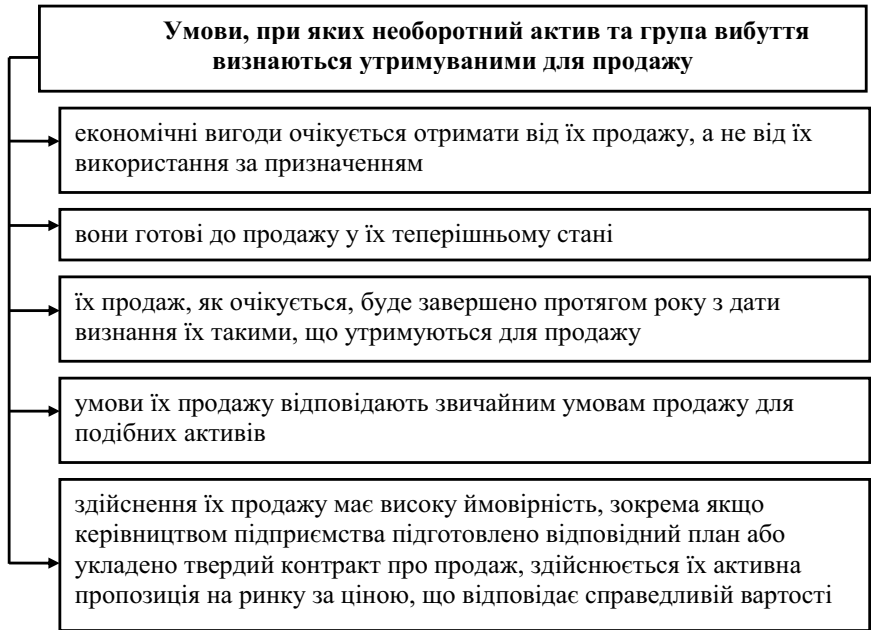
**Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27
«Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»**

Бухгалтерський облік активів, утримуваних для продажу, та подання і розкриття інформації щодо припиненої діяльності визначає **МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»**.

**Рис. 2.25. Структура П(С)БО 27
«Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»**

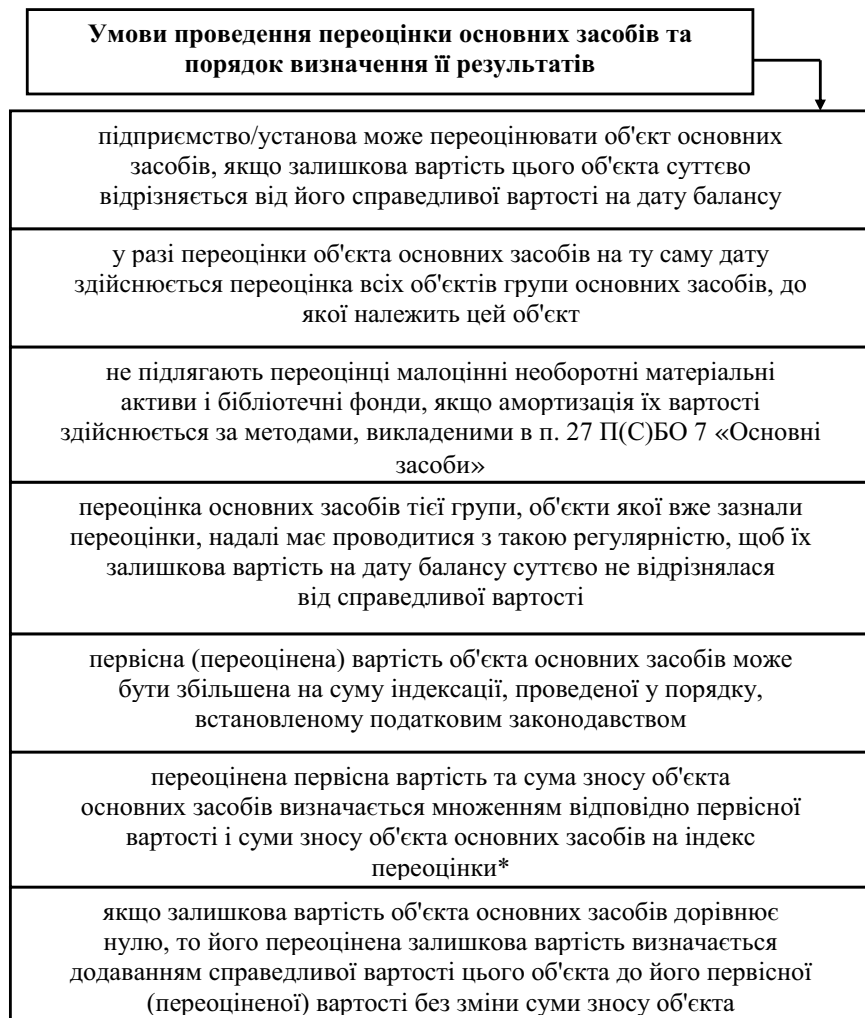

Рис. 2.26. Умови, при яких необоротний актив та група вибуття визнаються утримуваними для продажу

Призначення субрахунків 286, 712, 943	Відображення інформації про наявність та рух необоротних активів та груп вибуття, які визнаються утримуваними для продажу	→ 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»
	Відображення інформації про доходи від реалізації необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу	→ 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»
	Відображення інформації про собівартість реалізованих необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу	→ 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»

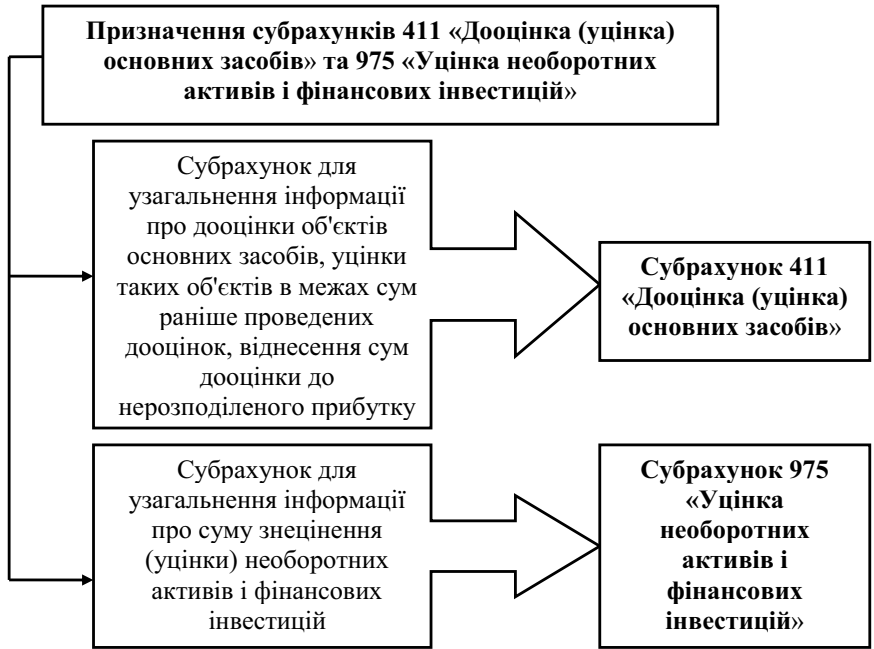
Рис. 2.27. Субрахунки для відображення інформації про наявність, рух, доходи від реалізації та собівартість реалізованих необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу

2.5. Облік переоцінки та зменшення корисності основних засобів

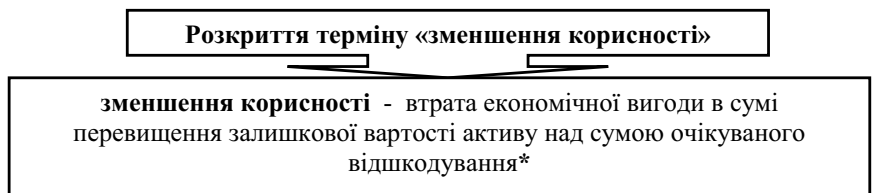
Рис. 2.28. Умови проведення переоцінки основних засобів та порядок визначення її результатів згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

* Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» **індекс переоцінки** визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

Рис. 2.29. Призначення субрахунків 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів» та 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»

На дату річного балансу підприємство має оцінювати, чи існують ознаки можливого зменшення корисності активу.

Рис. 2.30. Розкриття терміну «зменшення корисності» згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

* Згідно П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» **сума очікуваного відшкодування активу** - найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації активу або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від активу.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зменшення корисності активів та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів»

Ознаки, які можуть свідчити про зменшення корисності активів

зменшення ринкової вартості активу протягом звітного періоду на суттєво більшу величину, ніж очікувалось

перевищення балансової вартості чистих активів підприємства над їх ринковою вартістю

застаріння або фізичне пошкодження активу

суттєві зміни способу використання активу протягом звітного періоду або такі очікувані зміни в наступному періоді, які негативно впливають на діяльність підприємства

суттєві негативні зміни в технологічному, ринковому, економічному або правовому середовищі, у якому діє підприємство, що відбулися протягом звітного періоду або очікувані найближчим часом

інші свідчення того, що ефективність активу є або буде гіршою, ніж очікувалось

збільшення протягом звітного періоду ринкових ставок відсотка або інших ринкових ставок доходу від інвестицій, яке може вплинути на ставку дисконту і суттєво зменшити суму очікуваного відшкодування активу

Рис. 2.31. Ознаки, які можуть свідчити про зменшення корисності активів згідно П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів»

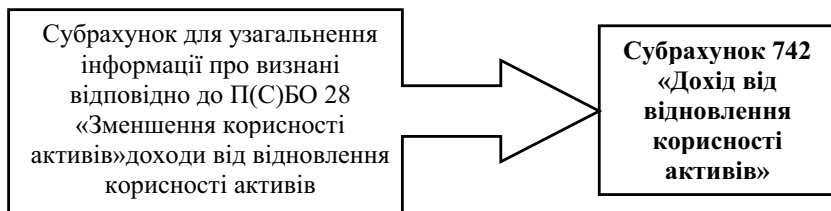
Згідно МСФЗ 36 «Зменшення корисності активів» **збиток від зменшення корисності** - сума, на яку балансова вартість активу або одиниці, що генерує грошові кошти, перевищує суму його/її очікуваного відшкодування.

Якщо на дату річного балансу ознаки зменшення корисності активу перестали існувати, то підприємство визначає і відображає **вигоди від відновлення його корисності**.

Згідно П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» **вигоди від відновлення корисності** - величина, на яку сума очікуваного відшкодування активу (у межах балансової (залишкової) вартості цього активу, визначеної на дату відновлення корисності без урахування попередньої суми втрат від зменшення його корисності) перевищує його балансову (залишкову) вартість.

Рис. 2.32. Ознаки, які можуть свідчити про відновлення корисності активу згідно П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів»

Рис. 2.33. Призначення субрахунку 742 «Дохід від відновлення корисності активів»

2.6. Облік амортизації основних засобів

Рис. 2.34. Розкриття сутності терміну «амортизація» в національному та міжнародному законодавстві

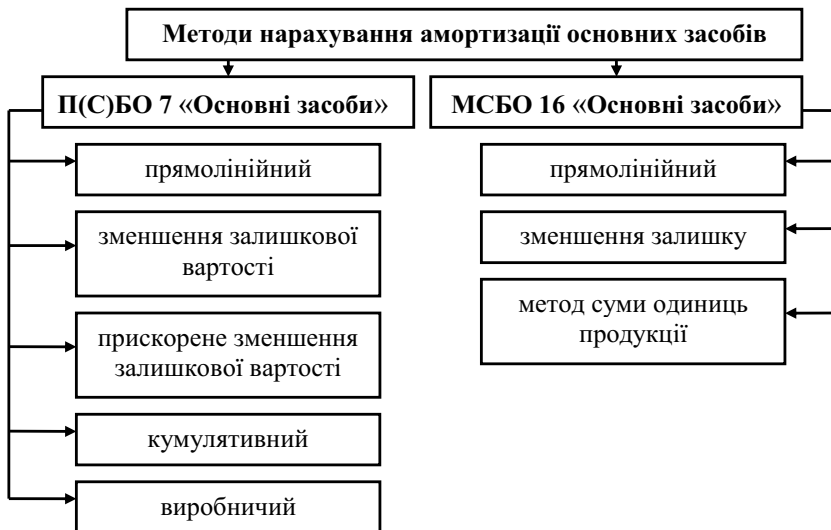
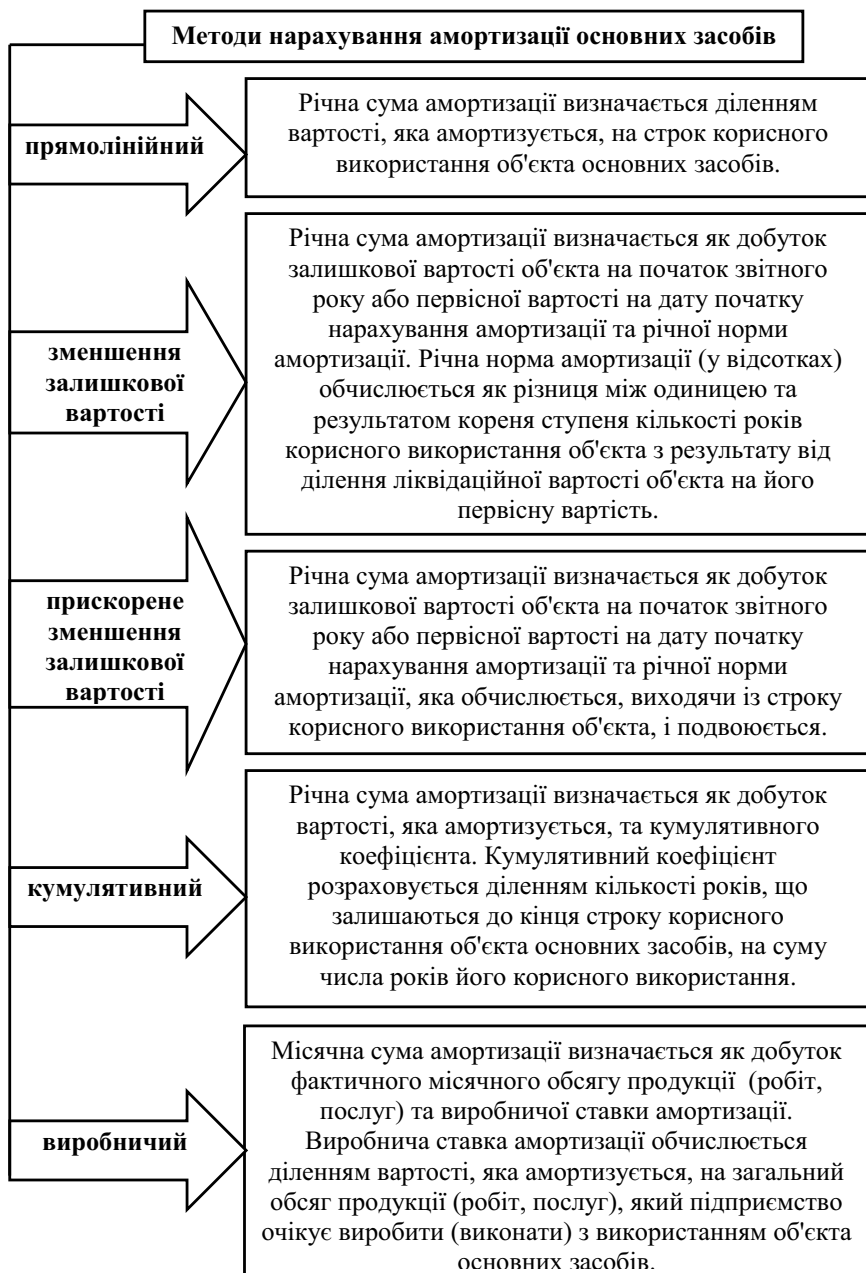

Рис. 2.35. Методи нарахування амортизації основних засобів в П(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби»

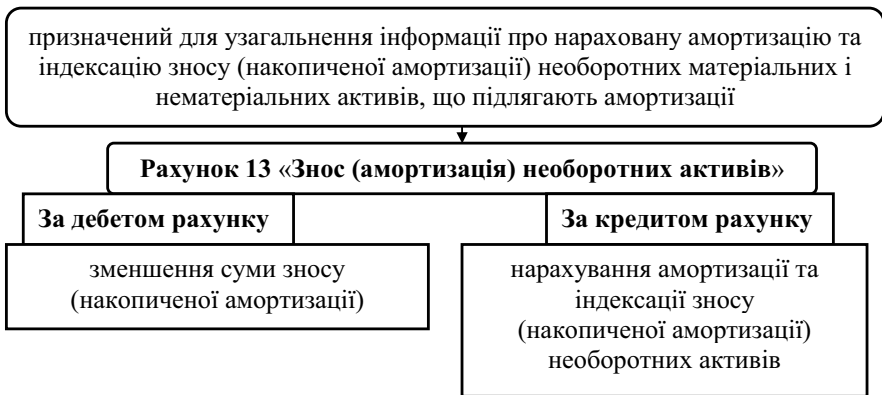
Рис. 2.36. Методи нарахування амортизації основних засобів згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

Нарахування амортизації може здійснюватися з урахуванням мінімально допустимих строків корисного використання основних засобів, встановлених податковим законодавством (крім випадку застосування виробничого методу).

Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» **амортизація інших необоротних матеріальних активів** нараховується за **прямолінійним та виробничим методами**.

Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів може нараховуватися у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 відсотків його вартості, яка амортизується, та решта 50 відсотків вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або в першому місяці використання об'єкта 100 відсотків його вартості.

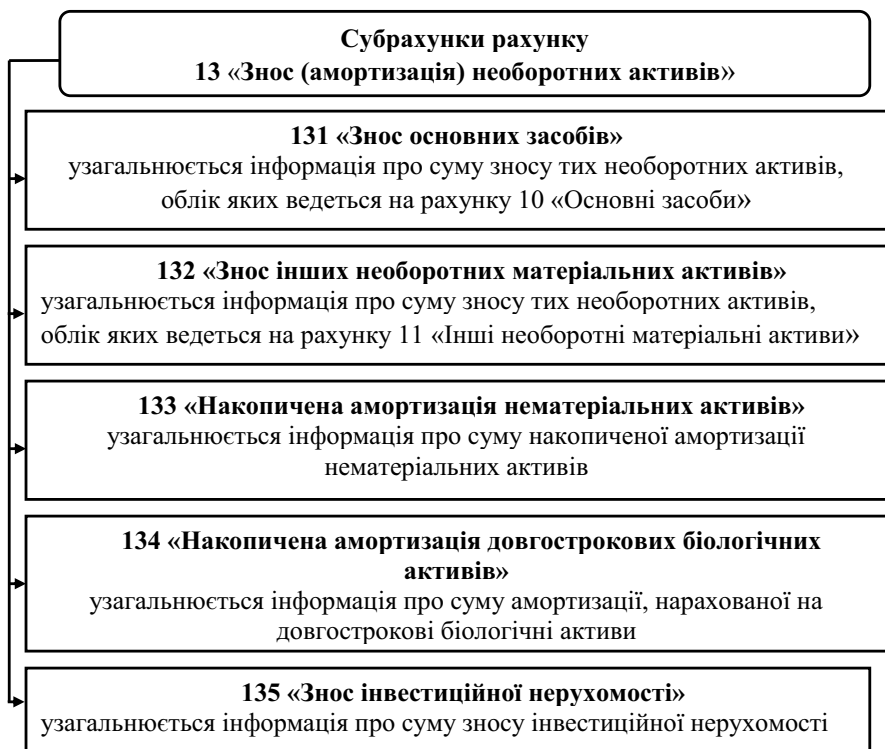
Метод амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання.

Рис. 2.37. Призначення рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»

Аналітичний облік зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів.

Рис. 2.38. Призначення субрахунків рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків обліку операцій з амортизації основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
	Нарахована амортизація основних засобів:		
1	об'єктів виробничого призначення	23, 91	13
2	об'єктів, що забезпечують збут продукції	93	13
3	об'єктів загальногосподарського призначення	92	13
4	об'єктів житлово-комунального призначення та соціально-культурного призначення	94	13

2.7. Порядок проведення інвентаризації основних засобів

Таблиця 2.5

Порядок проведення інвентаризації основних засобів згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань

№ з/п	Інвентаризація основних засобів
1	До початку інвентаризації перевіряються: наявність і стан технічних паспортів та іншої технічної документації на основні засоби; наявність документів на основні засоби, що здані чи прийняті підприємством в оренду, на зберігання, у тимчасове користування.
2	Інвентаризаційний опис складається за об'єктами основних засобів чи групами та окремо за кожною матеріально відповідальною особою. Однотипні за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання, однакової вартості об'єкти основних засобів, що надійшли одночасно на підприємство та щодо яких ведеться груповий облік, в інвентаризаційному описі наводяться за найменуванням із зазначенням кількості цих об'єктів.
3	<p>Основні засоби вносяться до інвентаризаційного опису за найменуванням відповідно до основного призначення об'єкта із зазначенням інвентарного номера, виготовлювача, заводського номера (у разі його наявності), року випуску, первісної (переоціненої) вартості, суми зносу, строку корисного використання та інших відомостей. Об'єкт, що пройшов відновлення, реконструкцію, розширення чи переобладнання, внаслідок чого змінилось основне його призначення, вноситься до інвентаризаційного опису під найменуванням, що відповідає новому основному призначенню. У разі встановлення факту невідображення виконаних робіт капітального характеру (добудова поверхів, прибудова нових приміщень тощо) або часткової ліквідації будівель і споруд (знесення окремих конструктивних елементів) в бухгалтерському обліку підприємства визначається сума збільшення або зменшення балансової вартості об'єкта і в описі відображаються дані про проведені зміни. Під час інвентаризації машин, обладнання та транспортних засобів перевіряються заводські номери кузова, двигуна, шасі тощо. Багаторічні насадження вносяться до інвентаризаційного опису за культурами, ботанічними сортами із зазначенням року закладення, площі, кількості дерев або кущів, за категоріями та їх балансовою вартістю. Іригаційні і меліоративні споруди записуються за видом і родом споруд із зазначенням їхніх розмірів, року спорудження, балансової вартості та інших відомостей, що характеризують їх призначення і стан.</p> <p>Під час проведення інвентаризації земельних ділянок, будівель, споруд, іншої нерухомості, водоймищ та інших об'єктів природних ресурсів перевіряється наявність документів, що підтверджують право власності підприємства на ці об'єкти.</p>

№ з/п	Інвентаризація основних засобів
4	У разі виявлення придатних для використання об'єктів основних засобів, залишкова вартість яких дорівнює нулю, інвентаризаційна комісія (робоча інвентаризаційна комісія) передає відповідні матеріали керівнику підприємства.
5	У разі виявлення об'єктів, що не знаходяться на обліку, а також об'єктів, дані про які відсутні в обліку, до інвентаризаційного опису відсутні відомості і технічні показники про такі об'єкти вносяться, наприклад, так: про будівлі - зазначаються їх призначення, основні матеріали, з яких вони побудовані, об'єм (зовнішній чи внутрішній обмір), площа (загальна корисна площа), число поверхів, підвалів, напівпідвалів, рік побудови тощо.
6	Основні засоби, що ремонтуються на інших підприємствах, вносяться до інвентаризаційного опису на підставі документів про передачу об'єктів у ремонт.
7	Інвентаризаційною комісією (робочою інвентаризаційною комісією) перевіряється правильність присвоєння інвентаризаційних номерів.
8	На основні засоби, які не придатні до експлуатації і не підлягають відновленню, складається окремий інвентаризаційний опис із зазначенням часу введення в експлуатацію та причин, що довели до стану непридатності ці об'єкти.
9	Допускається складання групових інвентаризаційних описів малоцінних необоротних матеріальних активів, виданих в індивідуальне користування працівників, із зазначенням у них відповідальних за ці предмети осіб (на яких ведуться особові картки) з їх розпискою в інвентаризаційному описі.
10	Білизна, постільні речі, одяг та взуття одного найменування, близькі за розмірами, якість матеріалу і ціною, вносяться до інвентаризаційного опису сумарно, із зазначенням кількості цих предметів та їх номенклатурних номерів. Предмети спецодягу і столової білизни, відправлені у прання та ремонт, вносяться до інвентаризаційного опису на підставі відомостей-накладних або квитанцій надавача послуг.
11	Інвентаризація бібліотечних фондів оформлюється груповими інвентаризаційними описами. Під час її проведення виявляються помилки, що допущені при шифруванні документів, розстановці фонду, оформленні видачі документів користувачам, а також встановлюється заборгованість користувачів перед бібліотекою, виявляються дублетні документи, документи, що не відповідають профілю комплектування фонду підрозділу чи бібліотеки в цілому, та документи, що потребують ремонту, оправи тощо.

2.8. Облік орендних операцій

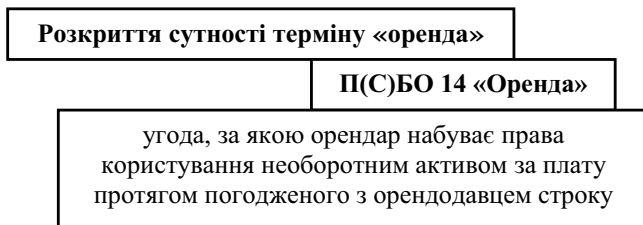
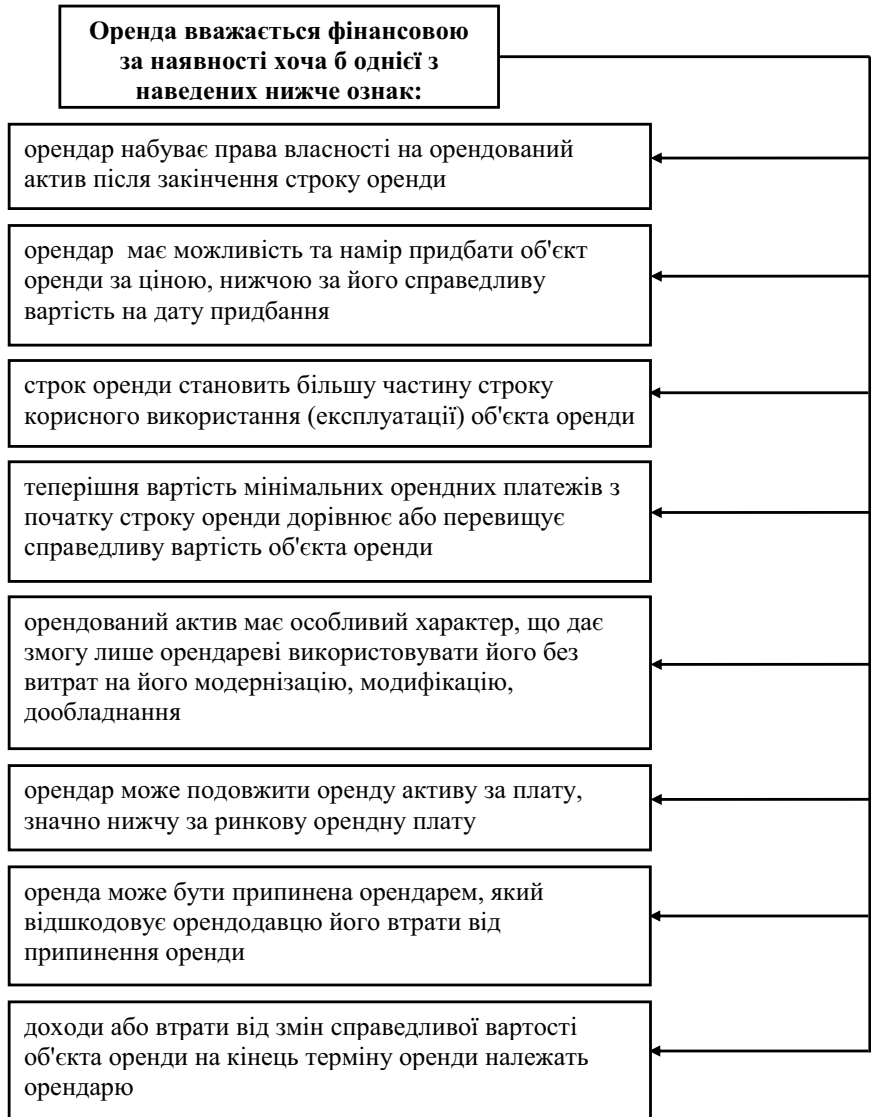

Рис. 2.39. Розкриття сутності терміну «оренда» згідно П(С)БО 14 «Оренда»

Рис. 2.40. Види оренди згідно П(С)БО 14 «Оренда»

Рис. 2.41. Ознаки, при яких оренда вважається фінансовою згідно П(С)БО 14 «Оренда»

Види лізингових (орендних) операцій

оперативний лізинг (оренда)

господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом (орендою)

фінансовий лізинг (оренда)

господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу

зворотний лізинг (оренда)

господарська операція, що здійснюється фізичною чи юридичною особою і передбачає продаж основних засобів фінансовій організації з одночасним зворотним отриманням таких основних засобів такою фізичною чи юридичною особою в оперативний або фінансовий лізинг

оренда житлових приміщень

операція, що передбачає надання житлового будинку, квартири або їх частини її власником у користування орендарю на визначений строк для цільового використання за орендну плату

оренда земельних ділянок

операція, що передбачає надання земельних ділянок її власником у користування орендарю на визначений строк для цільового використання за орендну плату

оренда житла з викупом

господарська операція юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оренди житла з викупом передання другій стороні - фізичній особі (особі-орендарю) майнових прав на нерухомість, будівництво якої не завершено та/або житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк, після закінчення якого або достроково, за умови повної сплати орендних платежів та відсутності інших обтяжень та обмежень на таке житло, житло переходить у власність орендаря

Рис. 2.42. Види лізингових (орендних) операцій згідно Податкового кодексу

Методика визначення мінімальної суми орендного платежу за нерухоме майно фізичних осіб

Мінімальна сума орендного платежу за нерухоме майно визначається виходячи з мінімальної вартості місячної оренди 1 кв. метра загальної площі нерухомого майна за такою формулою:

$$П = 3 \times Р,$$

де П - мінімальна сума орендного платежу за нерухоме майно у гривнях; 3 - загальна площа орендованого нерухомого майна у кв. метрах; Р - мінімальна вартість місячної оренди 1 кв. метра загальної площі нерухомого майна з урахуванням його місцезнаходження, інших функціональних та якісних показників, що встановлюється органом місцевого самоврядування села, селища, міста, на території яких розміщене зазначене майно, у гривнях.

Органам місцевого самоврядування рекомендується визначати мінімальну вартість місячної оренди 1 кв. метра загальної площі нерухомого майна за такою формулою:

$$Р = \frac{Р_n}{К \times 12},$$

де Р - мінімальна вартість місячної оренди 1 кв. метра загальної площі нерухомого майна у гривнях; Р_n - середня вартість 1 кв. метра новозбудованого об'єкта, подібного до орендованого, яка обчислюється залежно від ринкової вартості, у гривнях; К - коефіцієнт окупності об'єкта у разі надання його в оренду, що відповідає проектному строку експлуатації такого об'єкта (від 5 до 100 років).

Органи місцевого самоврядування можуть застосовувати під час визначення мінімальної вартості місячної оренди 1 кв. метра загальної площі нерухомого майна такі додаткові коефіцієнти:

М - місцезнаходження об'єкта нерухомого майна (у разі розміщення такого об'єкта у центральній, курортній, історичній або заповідній зоні населеного пункту зазначений коефіцієнт дорівнює 2, близько від центру - 1,5, далеко від центру - 1); Ф - вид функціонального використання об'єкта нерухомого майна (у разі використання такого об'єкта для провадження виробничої діяльності зазначений коефіцієнт дорівнює 2, іншої комерційної діяльності - 3, некомерційної діяльності, у тому числі для проживання фізичних осіб - 1); Т - інші якісні характеристики об'єкта (висота житлового приміщення, внутрішнє оснащення, технічний стан тощо).

У разі застосування додаткових коефіцієнтів мінімальну вартість місячної оренди 1 кв. метра загальної площі нерухомого майна рекомендується визначати за такою формулою:

$$Р = \frac{Р_n}{К \times 12} \times М \times \Phi \times Т,$$

де Р_n - середня вартість 1 кв. метра новозбудованого об'єкта, подібного до орендованого, яка обчислюється у гривнях, залежно від вартості будівництва.

Рис. 2.43. Методика визначення мінімальної суми орендного платежу за нерухоме майно фізичних осіб, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1253

Порядок відображення в обліку фінансової оренди в орендаря

Орендар відображає в бухгалтерському обліку одержаний у фінансову оренду об'єкт одночасно як актив і зобов'язання за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів.

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів та вартістю об'єкта фінансової оренди, за якою він був відображений у бухгалтерському обліку орендаря на початку строку фінансової оренди, є фінансовими витратами орендаря і відображається у бухгалтерському обліку і звітності лише в сумі, що відноситься до звітного періоду. Розподіл фінансових витрат між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок зобов'язань на початок звітного періоду.

Якщо в угоді про фінансову оренду не вказана орендна ставка відсотка, то для визначення теперішньої вартості суми мінімальних орендних платежів і розподілу фінансових витрат орендар застосовує ставку відсотка на можливі позики орендаря.

Затрати орендаря на поліпшення об'єкта фінансової оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно очікувалися від його використання, відображаються як капітальні інвестиції, що включаються до вартості об'єкта фінансової оренди.

Втрати від зменшення корисності об'єктів фінансової оренди визнаються орендарем у порядку, передбаченому П(С)БО 7 «Основні засоби».

Амортизація об'єкта фінансової оренди нараховується орендарем протягом періоду очікуваного використання активу.

Періодом очікуваного використання об'єкта фінансової оренди є строк корисного використання (якщо угодою передбачено перехід права власності на актив до орендаря) або коротший з двох періодів - строк оренди або строк корисного використання об'єкта фінансової оренди (якщо переходу права власності на об'єкт фінансової оренди після закінчення строку оренди не передбачено).

Метод нарахування амортизації об'єкта фінансової оренди визначається орендарем відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби».

Рис. 2.44. Порядок відображення в обліку фінансової оренди в орендаря згідно П(С)БО 14 «Оренда»

Порядок відображення в обліку фінансової оренди в орендодавця

Орендодавець відображає в бухгалтерському обліку наданий у фінансову оренду об'єкт як дебіторську заборгованість орендаря в сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням фінансового доходу, що підлягає отриманню, з визнанням іншого доходу (доходу від реалізації необоротних активів). Одночасно залишкова вартість об'єкта фінансової оренди виключається з балансу орендодавця з відображенням у складі інших витрат (собівартості реалізованих необоротних активів).

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди та теперішньою вартістю вказаної суми, що визначена за орендною ставкою відсотка, є фінансовим доходом орендодавця.

Розподіл фінансового доходу між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок дебіторської заборгованості орендаря на початок звітного періоду.

Актив фінансової оренди, визнаний утримуванням для продажу, відображається орендодавцем відповідно до П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

Розподіл фінансового доходу між звітними періодами протягом строку фінансової оренди переглядається, якщо негарантована ліквідаційна вартість зменшувалася.

Якщо орендодавцем є виробник об'єкта фінансової оренди, то дебіторська заборгованість орендаря відображається як сума визнаного доходу (виручки) від реалізації готової продукції і теперішньої негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди одночасно з визнанням доходу (виручки) від реалізації готової продукції.

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди та теперішньою вартістю вказаної суми є фінансовим доходом орендодавця-виробника об'єкта фінансової оренди.

Витрати орендодавця з укладання угоди про фінансову оренду (юридичні послуги, комісійні винагороди) визнаються іншими витратами того звітного періоду, у якому вони мали місце.

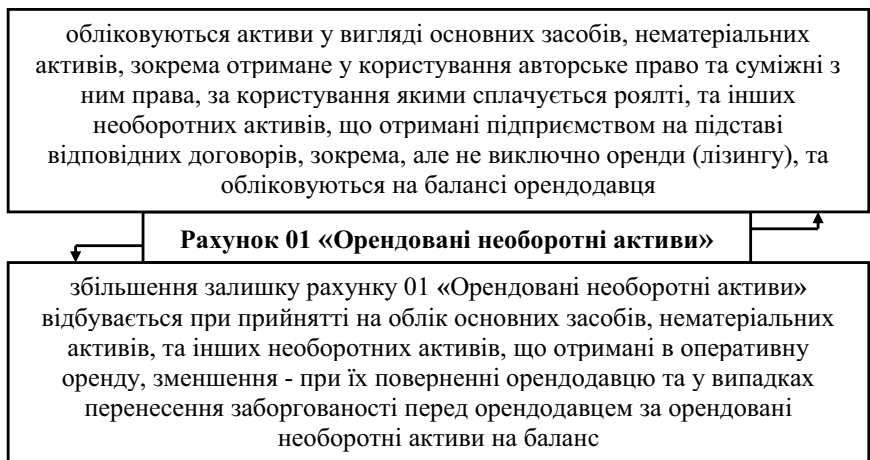
Рис. 2.45. Порядок відображення в обліку фінансової оренди в орендодавця згідно П(С)БО 14 «Оренда»

Відображення в обліку операційної оренди в орендаря та орендодавця	
↓	
<p>Об'єкт операційної оренди відображається орендарем на позабалансовому рахунку бухгалтерського обліку за вартістю, указаною в угоді про оренду.</p> <p>Затрати орендаря на поліпшення об'єкта операційної оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно очікувалися від його використання, відображаються орендарем як капітальні інвестиції у створення (будівництво) інших необоротних матеріальних активів.</p>	Відображення в обліку операційної оренди в орендаря
<p>Належна за користування об'єктом операційної оренди плата визнається витратами згідно з П(С)БО 16 «Витрати» на прямолінійній основі протягом строку оренди або з урахуванням способу одержання економічних вигод, пов'язаних із використанням об'єкта операційної оренди. На суму заохочення орендаря щодо продовження або укладення нової орендної угоди зменшуються протягом строку оренди його витрати з орендної плати.</p>	
<p>Вартість і нарахування амортизації об'єкта операційної оренди відображається орендодавцем на рахунках бухгалтерського обліку класу 1 «Необоротні активи».</p>	Відображення в обліку операційної оренди в орендодавця
<p>Дохід від операційної оренди (крім доходу від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) визнається іншим операційним доходом відповідного звітного періоду на прямолінійній основі протягом строку оренди або з урахуванням способу одержання економічних вигод, пов'язаних з використанням об'єкта операційної оренди. На суму заохочення орендаря щодо продовження або укладення нової орендної угоди орендодавцем зменшуються протягом строку оренди доходи від орендної плати.</p>	
<p>Витрати орендодавця з укладення угоди про операційну оренду (юридичні послуги, комісійні винагороди) визнаються іншими операційними витратами того звітного періоду, у якому вони мали місце. Втрати від зменшення корисності об'єктів операційної оренди визнаються орендодавцем у порядку, передбаченому П(С)БО 7 «Основні засоби».</p>	

Рис. 2.46. Порядок відображення в обліку операційної оренди в орендаря та орендодавця згідно П(С)БО 14 «Оренда»

Рис. 2.47. Призначення та субрахунки рахунку 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»

Рис. 2.48. Призначення рахунку 01 «Орендовані необоротні активи»

2.9. Розкриття інформації про основні засоби у примітках до фінансової звітності

Розкриття інформації про основні засоби у примітках до фінансової звітності
вартість (первісна або переоцінена), за якою основні засоби відображені в балансі
методи амортизації, що застосовуються підприємством/установою, та діапазон строків корисного використання (експлуатації)
наявність та рух основних засобів у звітному році
первісна (переоцінена) вартість і сума зносу основних засобів, щодо яких існують передбачені чинним законодавством обмеження володіння, користування та розпорядження
первісна (переоцінена) вартість і сума зносу переданих у заставу основних засобів
сума капітальних інвестицій в основні засоби за звітний рік
сума укладених угод на придбання у майбутньому основних засобів
залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (консервація, реконструкція тощо)
первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватись
залишкова вартість основних засобів, вилучених з експлуатації для продажу
первісна вартість, залишкова вартість та метод оцінки основних засобів, отриманих за рахунок цільового фінансування
інформація про зміну розміру додаткового капіталу в результаті переоцінки основних засобів та обмеження щодо його розподілу між власниками (учасниками)

Рис. 2.49. Розкриття інформації про основні засоби у примітках до фінансової звітності згідно П(С)БО 7 «Основні засоби»

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Розкрийте сутність основних засобів.
2. Назвати первинні документи для обліку основних засобів.
3. Який нормативно – правовий документ визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи, утримувані для продажу?
4. Який нормативно – правовий документ визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість?
5. Розкрийте сутність терміну «інвестиційна нерухомість».
6. Шляхи надходження основних засобів на підприємство.
7. Назвати склад первісної вартості придбаних (створених) основних засобів.
8. Призначення рахунків 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи».
9. Назвати ознаки, при яких оренда вважається фінансовою відповідно до П(С)БО 14 «Оренда».
10. Призначення рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

ЗАВДАННЯ 2.1

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Основні засоби - матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких:

- а) більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік;
- б) менше одного року.

2. Об'єктом амортизації є вартість, яка амортизується окрім вартості:

- а) земельних ділянок;
- б) природних ресурсів;
- в) капітальних інвестицій;
- г) всі відповіді вірні.

3. Амортизація основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів) нараховується із застосуванням таких методів:

- а) прямолінійного;
- б) збільшення залишкової вартості;
- в) кумулятивного;
- г) всі відповіді вірні.

4. Види орендних операцій відповідно до П(С)БО 14 «Оренда»:

- а) суборенда, операційна, фінансова оренда та невідмовна орендна угода;
- б) оренда житлових приміщень, суборенда;
- в) всі відповіді не вірні.

5. Вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом відображається за:

- а) за дебетом рахунку 10;
- б) за кредитом рахунку 10;
- в) за кредитом рахунку 11.

6. Для узагальнення інформації про суму знецінення (уцінки) необоротних активів і фінансових інвестицій використовують субрахунок:

- а) 975;
- б) 411;
- в) 742.

7. Для відображення інформації про залишкову вартість списаних необоротних активів та витрат, пов'язаних з їх ліквідацією (розбирання, демонтаж) використовують:

- а) субрахунок 943;
- б) субрахунок 976;
- в) субрахунок 286.

8. Умови, при яких необоротний актив та група вибуття визнаються утримуваними для продажу:

- а) економічні вигоди очікується отримати від їх продажу;
- б) економічні вигоди очікується отримати від їх використання за призначенням;
- в) умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів.

9. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи, утримувані для продажу, та групу активів, що належить до вибуття в результаті операції продажу, а також припинену діяльність визначає:

- а) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7;
- б) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27;
- в) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28.

10. Інвестиційна нерухомість визнається активом відповідно до П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», якщо:

- а) існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому від її використання економічні вигоди у вигляді орендних платежів;
- б) існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому від її використання економічні вигоди у вигляді збільшення власного капіталу;
- в) її первісна вартість може бути достовірно визначена;
- г) всі відповіді вірні.

ЗАВДАННЯ 2.2

ЗАПОВНІТЬ ПОРОЖНІ МІСЦЯ ВИЗНАЧЕНЬ НЕОБХІДНИМИ СЛОВАМИ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТУ:

1. Подібні (однорідні) об'єкти - об'єкти, які мають _____ функціональне призначення та _____ справедливую вартість.
2. Чиста вартість реалізації необоротного активу - _____ вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.
3. Інвестиційна нерухомість визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому від її використання економічні вигоди у вигляді _____ та/або збільшення власного капіталу, та її первісна вартість може бути достовірно визначена.
4. Для узагальнення інформації про стан розрахунків з орендодавцями за необоротні активи, передані на умовах довгострокової оренди, а також за оборотні матеріальні активи,

кошти та цінні папери, отримані за договором оренди цілісного майнового комплексу призначений рахунок ___.

5. При прямолінійному методі нарахування амортизації основних засобів річна сума амортизації визначається _____ вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів.

6. Суборенда - угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в оренду _____ особі.

7. Орендар відображає в бухгалтерському обліку одержаний у фінансову оренду об'єкт одночасно як актив і зобов'язання за найменшою на початок строку оренди оцінкою: _____ вартістю активу або _____ вартістю суми мінімальних орендних платежів.

8. Затрати орендаря на поліпшення об'єкта фінансової оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно очікувалися від його використання, відображаються як _____, що включаються до вартості об'єкта фінансової оренди.

9. Облік наявності та руху необоротних активів та груп вибуття, які визнаються утримуваними для продажу відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» ведеться на субрахунку _____.

10. Втрати від зменшення корисності активів відображаються на субрахунку _____.

ЗАВДАННЯ 2.3

ЗНАЙДІТЬ ХИБНІ ТВЕРДЖЕННЯ СЕРЕД ЗАПРОПОНОВАНИХ:

1. Амортизація - систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

2. Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу витрат.

3. Сума очікуваного відшкодування необоротного активу - найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від

використання необоротного активу, включаючи його ліквідаційну вартість.

4. Сума вигід від відновлення корисності об'єкта основних засобів, визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9.

5. Інвестиційна нерухомість, що обліковується за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації з урахуванням втрат від зменшення корисності та вигод від її відновлення, підлягає переоцінці.

6. Об'єкт операційної оренди відображається орендарем на рахунку 10 за вартістю, указаною в угоді про оренду.

7. Орендодавець відображає в бухгалтерському обліку наданий у фінансову оренду об'єкт як кредиторську заборгованість орендаря в сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням фінансового доходу, що підлягає отриманню, з визнанням іншого доходу (доходу від реалізації необоротних активів).

8. Актив фінансової оренди, визнаний утримуваним для продажу, відображається орендодавцем відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7.

9. Вартість і нарахування амортизації об'єкта операційної оренди відображається орендодавцем на рахунках бухгалтерського обліку класу 1 «Необоротні активи».

10. Для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості призначений рахунок 11.

ТЕМА 3: ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

- 3.1. *Економічна сутність та групи нематеріальних активів.*
- 3.2. *Визнання та оцінка нематеріальних активів.*
- 3.3. *Документальне оформлення операцій з нематеріальними активами.*
- 3.4. *Облік нематеріальних активів.*
- 3.5. *Облік переоцінки та зменшення корисності нематеріальних активів.*
- 3.6. *Облік амортизації нематеріальних активів.*
- 3.7. *Порядок проведення інвентаризації нематеріальних активів.*
- 3.8. *Розкриття інформації про нематеріальні активи у примітках до фінансової звітності.*

ЗАКОНОДАВЧА ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВА БАЗА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. — Назва з екрана.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. — Назва з екрана.
3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 16.11.2009 р. № 1327 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. - Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293611&cat_id=293536. — Назва з екрана.
4. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу:

http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293587&cat_id=293536. — Назва з екрана.

5. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536. — Назва з екрана.

6. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536. — Назва з екрана.

7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_050. — Назва з екрана.

8. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 «Об'єднання бізнесу» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_006. — Назва з екрана.

9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. — Назва з екрана.

10. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>. — Назва з екрана.

11. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. — Назва з екрана.

12. Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки і господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 19.12.2006 р. № 1213 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1363-06>. — Назва з екрана.

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>. — Назва з екрана.

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>. — Назва з екрана.

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2004 р. № 817 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05>. — Назва з екрана.

16. Порядок застосування типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 732 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04>. — Назва з екрана.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Активний ринок – ринок, якому притаманні такі умови: предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених

продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

Група нематеріальних активів – сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання.

Дослідження – заплановані підприємствами/установами дослідження, які проводяться ними уперше з метою отримання і розуміння нових наукових та технічних знань.

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.

Розробка – застосування підприємством/установою результатів досліджень та інших знань для планування і проектування нових або значно вдосконалених матеріалів, приладів, продуктів, процесів, систем або послуг до початку їхнього серійного виробництва чи використання.

Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи – капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося.

Накопичена амортизація нематеріальних активів – сума амортизації об'єкта нематеріальних активів з початку його корисного використання.

Немонетарні активи – усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності – поєднання окремих підприємств та/або видів їх діяльності в одне підприємство з метою одержання доходів, зниження витрат або отримання економічних вигод у інший спосіб. Поєднання може відбуватися шляхом приєднання одного підприємства (його компонента) до іншого, придбання всіх чистих активів (деяких чистих активів), прийняття зобов'язань або придбання капіталу іншого підприємства з метою одержання контролю одним підприємством над чистими активами та діяльністю іншого підприємства.

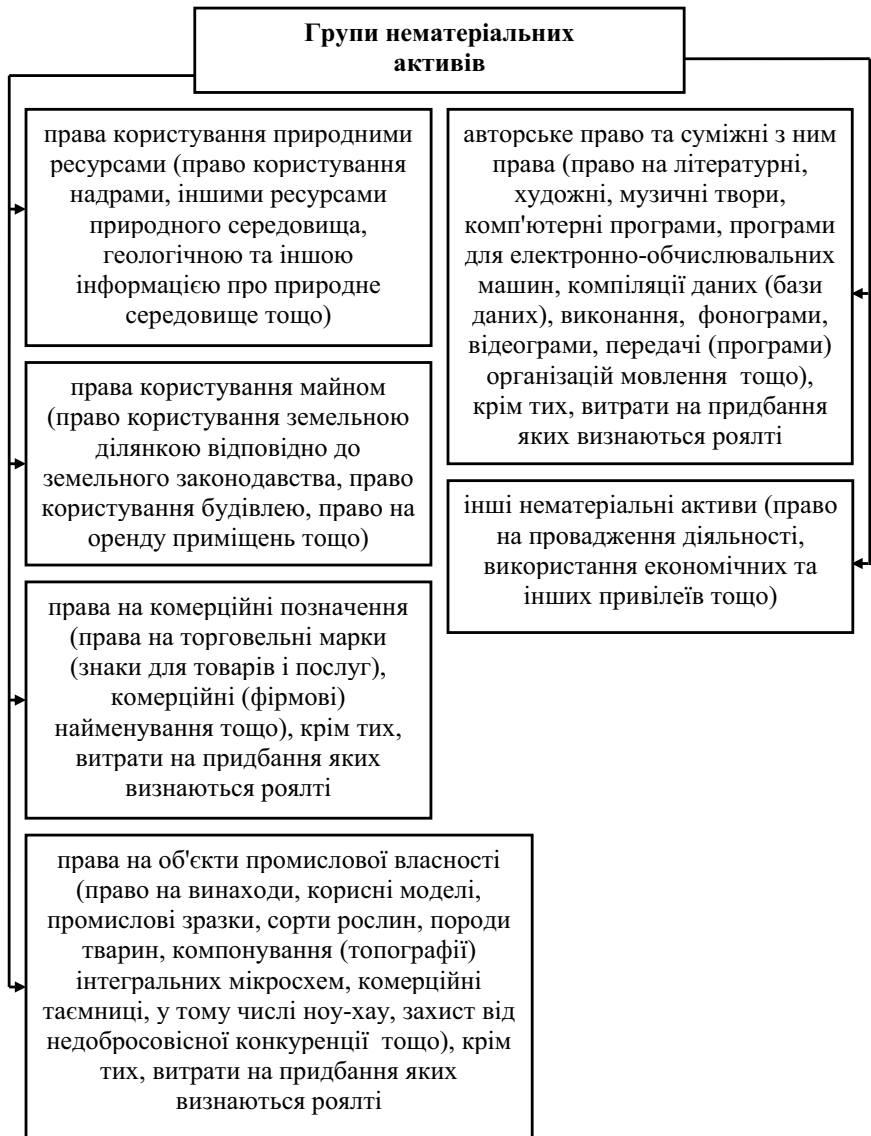
3.1. Економічна сутність та групи нематеріальних активів

Рис. 3.1. Розкриття сутності терміну «нематеріальні активи» в П(С)БО 8, МСБО 38, МСФЗ 3

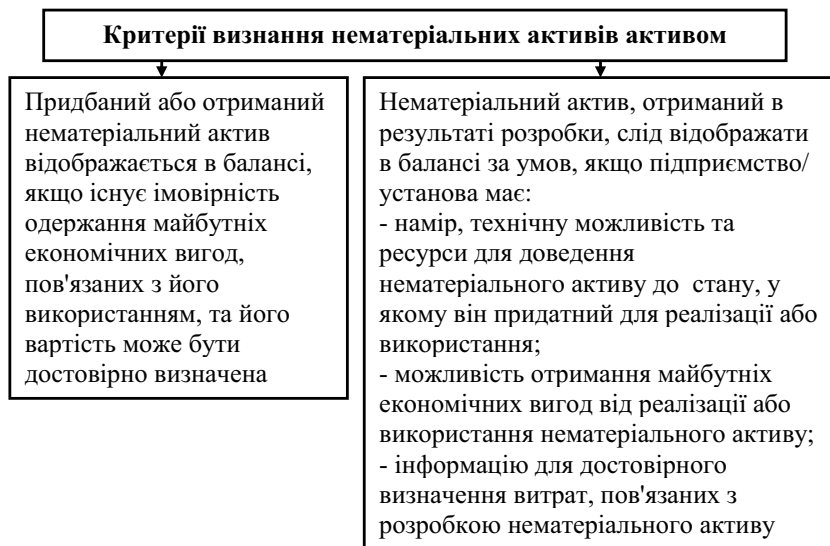

Рис. 3.2. Розкриття сутності терміну «гудвіл» в Податковому кодексі, П(С)БО 19, МСФЗ 3

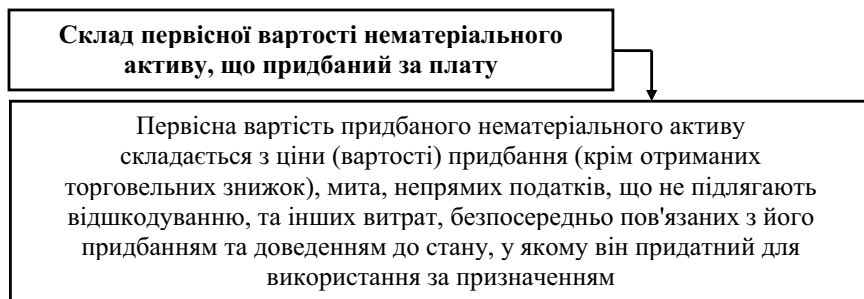
Рис. 3.3. Групи нематеріальних активів з метою ведення бухгалтерського обліку згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

3.2. Визнання та оцінка нематеріальних активів

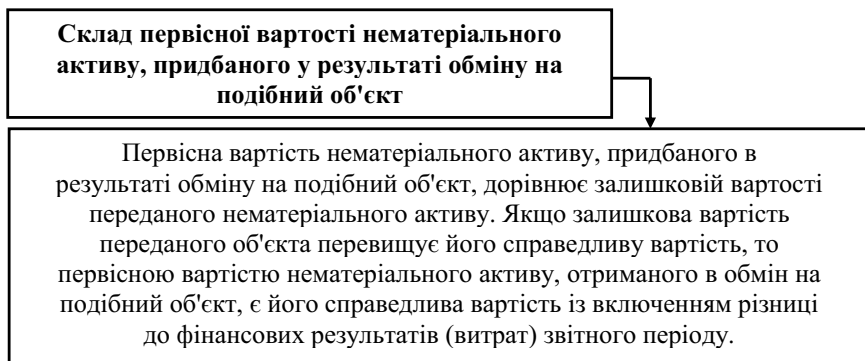
Рис. 3.4. Критерії визнання нематеріальних активів активом згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

Придбані (створені) нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства/установи за **первісною вартістю**.

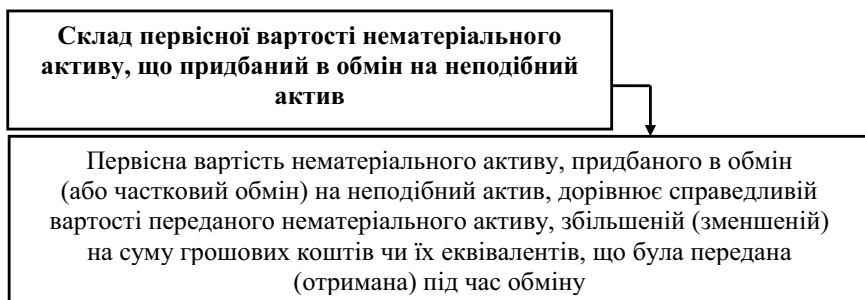

Рис. 3.5. Склад первісної вартості нематеріального активу, що придбаний за плату згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

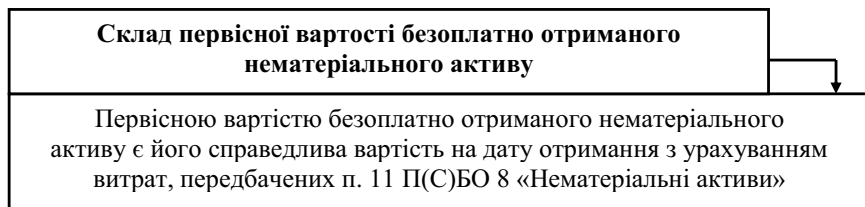

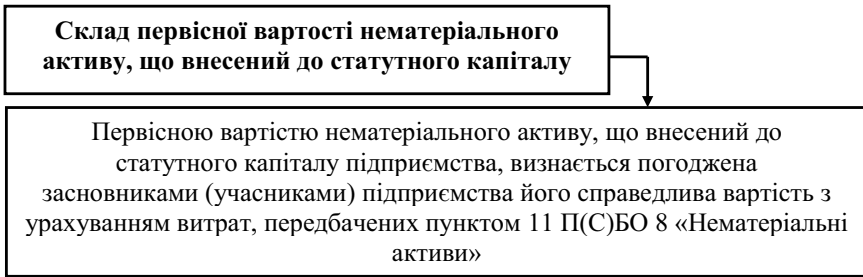
Рис. 3.6. Склад первісної вартості нематеріального активу, придбаного у результаті обміну на подібний об'єкт згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

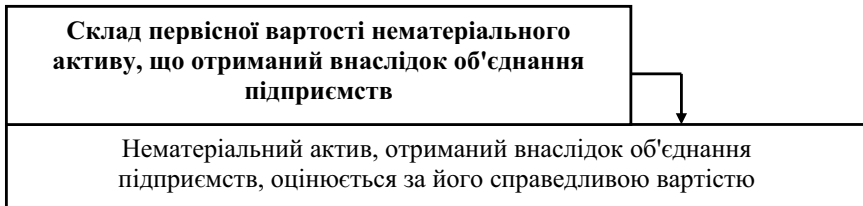
Рис. 3.7. Склад первісної вартості нематеріального активу, що придбаний в обмін на неподібний актив згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

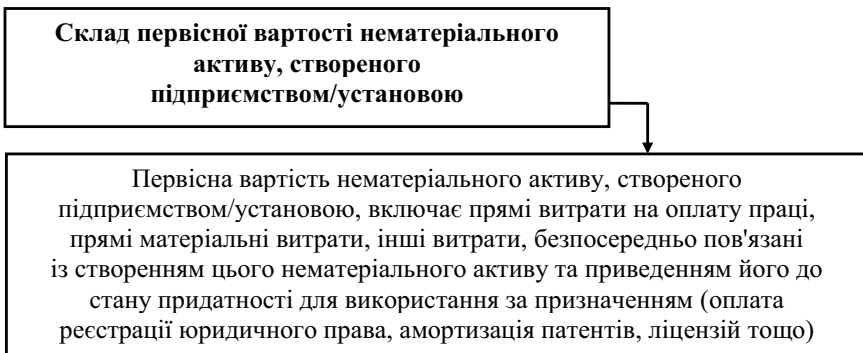
Рис. 3.8. Склад первісної вартості безоплатно отриманого нематеріального активу згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

Рис. 3.9. Склад первісної вартості нематеріального активу, що внесений до статутного капіталу згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

Рис. 3.10. Склад первісної вартості нематеріального активу, що отриманий внаслідок об'єднання підприємств згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

Рис. 3.11. Склад первісної вартості нематеріального активу, створеного підприємством/установою згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

3.3. Документальне оформлення операцій з нематеріальними активами

Рис. 3.12. Типові форми первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів згідно Порядку застосування типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів

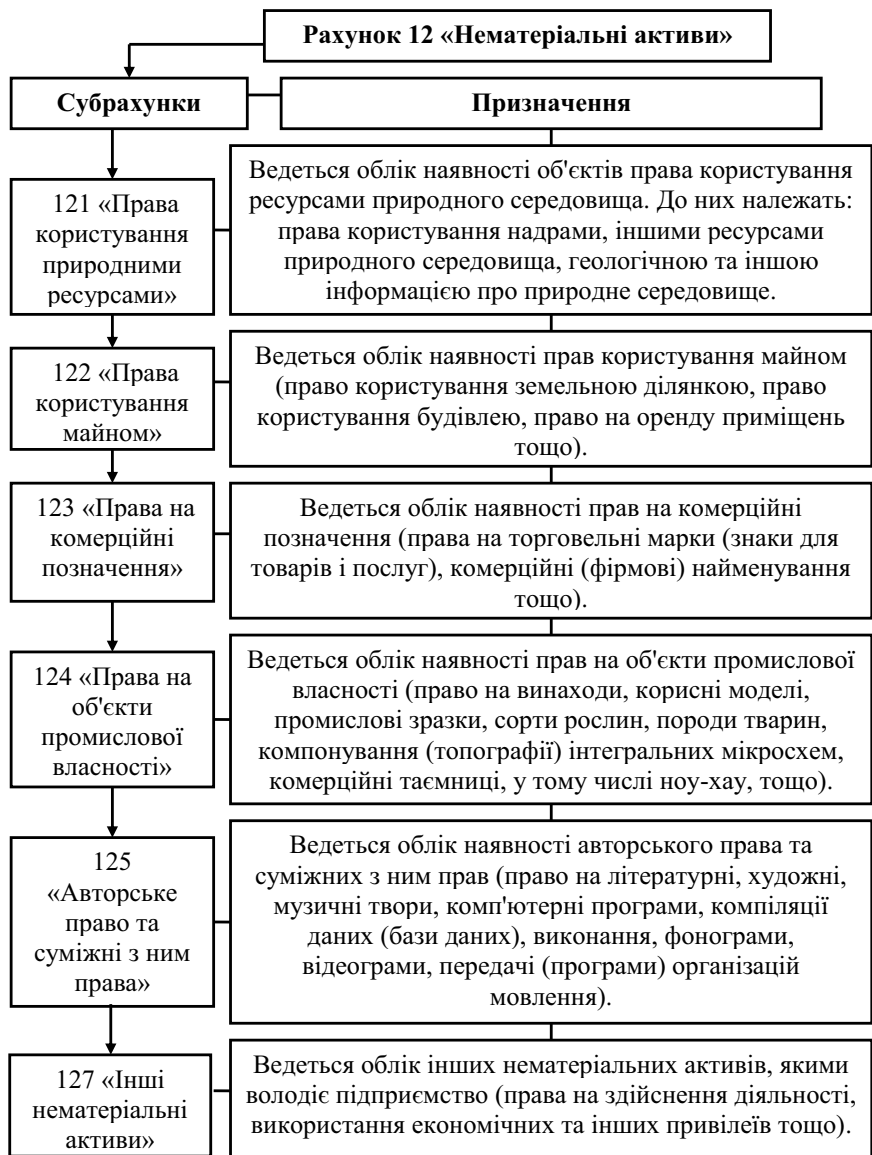
3.4. Облік нематеріальних активів

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає
П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

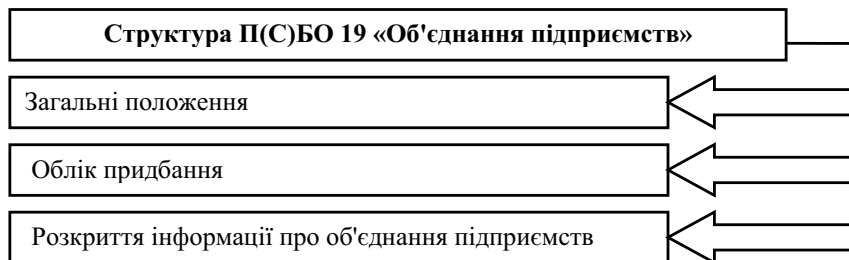
Рис. 3.13. Структура П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

Підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами, їх філіями та іншими виділеними на окремий баланс підрозділами незалежно від організаційно-правових форм господарювання (крім бюджетних установ) можуть застосовуватися **Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів.**

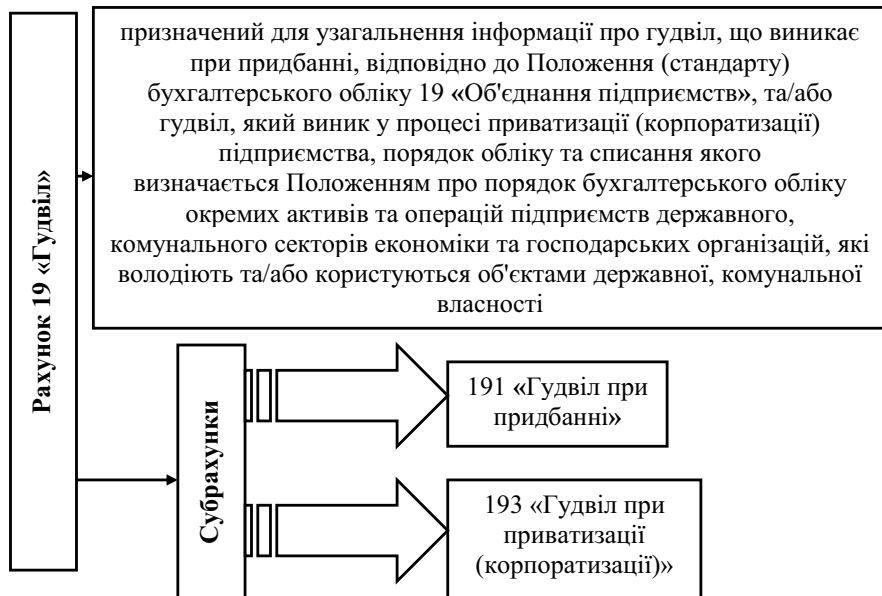

Рис. 3.14. Призначення субрахунків рахунку 12 «Нематеріальні активи»

Порядок відображення в обліку і звітності придбання інших підприємств та/або об'єднання видів їх діяльності, гудвілу, який виник при придбанні, а також розкриття інформації про об'єднання підприємств та/або видів їх діяльності визначає
**Положення (стандарт) бухгалтерського обліку
 19 «Об'єднання підприємств»**

Рис. 3.15. Структура П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»

Рис. 3.16. Призначення та субрахунки рахунку 19 «Гудвіл»

Таблиця 3.1

**Кореспонденція рахунків обліку операцій з надходження
(придбання) нематеріальних активів згідно Методичних
рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних
активів**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Отримано об'єкт нематеріальних активів:		
1.1	від підприємства - платника податку на додану вартість за вартістю придбання без ПДВ	154	63
1.2	на суму ПДВ за операцією	641	63
1.3	від підприємства - неплатника ПДВ за вартістю придбання	154	63
1.4	підприємством - неплатником ПДВ за вартістю придбання	154	63
2	Виконано сторонньою організацією для підприємства роботи, безпосередньо пов'язані зі створенням об'єкта нематеріальних активів та доведенням його до стану, в якому цей об'єкт придатний для використання за призначенням:		
2.1	підприємством - платником ПДВ за сумою платежу без ПДВ	154	63
2.2	на суму ПДВ за операцією	641	63
2.3	підприємством - неплатником ПДВ за сумою платежу	154	63
2.4	для підприємства - неплатника ПДВ за вартістю придбання	154	63
3	Уведення в господарський оборот об'єкта нематеріальних активів	12	154
4	Оприбуткування внесків учасників (засновників) до статутного капіталу підприємства	12	46
5	Оприбуткування безоплатно одержаного об'єкта нематеріальних активів	12	424

Згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» нематеріальний актив списується з балансу в разі його вибуття внаслідок безоплатної передачі.

Таблиця 3.2

Кореспонденція рахунків обліку операцій з безоплатно переданих нематеріальних активів згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Списання суми накопиченої амортизації безоплатно переданого об'єкта нематеріальних активів	133	12
2	Списання залишкової вартості безоплатно переданого об'єкта нематеріальних активів	976	12
3	Визнання податкового зобов'язання з ПДВ за операцією з безоплатної передачі об'єкта нематеріальних активів	976	641

Таблиця 3.3

Кореспонденція рахунків обліку операцій з реалізації та ліквідації нематеріальних активів згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Включено об'єкт нематеріальних активів до групи вибуття:		
1.1	сума накопиченої амортизації	133	12
1.2	залишкова вартість	286	12
2	Реалізація об'єктів групи вибуття:		
2.1	продажна вартість	36	712
2.2	податкове зобов'язання з ПДВ	712	641
2.3	балансова вартість групи вибуття	943	286
3	Списання об'єктів нематеріальних активів як таких, що не відповідають критеріям визнання активом:		
3.1	сума накопиченої амортизації ліквідованих об'єктів нематеріальних активів	133	12
3.2	списана залишкова вартість ліквідованих об'єктів нематеріальних активів	976	12

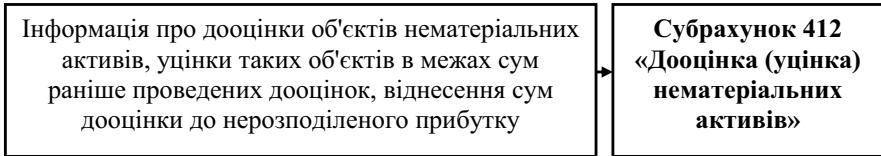
3.5. Облік переоцінки та зменшення корисності нематеріальних активів

Таблиця 3.4

Умови проведення переоцінки нематеріальних активів згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

Умови проведення переоцінки нематеріальних активів
1
Підприємство/установа може здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок. У разі переоцінки окремого об'єкта нематеріального активу слід переоцінювати всі інші активи групи, до якої належить цей нематеріальний актив (крім тих, щодо яких не існує активного ринку).
Переоцінка нематеріальних активів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості
Переоцінена первісна вартість та накопичена амортизація об'єкта нематеріального активу визначаються як добуток відповідно первісної вартості або накопиченої амортизації та індексу переоцінки
Якщо залишкова вартість об'єкта нематеріальних активів дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми накопиченої амортизації об'єкта
Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта нематеріальних активів відображається у складі капіталу у дооцінках та в іншому сукупному доході, а сума уцінки - у складі витрат звітного періоду, крім випадків, що наведені у п.23 П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»
У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) дооцінки об'єкта нематеріальних активів) перевищення суми попередніх уцінок об'єкта і втрат від зменшення його корисності над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості цього об'єкта і вигід від відновлення його корисності, сума чергової (останньої) дооцінки, але не більше зазначеного перевищення, включається до складу доходів звітного періоду, а різниця (якщо сума чергової (останньої) дооцінки більше зазначеного перевищення) спрямовується на збільшення капіталу у дооцінках та відображається в іншому сукупному доході
У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) уцінки об'єкта нематеріальних активів) перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта і вигід від відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта і втрат від зменшення його корисності сума чергової (останньої) уцінки, але не більше зазначеного перевищення, спрямовується на зменшення капіталу у дооцінках та відображається в іншому сукупному доході, а різниця (якщо сума чергової (останньої) уцінки більше зазначеного перевищення) включається до витрат звітного

1
<p>періоду. При вибутті об'єктів нематеріальних активів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта нематеріальних активів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках. Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта нематеріальних активів над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта нематеріальних активів може щомісяця (щокварталу, раз на рік) у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, включатися до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках. При цьому до складу нерозподіленого прибутку при вибутті цього об'єкта включається залишок перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок такого об'єкта, що відображений у складі капіталу у дооцінках.</p>

Рис. 3.17. Призначення субрахунку 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів»

Таблиця 3.5

Кореспонденція рахунків обліку операцій з переоцінки нематеріальних активів згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів

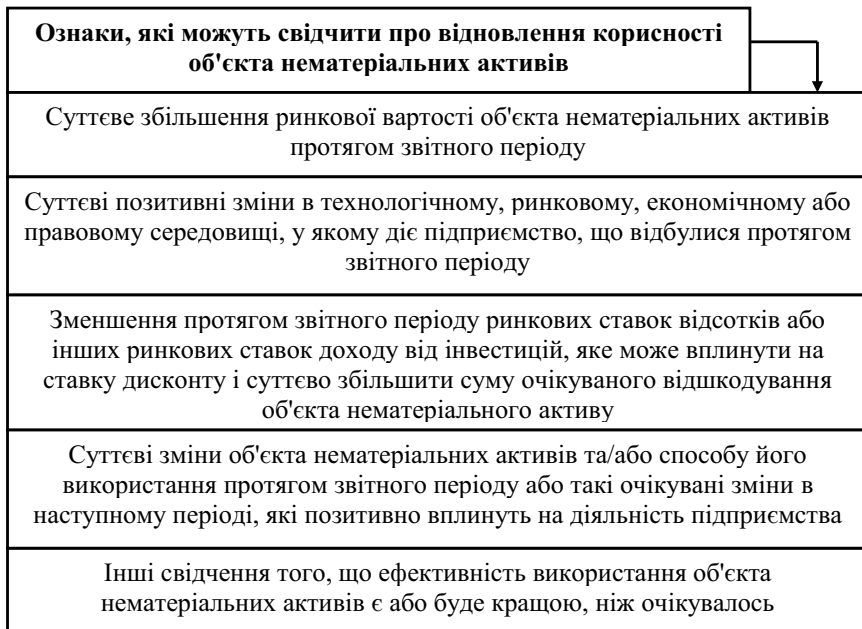
№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображення результатів дооцінки раніше не переоцінюваних об'єктів нематеріальних активів, що проводиться вперше:		
1.1	дооцінка первісної вартості	12	412
1.2	дооцінка накопиченої амортизації	412	133
2	Уцінка раніше не переоцінюваних об'єктів нематеріальних активів:		
2.1	на суму уцінки залишкової вартості об'єкта нематеріальних активів	975	12
2.2	на суму уцінки накопиченої амортизації об'єкта нематеріальних активів	133	12

Ознаки, які можуть свідчити про зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів
Зменшення ринкової вартості об'єкта нематеріальних активів протягом звітного періоду на суттєво більшу величину, ніж очікувалось
Моральне старіння об'єкта нематеріальних активів
Суттєві негативні зміни в технологічному, ринковому, економічному або правовому середовищі, у якому діє підприємство, що відбулися протягом звітного періоду або очікувані найближчим часом
Збільшення протягом звітного періоду ринкових ставок відсотків або інших ринкових ставок доходу від інвестицій, яке може вплинути на ставку дисконту і суттєво зменшити суму очікуваного відшкодування об'єкта нематеріальних активів
Суттєві зміни способу використання об'єкта нематеріальних активів протягом звітного періоду або такі очікувані зміни в наступному періоді, які негативно впливають на діяльність підприємства
Інші свідчення того, що ефективність об'єкта нематеріальних активів є або буде гіршою, ніж очікувалось

Рис. 3.18. Ознаки, які можуть свідчити про зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів

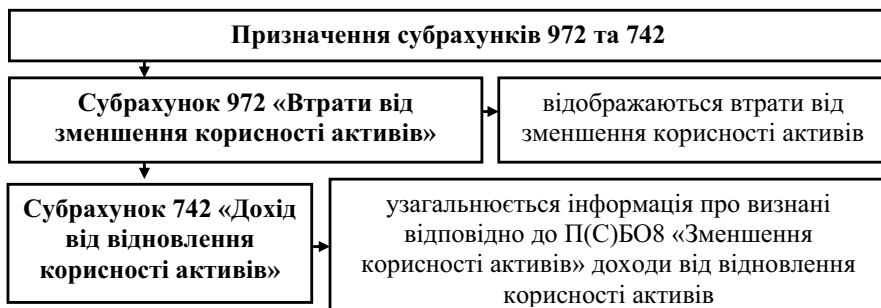
Згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» втрати від зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів включаються до складу витрат звітного періоду із збільшенням суми накопиченої амортизації об'єкта нематеріальних активів, а щодо об'єкта нематеріальних активів, відображеного в обліку за переоціненою вартістю, - відображаються в порядку, передбаченому абзацом другим п. 23 цього Положення.

Якщо на дату річного балансу ознаки зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів перестали існувати, то підприємство визначає і відображає вигоди від відновлення його корисності.

Рис. 3.19. Ознаки, які можуть свідчити про відновлення корисності об'єкта нематеріальних активів згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів

Сума вигід від відновлення корисності об'єкта нематеріальних активів, визнана згідно П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів», відображається визнанням доходу з одночасним зменшенням суми накопиченої амортизації об'єкта нематеріальних активів.

Рис. 3.20. Призначення субрахунків 972 «Втрати від зменшення корисності активів» та 742 «Дохід від відновлення корисності активів»

3.6. Облік амортизації нематеріальних активів

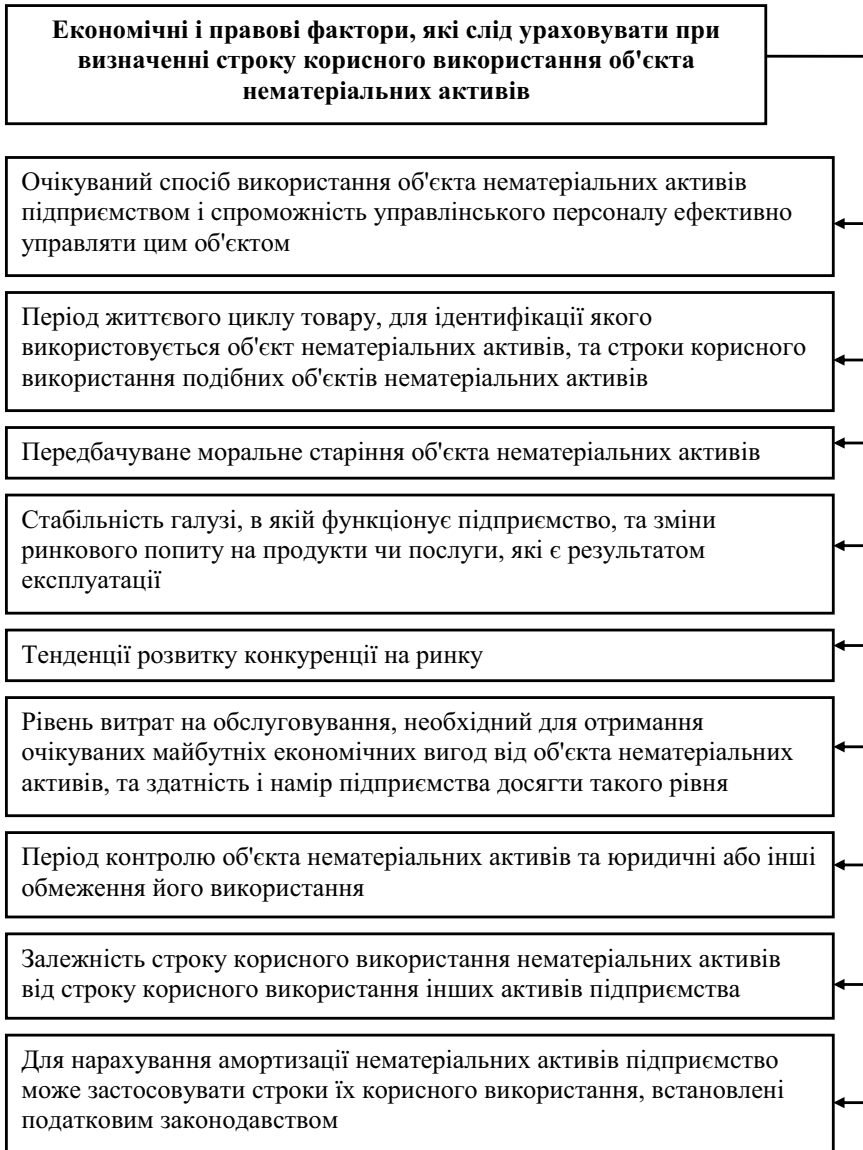

Рис. 3.21. Методи нарахування амортизації об'єкта нематеріальних активів згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів

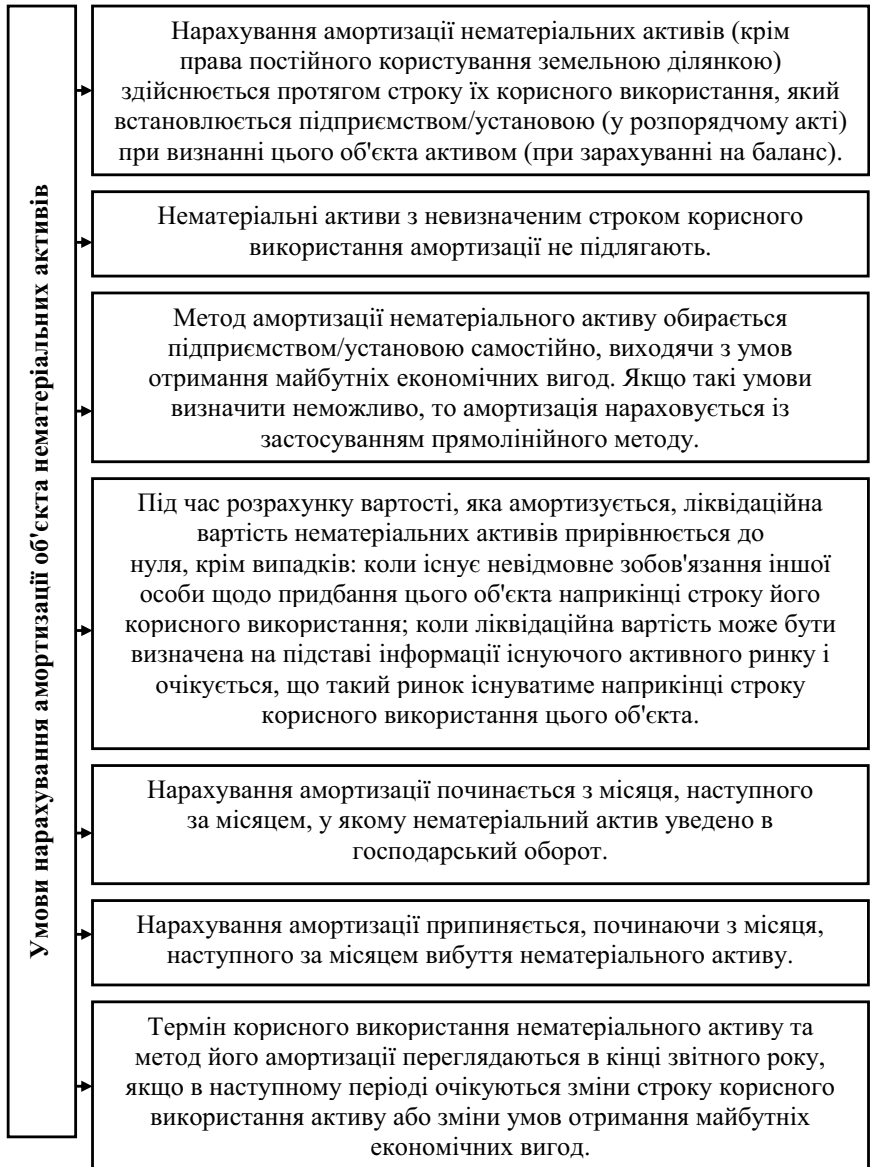
Таблиця 3.6

Кореспонденція рахунків обліку операцій з амортизації нематеріальних активів згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
	Нарахована амортизація нематеріальних активів:		
1	виробничого призначення	23, 91	133
2	що використовуються для збуту продукції	93	133
3	загальногосподарського призначення	92	133
4	що використовуються на об'єктах житлово-комунального та соціально-культурного призначення підприємства	94	133
5	що використовуються для досліджень та розробок, здійснених підприємством	941	133

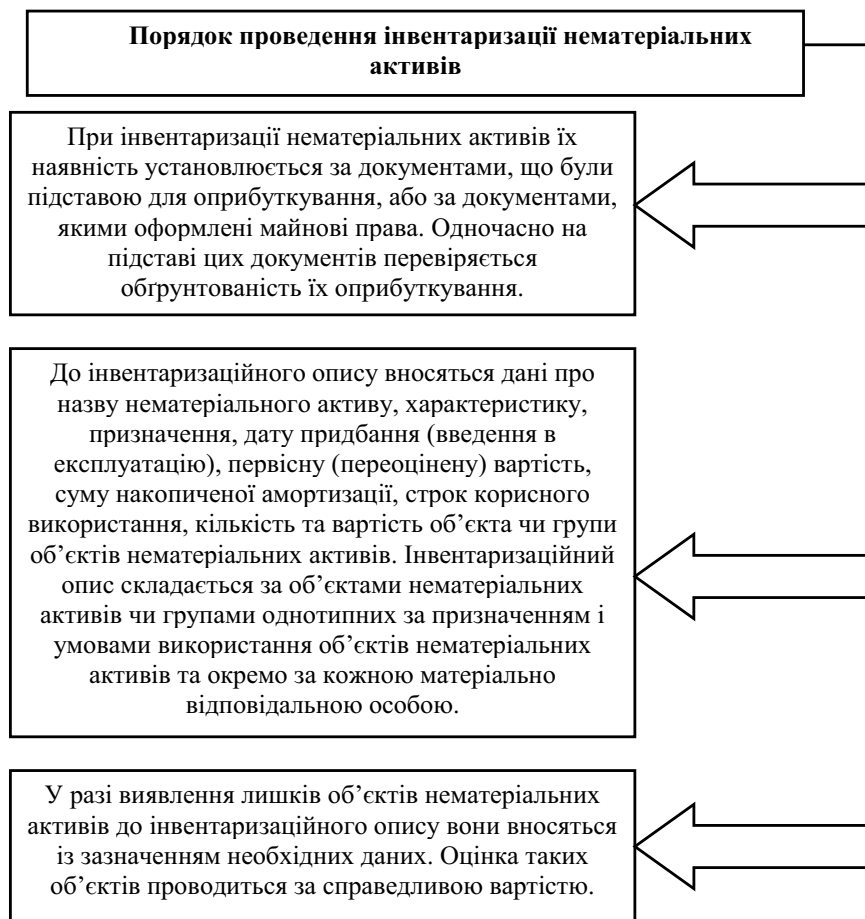

Рис. 3.22. Економічні і правові фактори, які слід урахувати при визначенні строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів

Рис. 3.23. Умови нарахування амортизації об'єкта нематеріальних активів згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»

3.7. Порядок проведення інвентаризації нематеріальних активів

Рис. 3.24. Порядок проведення інвентаризації нематеріальних активів згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань

3.8. Розкриття інформації про нематеріальні активи у примітках до фінансової звітності

Розкриття інформації про нематеріальні активи у примітках до фінансової звітності	Вартість (первісна або переоцінена), за якою нематеріальні активи відображені в балансі
	Методи амортизації та діапазон строків корисного використання нематеріальних активів
	Наявність та рух у звітному році: первісна (переоцінена) вартість нематеріальних активів та сума накопиченої амортизації на початок звітного року; первісна вартість нематеріальних активів, які визнані активом, з виділенням вартості нематеріальних активів, отриманих у результаті об'єднання підприємств; сума зміни первісної (переоціненої) вартості та накопиченої амортизації нематеріальних активів у результаті переоцінки; первісна (переоцінена) вартість та сума накопиченої амортизації нематеріальних активів, які вибули; сума нарахованої амортизації; сума втрат від зменшення корисності і сума вигід від відновлення корисності, відображені в звітному періоді; інші зміни первісної (переоціненої) вартості та сума накопиченої амортизації нематеріальних активів; первісна (переоцінена) вартість та сума накопиченої амортизації на кінець звітного року
	Первісна (переоцінена) вартість та накопичена амортизація нематеріальних активів, щодо яких існує обмеження права власності
	Первісна (переоцінена) вартість та накопичена амортизація переданих у заставу нематеріальних активів
	Сума угод на придбання у майбутньому нематеріальних активів
	Загальна сума витрат на дослідження та розробки, включена до складу витрат звітного періоду
	Первісна вартість, залишкова вартість та метод оцінки нематеріальних активів, отриманих за рахунок цільових асигнувань
	Причини визнання невизначеним строку корисного використання нематеріального активу та його балансова вартість
	Склад нематеріальних активів, інформація про які є суттєвою, їх балансова вартість та строк корисного використання, що залишився

Рис. 3.25. Розкриття інформації про нематеріальні активи у примітках до фінансової звітності

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Розкрийте сутність терміну «нематеріальні активи».
2. Назвати умови проведення переоцінки нематеріальних активів.
3. Назвати склад первісної вартості нематеріального активу, створеного підприємством.
4. Типові форми первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів.
5. Фактори, які слід урахувати при визначенні строку корисного використання об'єкта.
6. Критерії визнання нематеріальних активів.
7. Призначення рахунку 12 «Нематеріальні активи».
8. Розкрийте сутність терміну «гудвіл».
9. Назвати призначення субрахунку 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів».
10. Назвати методи нарахування амортизації об'єкта нематеріальних активів.

ЗАВДАННЯ 3.1

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Методи нарахування амортизації об'єкта нематеріальних активів:

- а) прямолінійний;
- б) збільшення залишкової вартості;
- в) кумулятивний.

2. Активний ринок - ринок, якому притаманні такі умови:

- а) предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними;
- б) у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців;
- в) інформація про ринкові ціни є загальнодоступною;
- г) всі відповіді вірні.

3. Придбаний або отриманий об'єкт нематеріальних активів зараховується на баланс, якщо одночасно виконуються такі умови:

- а) підприємство здійснює його контроль;

б) існує імовірність отримання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням;

в) його вартість не може бути достовірно визначена.

4. У разі придбання об'єкта нематеріальних активів за плату (грошову компенсацію) його первісна вартість складається з:

а) ціни (вартості) придбання (окрім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, у якому цей об'єкт придатний для використання за призначенням;

б) ціни (вартості) придбання, отриманих торговельних знижок, мита, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, у якому цей об'єкт придатний для використання за призначенням.

5. Облік наявності прав на торговельні марки відображається на субрахунку:

а) 122;

б) 123;

в) 125.

6. Інформація про суму накопиченої амортизації нематеріальних активів узагальнюється на субрахунку:

а) 131;

б) 133;

в) 132.

7. Для нарахування амортизації нематеріальних активів підприємство:

а) може застосовувати строки їх корисного використання, встановлені податковим законодавством;

б) не може застосовувати строки їх корисного використання, встановлені податковим законодавством.

8. Об'єкти нематеріальних активів з невизначеним строком корисного використання:

а) амортизації підлягають;

б) амортизації не підлягають.

9. Об'єкт нематеріальних активів списується з балансу в разі його вибуття:

а) внаслідок безоплатної передачі;

б) неможливості отримання підприємством надалі економічних вигод від його використання;

в) всі відповіді вірні.

10. Фінансовий результат від вибуття об'єктів нематеріальних активів визначається як:

а) різниця між доходом від вибуття (за вирахуванням непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям) та їх залишковою вартістю;

б) різниця між доходом від вибуття (з врахуванням непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям) та їх первісною вартістю.

ЗАВДАННЯ 3.2

ЗАПОВНІТЬ ПОРОЖНІ МІСЦЯ ВИЗНАЧЕНЬ НЕОБХІДНИМИ СЛОВАМИ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТУ:

1. Немонетарні активи - усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та _____ у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

2. Нематеріальний актив, отриманий внаслідок об'єднання підприємств, оцінюється за його _____ вартістю.

3. Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи - капітальні інвестиції у придбання, _____ і _____ нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося.

4. Втрати від зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів включаються до складу _____ звітного періоду із збільшенням суми накопиченої амортизації об'єкта нематеріальних активів.

5. Для оформлення даних інвентаризації окремо за кожним місцезнаходженням об'єктів права інтелектуальної власності та за кожною особою, відповідальною за використання об'єктів права інтелектуальної власності застосовується _____ об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів.

6. На субрахунку 121 ведеться облік наявності об'єктів права користування _____.

7. Витрати на придбання, створення та удосконалення об'єктів нематеріальних активів відображаються на субрахунку _____.

8. Підприємство може здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу тих об'єктів нематеріальних активів, щодо яких існує _____ ринок.

9. Введення в господарський оборот об'єкта нематеріальних активів відображається записом за дебетом рахунка _____ і кредитом рахунка _____.

10. Оприбуткування безоплатно одержаного об'єкта нематеріальних активів (справедлива вартість) відображається записом за дебетом рахунка _____ і кредитом рахунка _____.

ЗАВДАННЯ 3.3 **ЗНАЙДІТЬ ХИБНІ ТВЕРДЖЕННЯ СЕРЕД** **ЗАПРОПОНОВАНИХ:**

1. Нематеріальний актив - немонетарний актив, який не має матеріальної форми та не може бути ідентифікований.

2. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає П(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

3. Для аналітичного обліку об'єктів права інтелектуальної власності, а також для аналітичного обліку групи однотипних за призначенням та умовами використання об'єктів, що надійшли в одному календарному місяці та одній відповідальній за їх використання особі застосовується Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів.

4. Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання підлягають амортизації.

5. Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття нематеріального активу.

6. Нарахування амортизації нематеріальних активів загальногосподарського призначення відображається записом за дебетом рахунка 93 і кредитом рахунка 133.

7. Інвентаризаційною комісією до Інвентаризаційного опису (типова форма № НА-4) заносяться об'єкти нематеріальних активів, ідентифіковані (виявлені) під час інвентаризації.

8. Зміни методів нарахування амортизації та строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів відображаються як зміни облікових оцінок відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8.

9. Строк корисного використання об'єкта нематеріальних активів та метод його амортизації переглядаються в кінці звітного року, якщо в наступному звітному році очікуються зміни строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів або зміни умов отримання майбутніх економічних вигод від його використання.

10. Сума вигод від відновлення корисності об'єкта нематеріальних активів відображається визнанням доходу з одночасним збільшенням суми накопиченої амортизації об'єкта нематеріальних активів.

ТЕМА 4: ОБЛІК БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ

- 4.1. Економічна сутність та види біологічних активів.
- 4.2. Визнання та оцінка біологічних активів.
- 4.3. Документальне оформлення операцій з біологічними активами.
- 4.4. Порядок проведення інвентаризації біологічних активів.
- 4.5. Облік біологічних активів.
- 4.6. Розкриття інформації про біологічні активи у примітках до фінансової звітності.

ЗАКОНОДАВЧА ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВА БАЗА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. — Назва з екрана.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. — Назва з екрана.
3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536. — Назва з екрана.
4. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 21.02.2008 р. № 73 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0073555-08>. — Назва з екрана.

5. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536. — Назва з екрана.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_027. — Назва з екрана.
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. — Назва з екрана.
8. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>. — Назва з екрана.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>. — Назва з екрана.
10. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=293605&cat_id=293536. — Назва з екрана.
11. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. — Назва з екрана.

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>. — Назва з екрана.

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. — Назва з екрана.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Біологічний актив – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Біологічні перетворення – процес якісних і кількісних змін біологічних активів.

Витрати на місці продажу – витрати, пов'язані з продажем біологічних активів і сільськогосподарської продукції на активному ринку, зокрема комісійні винагороди продавцям, брокерам, непрямі податки, що сплачуються при реалізації продукції.

Група біологічних активів – сукупність подібних за характеристиками, призначенням та умовами вирощування тварин або рослин.

Довгострокові біологічні активи – усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами.

Додаткові біологічні активи – біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень.

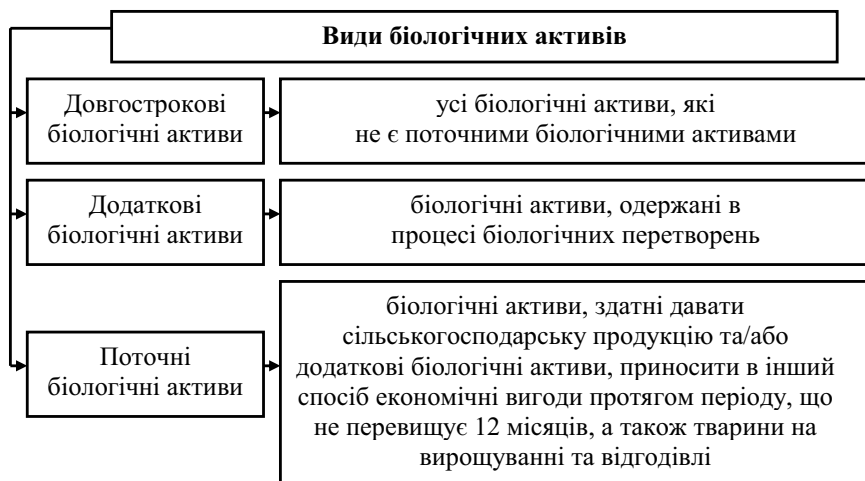
Сільськогосподарська продукція – актив, одержаний в результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання.

Сільськогосподарська діяльність – процес управління біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів.

4.1. Економічна сутність та види біологічних активів

Рис. 4.1. Розкриття сутності терміну «біологічні активи» в П(С)БО 30 «Біологічні активи» та МСБО 41 «Сільське господарство»

Рис. 4.2. Види біологічних активів згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи»

* Відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» **біологічні перетворення** - процес якісних і кількісних змін біологічних активів.

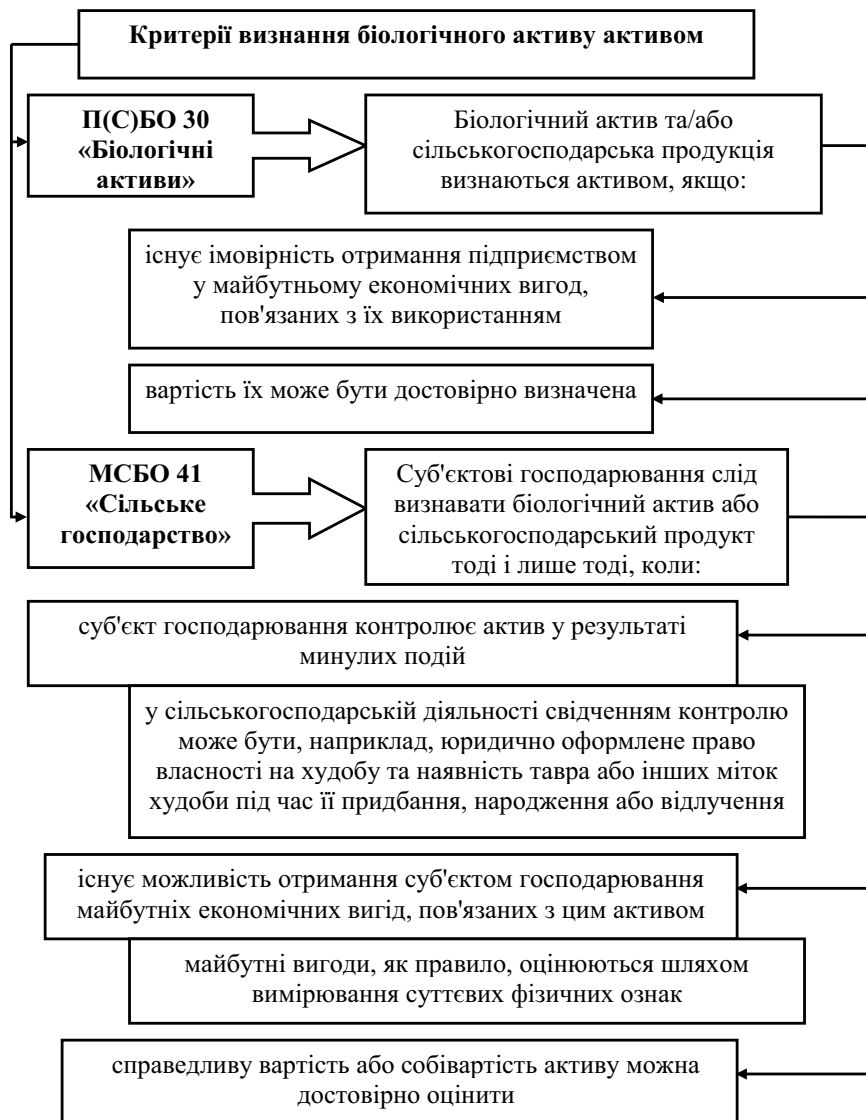
Таблиця 4.1

**Приклади біологічних активів
і сільськогосподарської продукції**

Активи	Сільськогосподарська продукція, на яку поширюється П(С)БО 30 «Біологічні активи»	Додаткові біологічні активи, на які поширюється П(С)БО 30 «Біологічні активи»	Продукти переробки, на які не поширюється П(С)БО 30 «Біологічні активи»
Тваринництво			
Довгострокові біологічні активи			
основне стадо овець*	молоко, каракульські смужки, вовна, гній	приплід	пряжа, бринза, м'ясопродукти
основне стадо великої рогатої худоби	молоко, гній	приплід	сметана, масло, сир, м'ясопродукти
основне стадо свиней*	гній	приплід	м'ясопродукти
Поточні біологічні активи			
тварини на вирощуванні і відгодівлі	приріст живої маси, гній		м'ясопродукти
риба (риборозведення)	товарна риба	матеріал для розведення риби	рибні продукти
доросла птиця	яйця, пташиний послід		м'ясопродукти
сім'ї бджіл	мед, віск, прополіс	нові рої	
Рослинництво			
Довгострокові біологічні активи			
виноградники	виноград	чубуки	виноматеріали, сікоматеріали
сади дерева в лісі (лісовий масив)	плоди деревина ділова, дрова	саджанці	сухофрукти, консерви фруктові пиломатеріали
Поточні біологічні активи			
зернові культури	зерно, зернові відходи, солома		борошно, крупа, комбікорми
овочеві культури	овочі		консерви овочеві, соління
технічні культури	тютюнове листя, насіння соняшнику, цукрові буряки		тютюн ферментів, масло рослинне, цукор
кормові культури	зелена маса, коренеплоди		силос, сінаж
розсадники		саджанці	

*Відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» до **основного стада** належать продуктивні тварини, які систематично надають сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи.

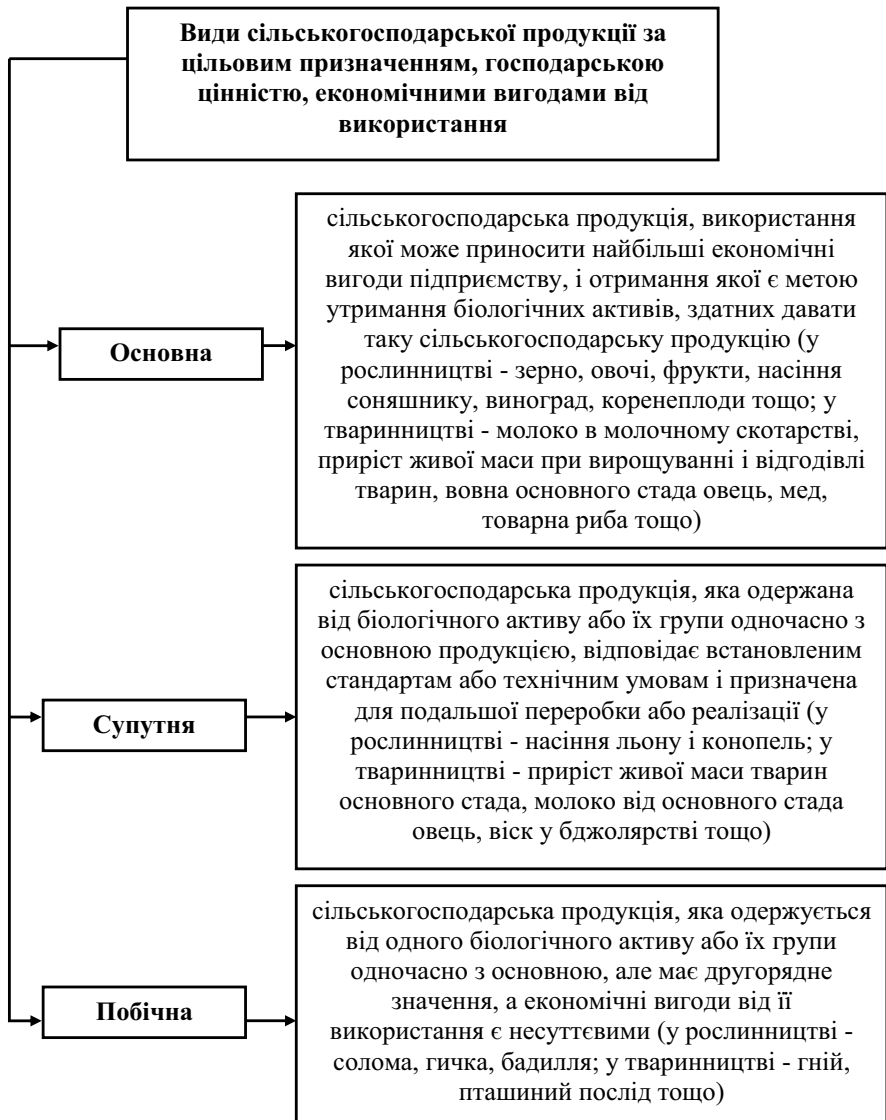
4.2. Визнання та оцінка біологічних активів

Рис. 4.3. Критерії визнання біологічних активів активом в П(С)БО 30 «Біологічні активи» та МСБО 41 «Сільське господарство»

Оцінка біологічних активів	
	Придбаний (одержаний) біологічний актив зараховується на баланс підприємства за первісною вартістю, яка визначається відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» або П(С)БО 9 «Запаси»
	Первісна вартість безоплатно одержаних біологічних активів дорівнює їх справедливій вартості з урахуванням витрат, безпосередньо пов'язаних з доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою
	Первісною вартістю біологічних активів, що одержані як внесок до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, безпосередньо пов'язаних з доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою
	Додаткові біологічні активи при первісному визнанні оцінюються за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу або за виробничою собівартістю відповідно до П(С)БО 16 «Витрати»
	Біологічні активи відображаються на дату проміжного і річного балансу за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, крім випадків, передбачених п. 11 П(С)БО 30 «Біологічні активи»
	Довгострокові біологічні активи, справедливу вартість яких на дату балансу достовірно визначити неможливо або якщо підприємство є платником податку на прибуток, можуть визнаватися та відображатися за первісною вартістю з урахуванням суми їх зносу і втрат від зменшення корисності
	Поточні біологічні активи та додаткові біологічні активи, справедливу вартість яких на дату балансу достовірно визначити неможливо або якщо підприємство є платником податку на прибуток, можуть визнаватися та відображатися за первісною вартістю, крім поточних біологічних активів рослинництва, які визнаються і відображаються як незавершене виробництво
	Біологічні активи, справедливу вартість яких на дату балансу достовірно визначити неможливо, оцінюються за первісною вартістю до періоду, у якому можливо визначити їх справедливу вартість

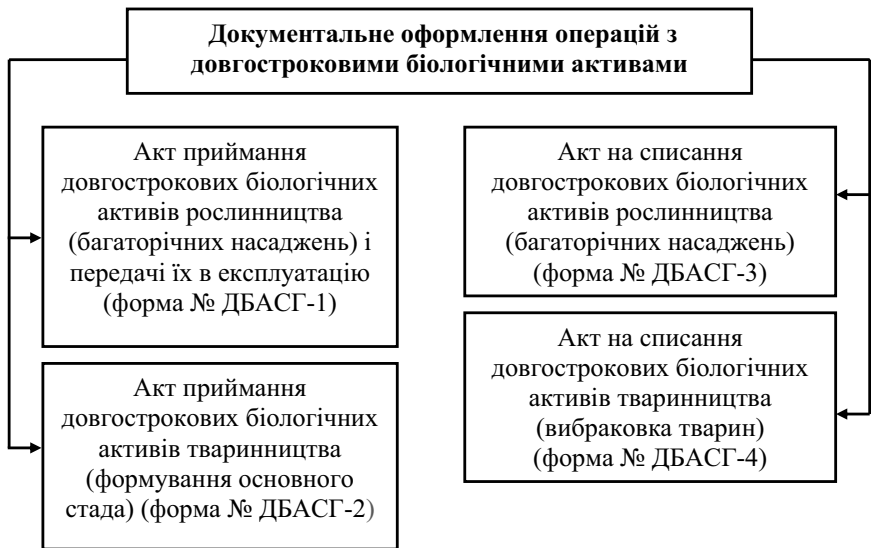
**Рис. 4.4. Оцінка біологічних активів
згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи»**

Рис. 4.5. Види сільськогосподарської продукції згідно Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів

4.3. Документальне оформлення операцій з біологічними активами

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах до **довгострокових біологічних активів рослинництва** належать штучні багаторічні насадження: плодово-ягідні насадження всіх видів (дерева, чагарники, кущі тощо); виноградники; багаторічні насадження ботанічних садів та інших науково-дослідних установ та навчальних закладів для наукових цілей та інші штучні багаторічні насадження; сади дерева в лісі (лісовий масив).

Рис. 4.6. Документальне оформлення операцій з довгостроковими біологічними активами згідно Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах

Окремі особливості використання Акта приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію та Акта приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада)

<p align="center">Окремі особливості використання Акта приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію (форма № ДБАСГ-1)</p>	<p align="center">Окремі особливості використання Акта приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада) (форма № ДБАСГ-2)</p>
<p>Введення багаторічних насаджень в експлуатацію здійснюється комісією, що призначається керівником підприємства, та оформляється цим актом. Складається цей документ декілька разів, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - при збільшенні вартості незрілих довгострокових біологічних активів на суму понесених витрат, пов'язаних з біологічними перетворенням (по закінченні посадкових робіт та щорічному зростанню вартості молодих насаджень на суму витрат по їх вирощуванню); - при досягненні насадженнями віку ефективного їх використання і зарахуванню їх до складу довгострокових біологічних активів рослинництва. <p>В Акті наводяться такі відомості: найменування насаджень, їх оцінка, порода, вид і сорт, назва або номер ділянки, площа, рік посадки. В Акті вказуються також довжина насаджень в погонних метрах, порода, сортовий складі кількість дерев, чагарників по плодово-ягідних насадженнях, приводиться схема посадки.</p>	<p>Акт застосовується у випадках оформлення переведення тварин в основне стадо. Акт складає зоотехнік, завідувач фермою або бригадир у день формування основного стада. В ньому вказують облікові групи - з якої і в яку переведені тварини, ідентифікаційний номер (інвентарний номер, кличку), стать, масть та інші особливості, час народження, кількість голів, вагу, балансову вартість, прізвище, ім'я, по батькові особи, за якою закріплені прийняті тварини. Правильність здійснення цих господарських операцій підтверджує своїм підписом особа, яка прийняла тварин під свою матеріальну відповідальність. Належно оформлені Акти приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада тварин) (форма № ДБАСГ-2) підписують керівник структурного підрозділу, завідуючий фермою підприємства та використовують для обліку тварин в Книзі обліку руху тварин і птиці на фермі і для зоотехнічного обліку.</p>

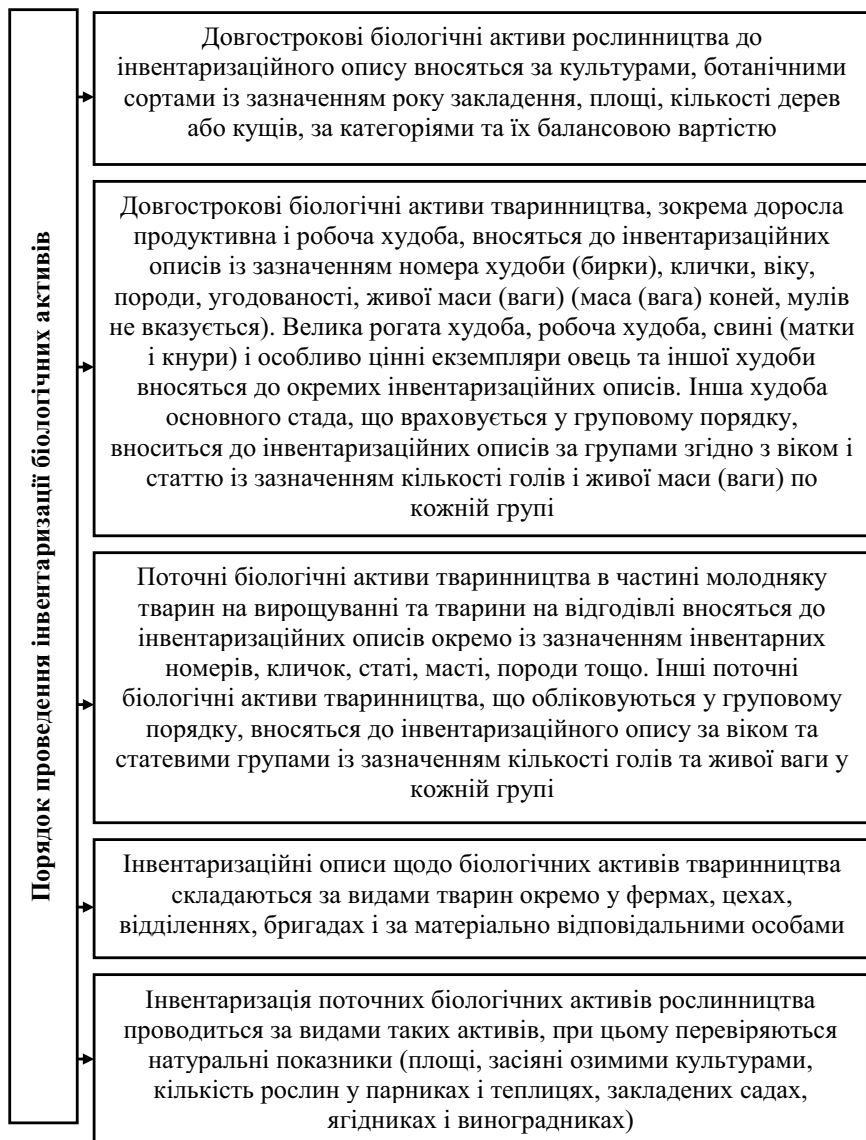
Окремі особливості використання Акта на списання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) та Акта на списання довгострокових біологічних активів тваринництва (вибраковка тварин)

<p align="center">Акт на списання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) (форма № ДБАСГ-3)</p>	<p align="center">Акт на списання довгострокових біологічних активів тваринництва (вибраковка тварин) (форма № ДБАСГ-4)</p>
<p>В Акті на списання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) (форма № ДБАСГ-3) вказують дані, які характеризують об'єкт, а саме: рік закладання; первісну вартість (переоцінку); суму нарахованого зносу за даними бухгалтерського обліку; причини списання; економічну (технічну) недоцільність та/або неможливість відновлення активів.</p> <p>Протокол засідання комісії, акт інвентаризації та Акт на списання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) (форма № ДБАСГ-3) затверджуються керівником підприємства.</p>	<p>Вибракування продуктивної та робочої худоби, інших видів тварин відбувається при втраті ними господарсько-корисних якостей: значному зниженні продуктивності, втраті племінної або робочої цінності, захворюванні невиліковними хворобами, а також внаслідок травматичних наслідків, старості або недостатньої розвиненості на підставі Акта на списання довгострокових біологічних активів тваринництва (вибраковка тварин).</p> <p>Для визначення непридатності тварин до подальшого використання, а також для складання необхідної документації утворюються постійно діючі комісії, які проводять безпосередній огляд тварин основного стада, призначених до списання і встановлюють причини, що обумовили їх списання. Комісія складає Акт на списання довгострокових біологічних активів тваринництва (вибраковка тварин) (форма № ДБАСГ-4) із зазначенням клички (інвентарного номера) тварини, породи, батьків, живої маси на дату вибракування, стану вгодованості, причин вибракування та визначає подальше використання тварин, вибракуваних з основного стада.</p>

Документальне оформлення операцій з поточними біологічними активами	
Акт на оприбуткування поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю (форма N ПБАСГ-1)	Акт на переведення тварин з групи в групу в межах поточних біологічних активів (форма № ПБАСГ-9)
Акт на списання поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю (на початок збирання врожаю) (форма N ПБАСГ-2)	Відомість зважування тварин (форма № ПБАСГ-10)
Акт на оприбуткування приплоду тварин (форма N ПБАСГ-3)	Розрахунок визначення приросту (форма № ПБАСГ-11)
Звіт про процеси інкубації (форма № ПБАСГ-4)	Книга обліку руху тварин і птиці на фермі (форма № ПБАСГ-12)
Акт на вихід і сортування добового молодняку птиці (форма № ПБАСГ-5)	Звіт про рух тварин і птиці на фермі (форма № ПБАСГ-13)
Акт на вибуття поточних біологічних активів тваринництва (забій, прирізка та падіж) (форма № ПБАСГ-6)	Журнал реєстрації приплоду та вирощування молодняку великої рогатої худоби (форма № ПБАСГ-14)
Нагромаджувальний акт на оприбуткування приплоду звірів (форма № ПБАСГ-7)	Журнал реєстрації осіменіння корів і телиць (форма № ПБАСГ-15)
Обліковий лист забою та падежу худоби (форма № ПБАСГ-8)	Картка обліку руху дорослої птиці (для спеціалізованих господарств) (форма № ПБАСГ-16)
	Картка обліку руху молодняку птиці (для спеціалізованих господарств) (форма № ПБАСГ-17)

Рис. 4.7. Документальне оформлення операцій з поточними біологічними активами згідно Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах

4.4. Порядок проведення інвентаризації біологічних активів

Рис. 4.8. Порядок проведення інвентаризації біологічних активів згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань

4.5. Облік біологічних активів

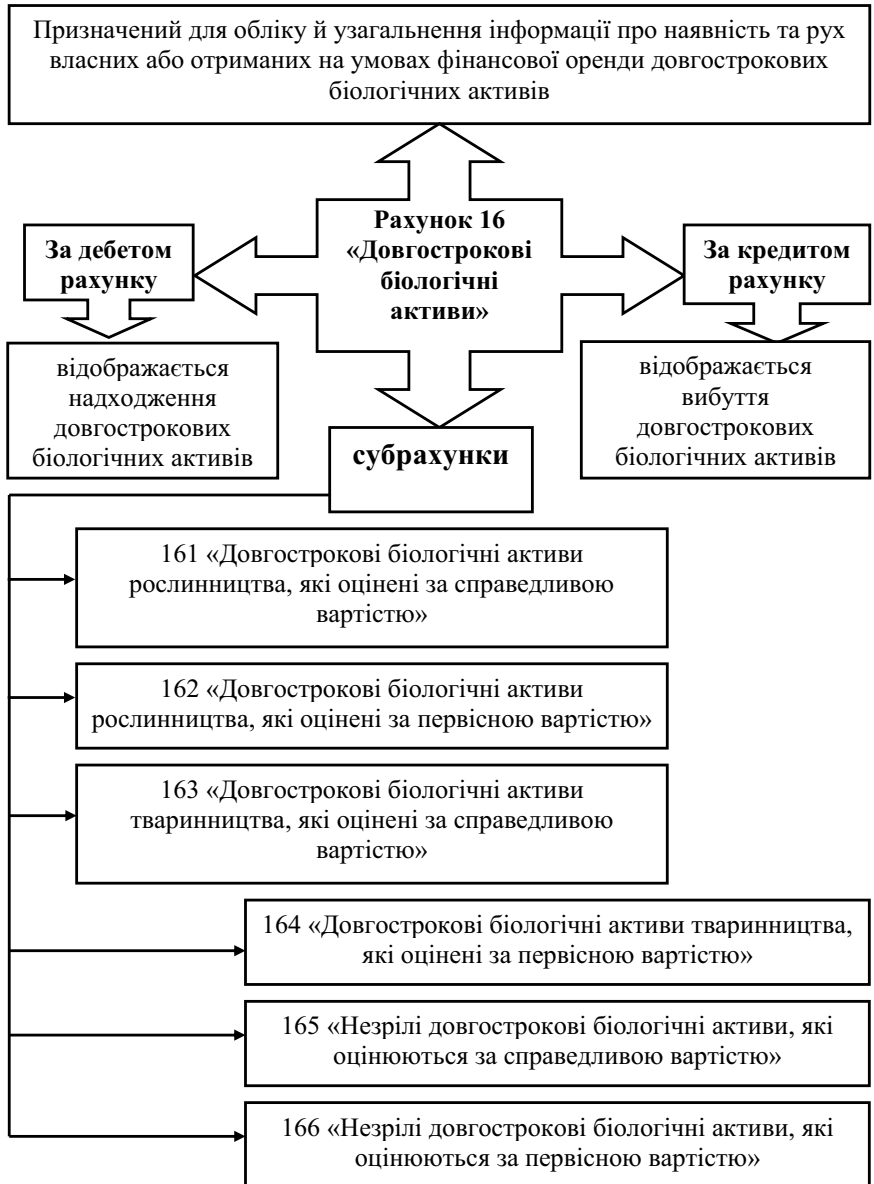
Підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які здійснюють сільськогосподарську діяльність можуть застосовуватися **Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів**.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає **П(С)БО 30 «Біологічні активи»**

Норми П(С)БО 30 «Біологічні активи» застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім банків, бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) щодо сільськогосподарської діяльності.

Рис. 4.9. Структура П(С)БО 30 «Біологічні активи»

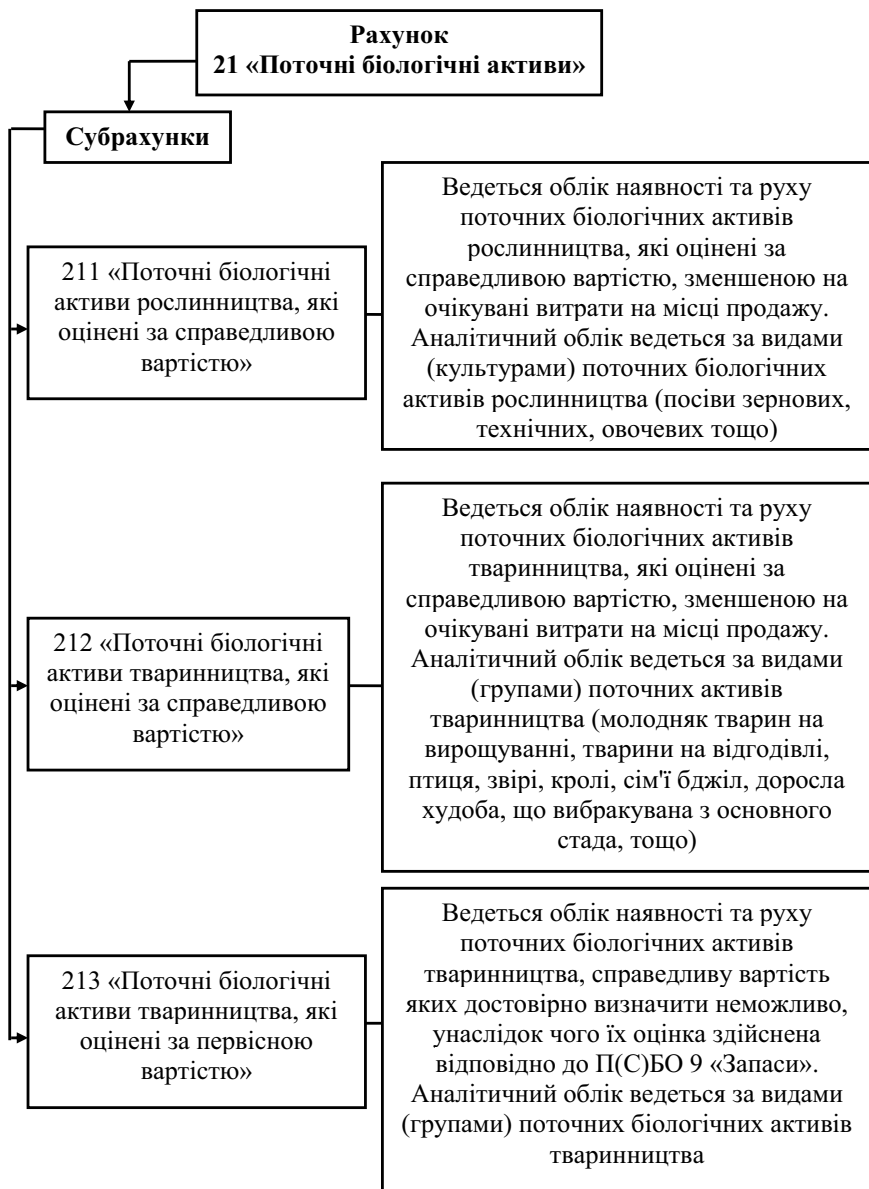

Рис. 4.10. Призначення та субрахунки рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи»

Таблиця 4.4

**Кореспонденція рахунків обліку операцій з довгостроковими
біологічними активами згідно додатку 2
Методичних рекомендацій з обліку біологічних активів**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Придбано довгостроковий біологічний актив:		
	- отримано від постачальників - платників податку на додану вартість (ПДВ) за вартістю без ПДВ	15	63
	- на суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	64	63
	- отримано від постачальників - неплатників ПДВ за вартістю у сумі зобов'язання перед постачальником	15	63
	- нараховані витрати на транспортування довгострокового біологічного активу транспортом сторонньої організації	15	685
	- на суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	64	685
	- оприбутковано придбаний довгостроковий біологічний актив	16	15
2	Отримано від учасника (засновника) довгостроковий біологічний актив підприємства як внесок до статутного капіталу	16	46
3	Оприбутковано безоплатно отримані довгострокові біологічні активи	16	424
4	Відображено результати від зміни справедливої вартості довгострокових біологічних активів:		
	- збільшення	16	71
	- зменшення	94	16
5	Ліквідовано довгострокові біологічні активи, які оцінюються за первісною вартістю:		
	- на суму зносу	134	16
	- на суму залишкової вартості	976	16

Рис. 4.11. Призначення субрахунків рахунку 21 «Поточні біологічні активи»

**Кореспонденція рахунків обліку операцій з поточними
біологічними активами згідно додатку 2
Методичних рекомендацій з обліку біологічних активів**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Придбано поточний біологічний актив:		
	- отримано від постачальників - платників податку на додану вартість (ПДВ) за вартістю без ПДВ	21	63
	- на суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	64	63
	- отримано від постачальників - неплатників ПДВ за вартістю у сумі зобов'язання перед постачальником	21	63
2	Отримано від учасника (засновника) поточний біологічний актив підприємства як внесок до статутного капіталу	21	46
3	Оприбутковано безоплатно отримані поточні біологічні активи	21	71
4	Відображено результати від зміни справедливої вартості поточних біологічних активів:		
	- збільшення	21	71
	- зменшення	94	21

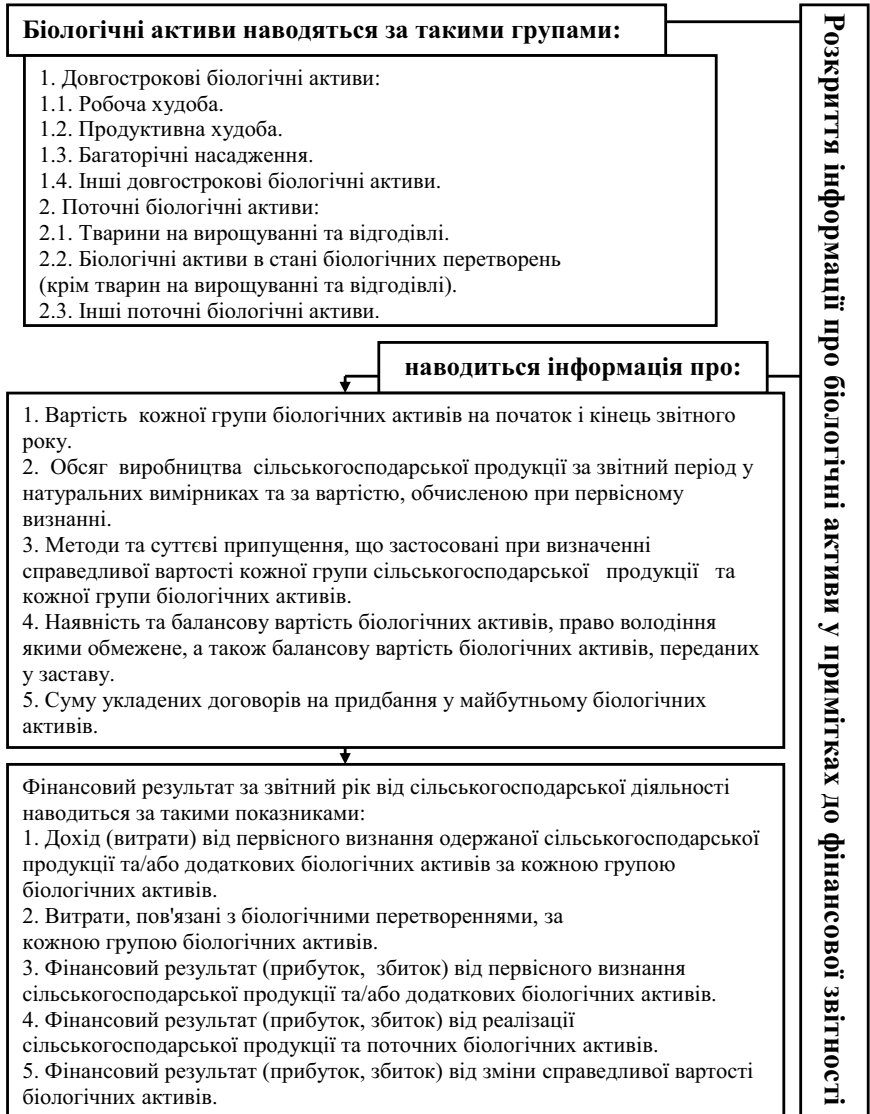
Рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»

Обліковують продукцію, одержану від власних рослинницьких, тваринницьких та промислових підрозділів підприємства, яка призначена для продажу на сторону та для іншого не виробничого споживання (видачі й продажу працівникам, передачі в не виробничу сферу, наприклад в дитячі садки, їдальні тощо); продукцію, яка призначена для споживання в тваринницьких підрозділах як корми або для виробництва кормів у кормоцехах; продукцію, яка вирощена для годівлі худоби, наприклад зелену масу, корм, плоди тощо, а також побічну продукцію та відходи, одержані при доведенні товарної продукції та насіння до належних кондицій; насіння та посадкового матеріалу, включаючи саджанці, призначені для закладання та ремонту власних насаджень

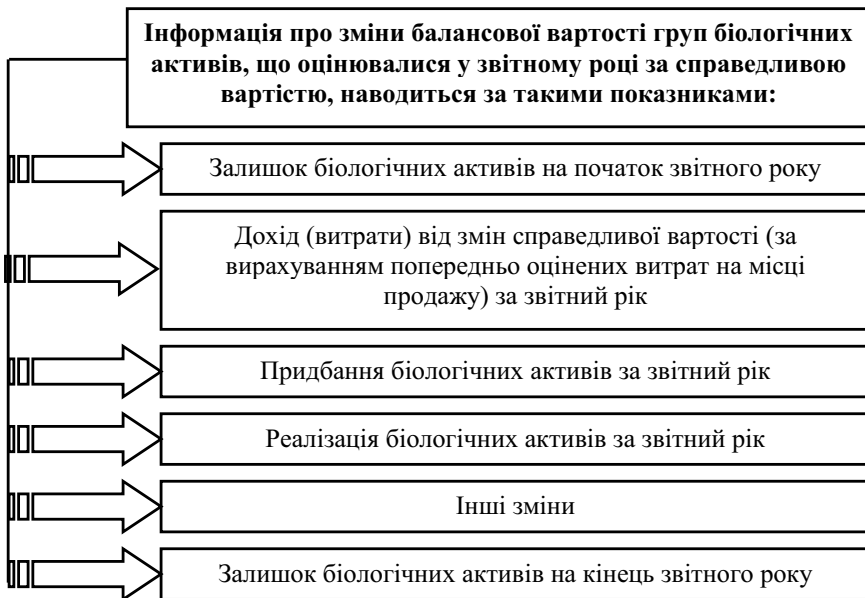
**Рис. 4.12. Призначення рахунку
27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»**

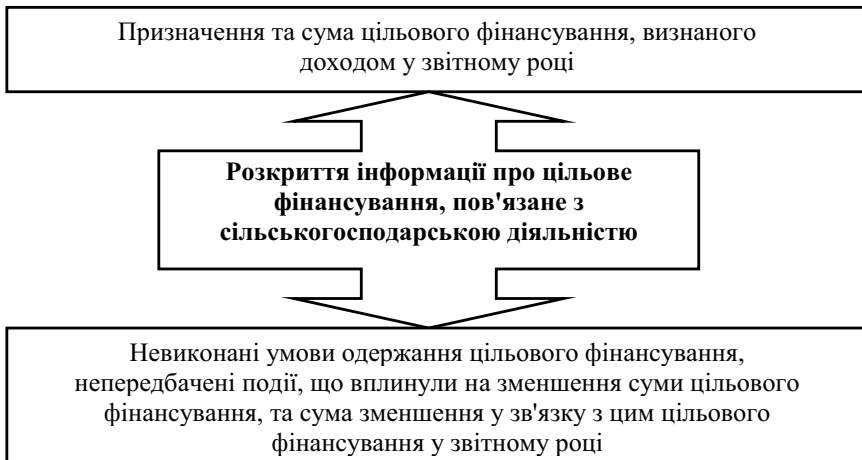
4.6. Розкриття інформації про біологічні активи у примітках до фінансової звітності

Рис. 4.13. Розкриття інформації про біологічні активи у примітках до фінансової звітності згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи»

Рис. 4.14. Розкриття інформації про зміни балансової вартості груп біологічних активів, що оцінювалися у звітному році за справедливою вартістю у примітках до фінансової звітності згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи»

Рис. 4.15. Розкриття інформації про цільове фінансування, пов'язане з сільськогосподарською діяльністю у примітках до фінансової звітності згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи»

Рис. 4.16. Розкриття інформації про біологічні активи, оцінка яких на дату балансу здійснювалася згідно з п. 11 П(С)БО 30 «Біологічні активи» у розрізі груп біологічних активів у примітках до фінансової звітності згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи»

При застосуванні протягом звітного року справедливої вартості біологічних активів, які раніше оцінені згідно з пунктом 11 П(С)БО 30 «Біологічні активи» наводиться така інформація:

1. Склад біологічних активів.
2. Обґрунтування достовірності визначення справедливої вартості.
3. Вплив зміни оцінки на фінансові результати.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Розкрийте сутність терміну «біологічні активи».
2. Види біологічних активів відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи».
3. Призначення субрахунків рахунку 21 «Поточні біологічні активи».
4. Призначення та субрахунки рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи».
5. Порядок проведення інвентаризації біологічних активів.
6. Яка інформація розкривається про біологічні активи у примітках до фінансової звітності?
7. Назвати види сільськогосподарської продукції відповідно до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів.
8. Назвати критерії визнання біологічних активів активом.
9. Призначення рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва».
10. Що є одиницею виміру біологічних активів?

ЗАВДАННЯ 4.1

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

- 1. Доходи від реалізації запасів - сільськогосподарської продукції та біологічних активів, оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на місці продажу, визначаються відповідно до:**
  - а) Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»;
  - б) Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи».
- 2. П(С)БО 30 «Біологічні активи» не поширюється на:**
  - а) сільськогосподарську продукцію, що зберігається після її первісного визнання;
  - б) продукти переробки сільськогосподарської продукції;
  - в) всі відповіді вірні.

3. Сільськогосподарська продукція - актив, одержаний в результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для:

- а) продажу;
- б) переробки;
- в) внутрішньогосподарського споживання;
- г) всі відповіді вірні.

4. Рахунок 16 «Довгострокові біологічні активи» кореспондує за кредитом з дебетом рахунків:

- а) 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»;
- б) 28 «Товари»;
- в) 15 «Капітальні інвестиції».

5. Облік незрілих довгострокових біологічних активів (крім тварин, які обліковуються на рахунку 21 «Поточні біологічні активи»), справедливу вартість яких достовірно визначити неможливо ведеться на субрахунку:

- а) 165;
- б) 166;
- в) 164.

6. Біологічний актив визнається активом, якщо:

- а) підприємству перейшли ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на біологічний актив;
- б) підприємство не здійснює управління біологічним активом та контроль за його використанням;
- в) вартість біологічного активу не може бути достовірно визначена.

7. Біологічний актив визнається основним засобом, якщо:

- а) він використовується в сільськогосподарській діяльності, та очікуваний строк його використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік);
- б) він використовується в іншій діяльності, ніж сільськогосподарська, та очікуваний строк його використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік);
- в) він використовується в сільськогосподарській діяльності, та очікуваний строк його використання менше одного року;

8. Біологічний актив визнається запасом, якщо:

- а) він використовується в сільськогосподарській діяльності та утримується для продажу або напрям його використання не визначено;
- б) він використовується в сільськогосподарській діяльності та утримується не для продажу або напрям його використання визначено;
- в) він не використовується в сільськогосподарській діяльності та утримується для продажу або напрям його використання не визначено.

9. Відповідно до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів за цільовим призначенням, господарською цінністю, економічними вигодами від використання сільськогосподарська продукція поділяється на:

- а) основну, супутню та побічну;
- б) основну, додаткову та побічну;
- в) основну та додаткову.

10. Супутньою є сільськогосподарська продукція, яка:

- а) одержується від одного біологічного активу або їх групи одночасно з основною, але має другорядне значення, а економічні вигоди від її використання є несуттєвими (у рослинництві - солома, гичка, бадилля; у тваринництві - гній, пташиний послід тощо);
- б) одержана від біологічного активу або їх групи одночасно з основною продукцією, відповідає встановленим стандартам або технічним умовам і призначена для подальшої переробки або реалізації (у рослинництві - насіння льону і конопель; у тваринництві - приріст живої маси тварин основного стада, молоко від основного стада овець, віск у бджолярстві тощо).

ЗАВДАННЯ 4.2

ЗАПОВНІТЬ ПОРОЖНІ МІСЦЯ ВИЗНАЧЕНЬ НЕОБХІДНИМИ СЛОВАМИ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТУ:

1. Додаткові біологічні активи – це біологічні активи, одержані в процесі _____.
2. Для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди довгострокових біологічних активів призначений рахунок _____.

3. Біологічний актив - тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна дати _____ та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.
4. До основного стада належать _____, які систематично надають сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи.
5. Додаткові біологічні активи при первісному визнанні оцінюються за _____ вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу або за виробничою собівартістю відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».
6. Побічною є сільськогосподарська продукція, яка одержується від одного біологічного активу або їх групи одночасно з основною, але має другорядне значення, а економічні вигоди від її використання є _____ (у рослинництві - солома, гичка, бадилля; у тваринництві - гній, пташиний послід тощо).
7. До незрілих довгострокових біологічних активів відносяться біологічні активи, операційний цикл створення яких перевищує _____ місяців (крім тварин на вирощуванні та відгодівлі), які у звітному періоді ще не здатні дати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи визначеної якості, зокрема, багаторічні насадження (сади, виноградники, ягідники тощо), що не досягли пори плодоношення.
8. В аналітичному обліку біологічні активи відображаються у вартісному та _____ виразі.
9. Біологічні активи, придбані за плату, оприбутковуються за _____ вартістю, яка складається з витрат, фактично понесених підприємством для їх одержання.
10. Первісна вартість безоплатно одержаних біологічних активів дорівнює їх _____ вартості з урахуванням витрат, безпосередньо пов'язаних з доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою ціллю.

ЗАВДАННЯ 4.3

ЗНАЙДІТЬ ХИБНІ ТВЕРДЖЕННЯ СЕРЕД ЗАПРОПОНОВАНИХ:

1. До довгострокових біологічних активів рослинництва належать штучні багаторічні насадження: плодово-ягідні насадження всіх

видів (дерева, чагарники, кущі тощо); виноградники; багаторічні насадження ботанічних садів та інших науково-дослідних установ та навчальних закладів для наукових цілей та інші штучні багаторічні насадження; сади дерева в лісі (лісовий масив).

2. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає П(С)БО 7.

3. Облік наявності та руху поточних біологічних активів тваринництва, справедливу вартість яких достовірно визначити неможливо, унаслідок чого їх оцінка здійснена відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» ведеться на субрахунку 212.

4. За дебетом рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи» відображається вибуття довгострокових біологічних активів.

5. Інвентаризаційні описи щодо біологічних активів тваринництва складаються за видами тварин окремо у фермах, цехах, відділеннях, бригадах і за матеріально відповідальними особами.

6. Первісною вартістю біологічних активів, що одержані як внесок до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх первісна вартість з урахуванням витрат, безпосередньо пов'язаних з доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання в запланованих цілях.

7. Витрати на доставку та інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням безоплатно отриманих та одержаних як внесок до статутного капіталу біологічних активів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою, включаються до первісної вартості поточних біологічних активів безпосередньо, а довгострокових активів - з відображенням в обліку капітальних інвестицій.

8. Первісною вартістю біологічного активу, отриманого в обмін на подібний біологічний актив, є справедлива вартість переданого біологічного активу.

9. Амортизація нараховується тільки на довгострокові біологічні активи, справедливу вартість яких можливо визначити.

10. Амортизація на довгострокові біологічні активи, які оцінюються за первісною вартістю, нараховується із застосуванням методів, аналогічних для основних засобів.

ТЕМА 5: ОБЛІК ЗАПАСІВ

- 5.1. *Економічна сутність та класифікація запасів.*
- 5.2. *Визнання та первісна оцінка запасів.*
- 5.3. *Оцінка вибуття запасів.*
- 5.4. *Оцінка запасів на дату балансу.*
- 5.5. *Документальне оформлення операцій із запасами.*
- 5.6. *Облік запасів.*
- 5.7. *Розкриття інформації про запаси в примітках до фінансової звітності.*

ЗАКОНОДАВЧА ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВА БАЗА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. — Назва з екрана.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. — Назва з екрана.
3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 (із змінами) [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=293629&cat_id=293536. — Назва з екрана.
4. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293587&cat_id=293536. — Назва з екрана.
5. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів

- України. — Режим доступу:
http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536. — Назва з екрана.
6. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — Режим доступу:
http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536. — Назва з екрана.
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу:
http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_021. — Назва з екрана.
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. — Назва з екрана.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. — Назва з екрана.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>. — Назва з екрана.
11. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. — Назва з екрана.
12. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>. — Назва з екрана.

13. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р. № 363 (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98/page>. — Назва з екрана.

14. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів, затверджено наказом Міністерства статистики України від 22.05.1996 р. № 145 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0145202-96>. — Назва з екрана.

15. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів, затверджено наказом Міністерства статистики України від 21.06.1996 р. № 193 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96>. — Назва з екрана.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Брак у виробництві – продукція, напівфабрикати, деталі, вузли й роботи, які не відповідають за своєю якістю встановленим стандартам або технічним умовам і не можуть бути використані за своїм прямим призначенням або можуть бути використані тільки після додаткових витрат на виправлення.

Відновлювальна вартість – сучасна собівартість придбання.

Готова продукція – продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам.

Запаси – активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою.

Малоцінні та швидкозношувані предмети – предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року,

зокрема: інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг тощо.

Напівфабрикати – продукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або укомплектування.

Поточні біологічні активи – біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

5.1. Економічна сутність та класифікація запасів

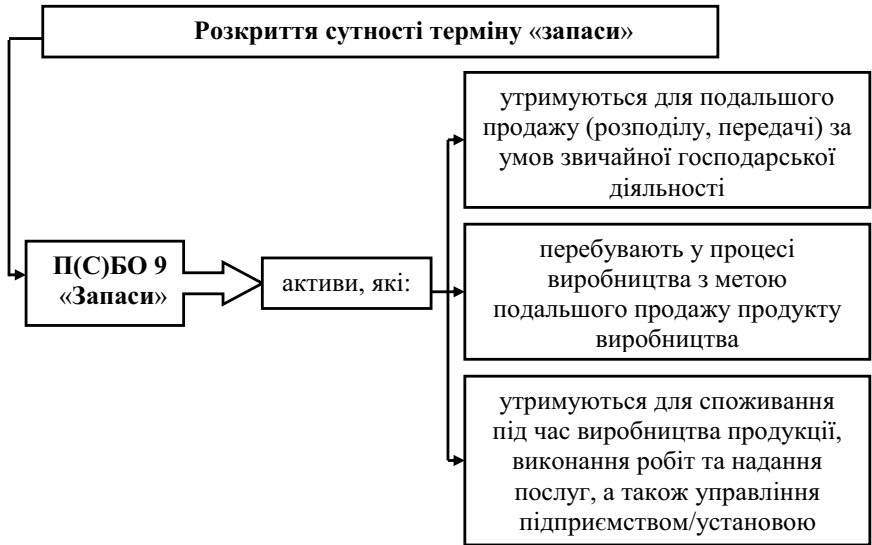

Рис. 5.1. Розкриття сутності терміну «запаси» в П(С)БО 9 «Запаси»

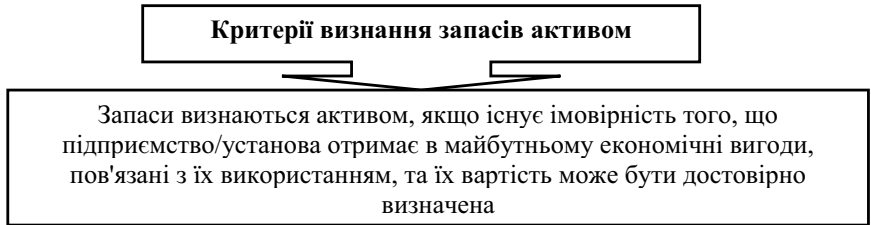

Рис. 5.2. Розкриття сутності терміну «запаси» в МСБО 2 «Запаси»

**Рис. 5.3. Класифікація запасів
для цілей бухгалтерського обліку
згідно П(С)БО 9 «Запаси»**

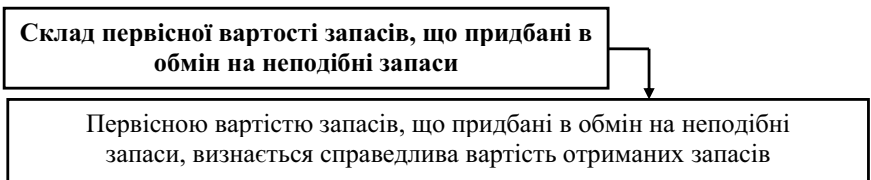
5.2. Визнання та первісна оцінка запасів

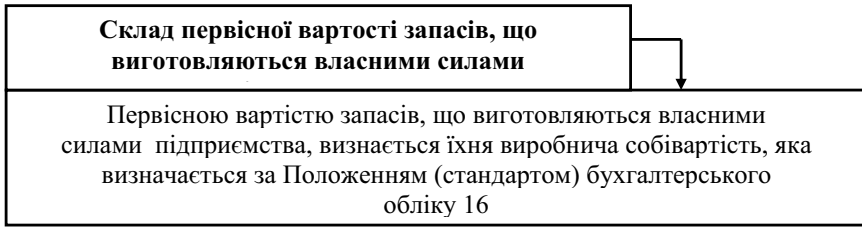
Рис. 5.4. Критерії визнання запасів активом згідно П(С)БО 9 «Запаси»

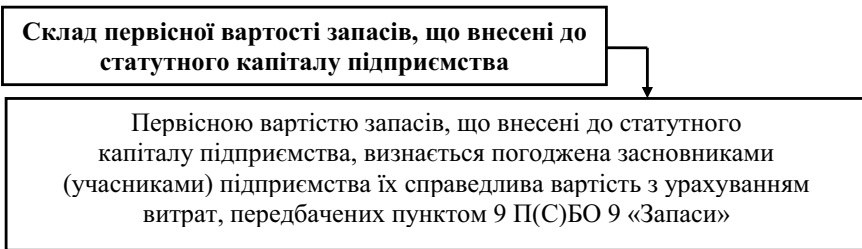
Рис. 5.5. Шляхи надходження запасів на підприємство згідно П(С)БО 9 «Запаси»

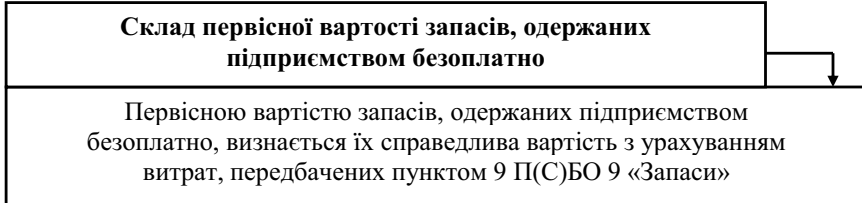
Рис. 5.6. Склад первісної вартості запасів, що придбані в обмін на неподібні запаси згідно П(С)БО 9 «Запаси»

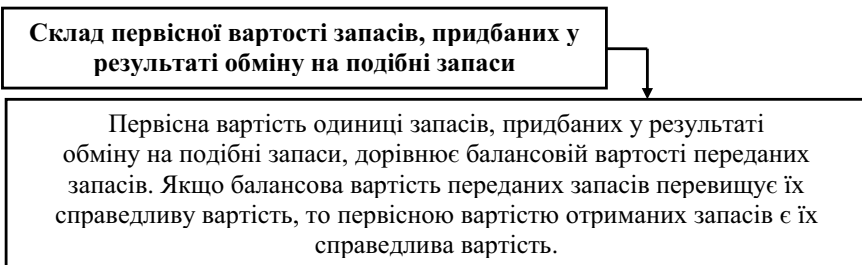
Рис. 5.7. Склад первісної вартості запасів, що виготовляються власними силами підприємства згідно П(С)БО 9 «Запаси»

Рис. 5.8. Склад первісної вартості запасів, що внесені до статутного капіталу підприємства згідно П(С)БО 9 «Запаси»

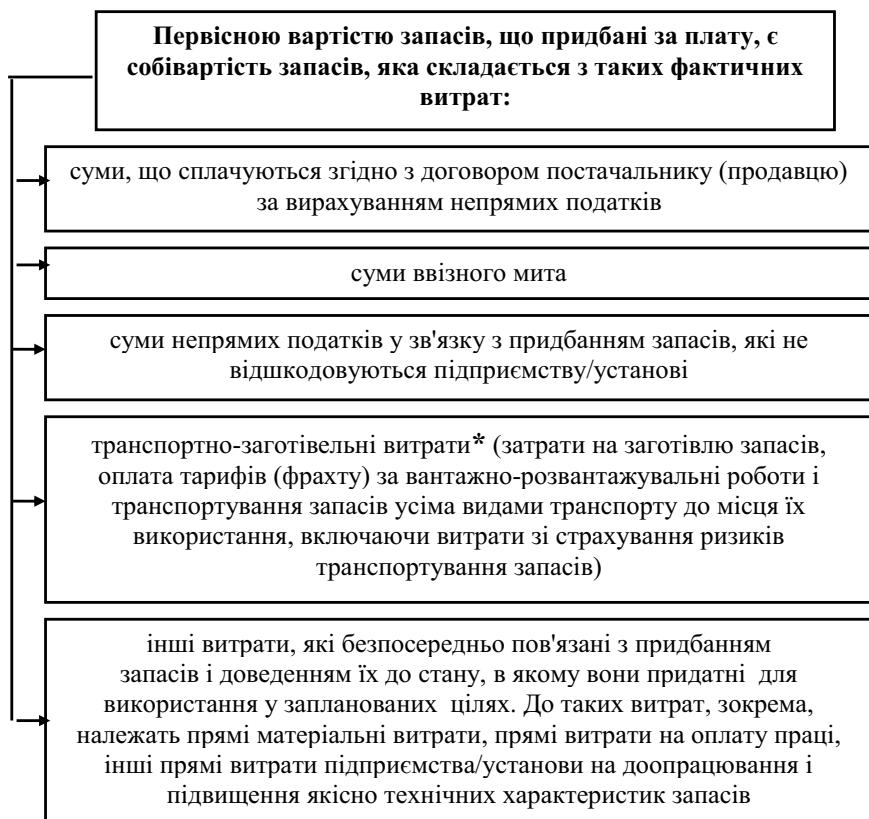

Рис. 5.9. Склад первісної вартості запасів, одержаних підприємством безоплатно згідно П(С)БО 9 «Запаси»

Рис. 5.10. Склад первісної вартості запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси згідно П(С)БО 9 «Запаси»

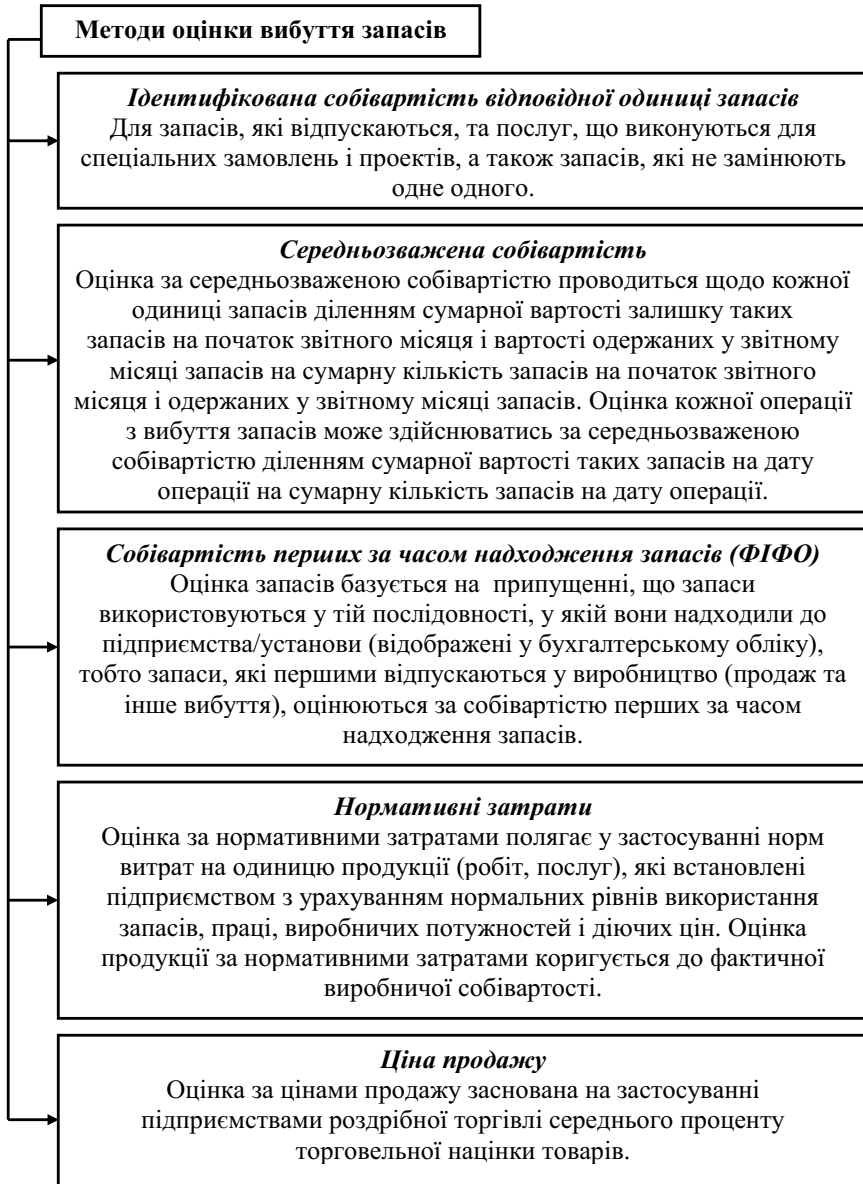

Рис. 5.11. Склад первісної вартості запасів, що придбані за плату згідно П(С)БО 9 «Запаси»

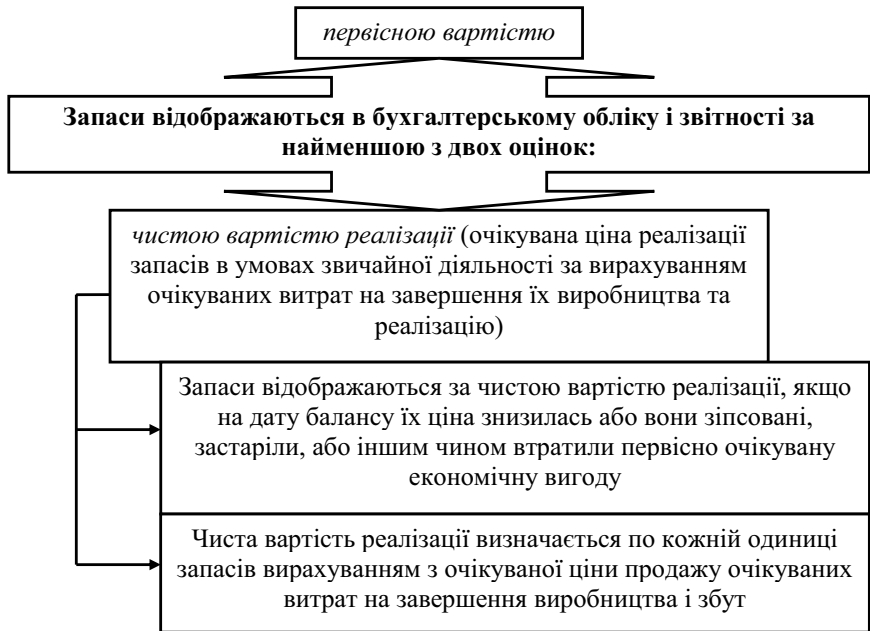
* Згідно П(С)БО 9 «Запаси» сума транспортно-заготівельних витрат, що узагальнюється на окремому субрахунку рахунків обліку запасів, щомісячно розподіляється між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, що вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний місяць. Сума транспортно-заготівельних витрат, яка відноситься до запасів, що вибули, визначається як добуток середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку, у кореспонденції з якими відображено вибуття цих запасів. Середній відсоток транспортно - заготівельних витрат визначається діленням суми залишків транспортно - заготівельних витрат на початок звітного місяця і транспортно - заготівельних витрат за звітний місяць на суму залишку запасів на початок місяця і запасів, що надійшли за звітний місяць.

5.3. Оцінка вибуття запасів

Рис. 5.12. Методи оцінки вибуття запасів згідно П(С)БО 9 «Запаси»

5.4. Оцінка запасів на дату балансу

Рис. 5.13. Оцінка запасів на дату балансу згідно П(С)БО 9 «Запаси»

Згідно П(С)БО 9 «Запаси» сума, на яку первісна вартість запасів перевищує чисту вартість їх реалізації, та вартість повністю втрачених (зіпсованих або тих, що не вистачає) запасів списуються на витрати звітного періоду. Суми нестач і втрат від псування цінностей до прийняття рішення про конкретних винуватців відображаються на позабалансових рахунках. Після встановлення осіб, які мають відшкодувати втрати, належна до відшкодування сума зараховується до складу дебіторської заборгованості (або інших активів) і доходу звітного періоду. Якщо чиста вартість реалізації тих запасів, що раніше були уцінені та є активами на дату балансу, надалі збільшується, то на суму збільшення чистої вартості реалізації, але не більше суми попереднього зменшення, визнається інший операційний дохід із збільшенням вартості цих запасів.

5.5. Документальне оформлення операцій із запасами

Рис. 5.14. Типові форми первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів згідно наказу Міністерства статистики України від 22.05.1996 р. № 145 «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів»

Згідно Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р. № 363 **товарно-транспортна накладна** - єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ, що призначений для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи.

Рис. 5.15. Типові форми первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів згідно наказу Міністерства статистики України від № 193 від 21.06.96 р. «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів»

5.6. Облік запасів

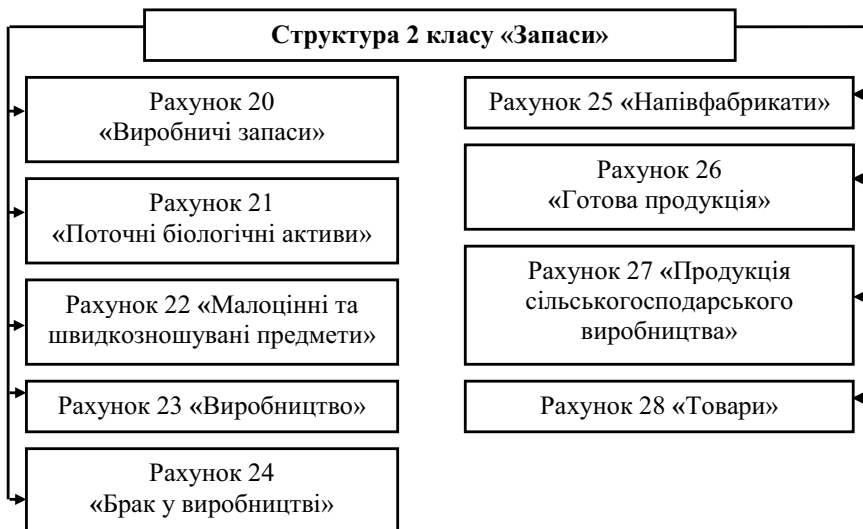
Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності визначає **Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»**

Рис. 5.16. Структура П(С)БО 9 «Запаси»

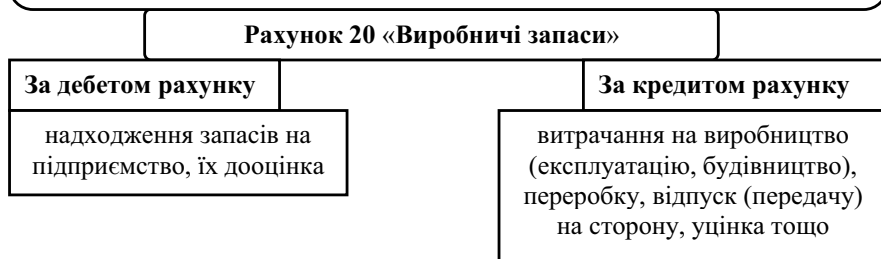
Підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім банків та бюджетних установ) можуть застосовуватися **Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів.**

Для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству готової продукції, товарів, предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство включає до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів призначені **рахунки 2 класу «Запаси»**

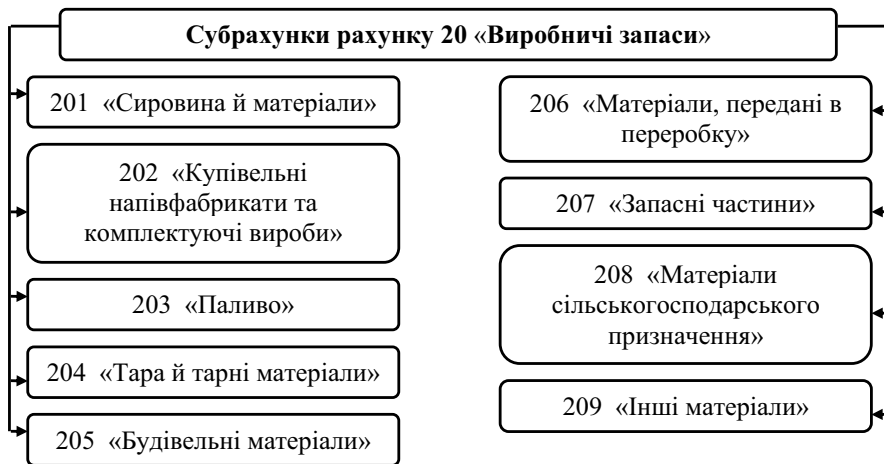

Рис. 5.17. Структура 2 класу «Запаси»

Призначений для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва

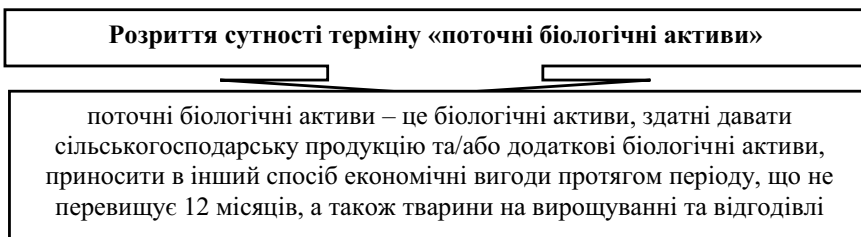
Рис. 5.18. Призначення рахунку 20 «Виробничі запаси»

Рис. 5.19. Субрахунки рахунку 20 «Виробничі запаси»

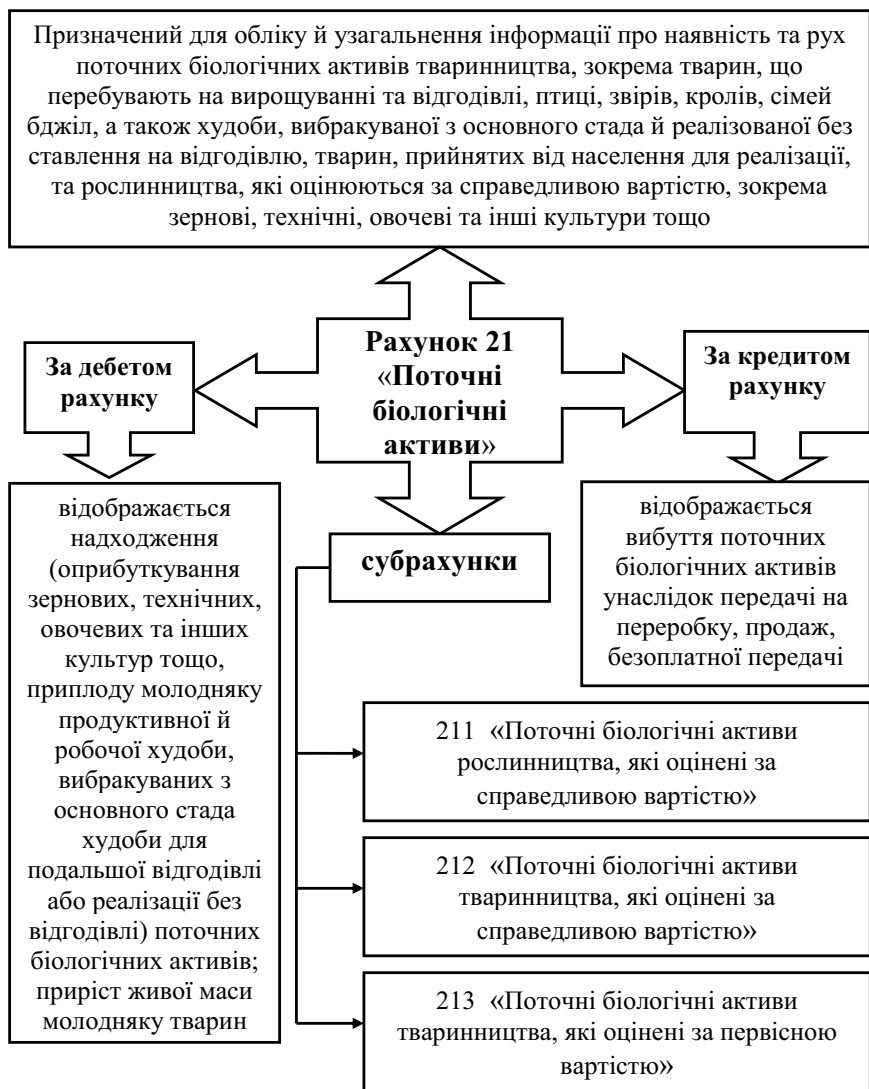
Аналітичний облік запасних частин ведеться за місцями зберігання та однорідними групами (механічна група, електрична група тощо).

Аналітичний облік машин, обладнання, двигунів, вузлів та агрегатів обмінного фонду ведеться за групами: придатні до експлуатації (нові та відновлені); що підлягають відновленню (на складі); що є в ремонті.

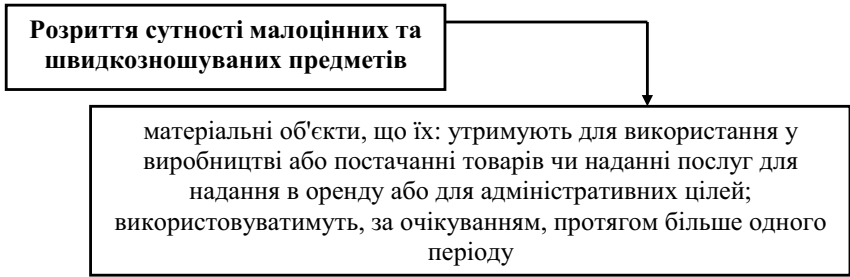
Рис. 5.20. Розриття сутності терміну «поточні біологічні активи» в П(С)БО 30 «Біологічні активи»

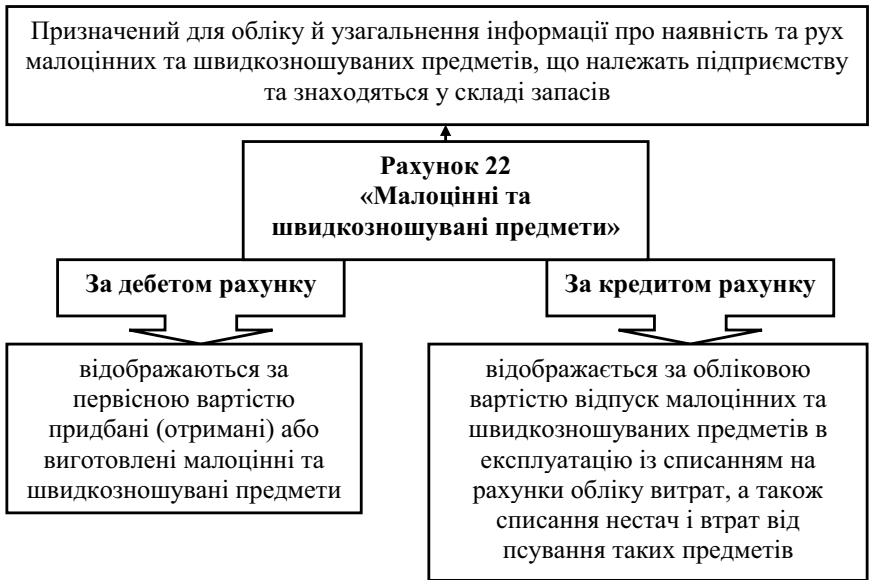

Рис. 5.21. Призначення та субрахунки рахунку 21 «Поточні біологічні активи»

Аналітичний облік ведеться за видами (групами) поточних активів тваринництва (молодняк тварин на вирощуванні, тварини на відгодівлі, птиця, звірі, кролі, сім'ї бджіл, доросла худоба, що вибракувана з основного стада, тощо). Аналітичний облік ведеться за видами (групами) поточних біологічних активів тваринництва.

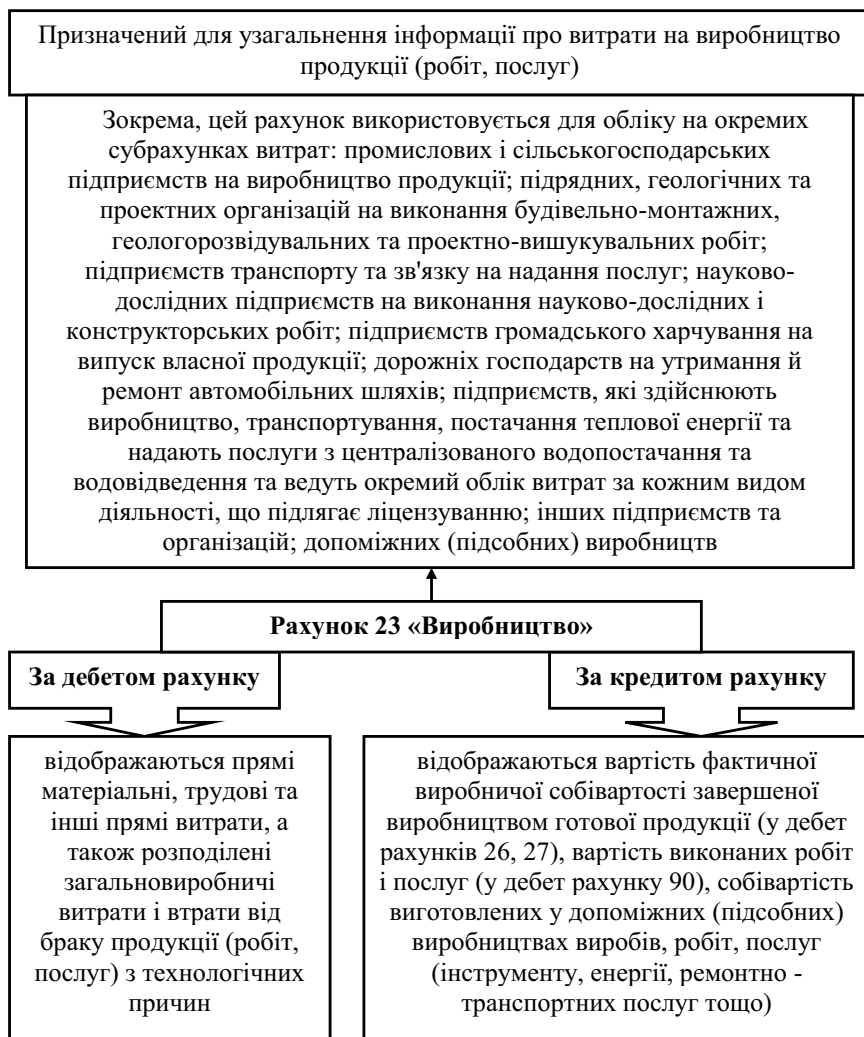

Рис. 5.22. Розриття сутності малоцінних та швидкозношуваних предметів в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

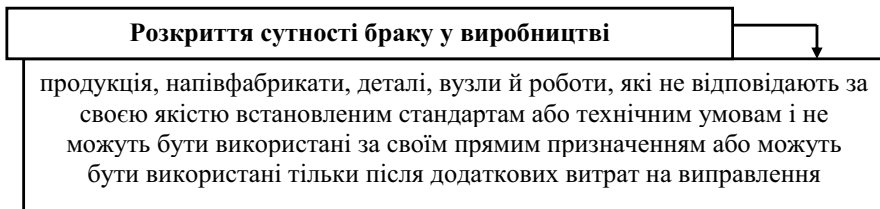
Рис. 5.23. Призначення рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»

Аналітичний облік малоцінних та швидкозношуваних предметів ведеться за видами предметів по однорідних групах, установлених, виходячи з потреб підприємства.

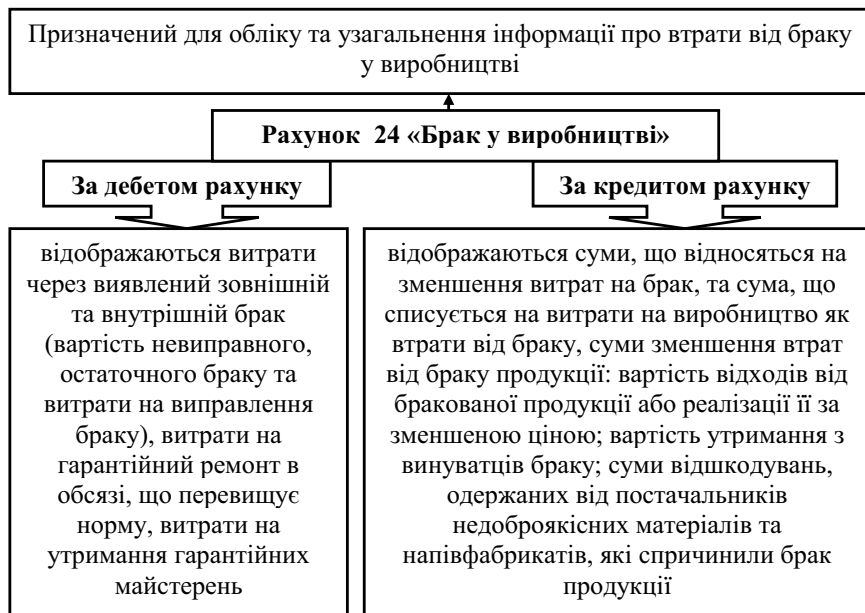
Рис. 5.24. Призначення рахунку 23 «Виробництво»

Аналітичний облік за рахунком 23 «Виробництво» ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестися за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності.

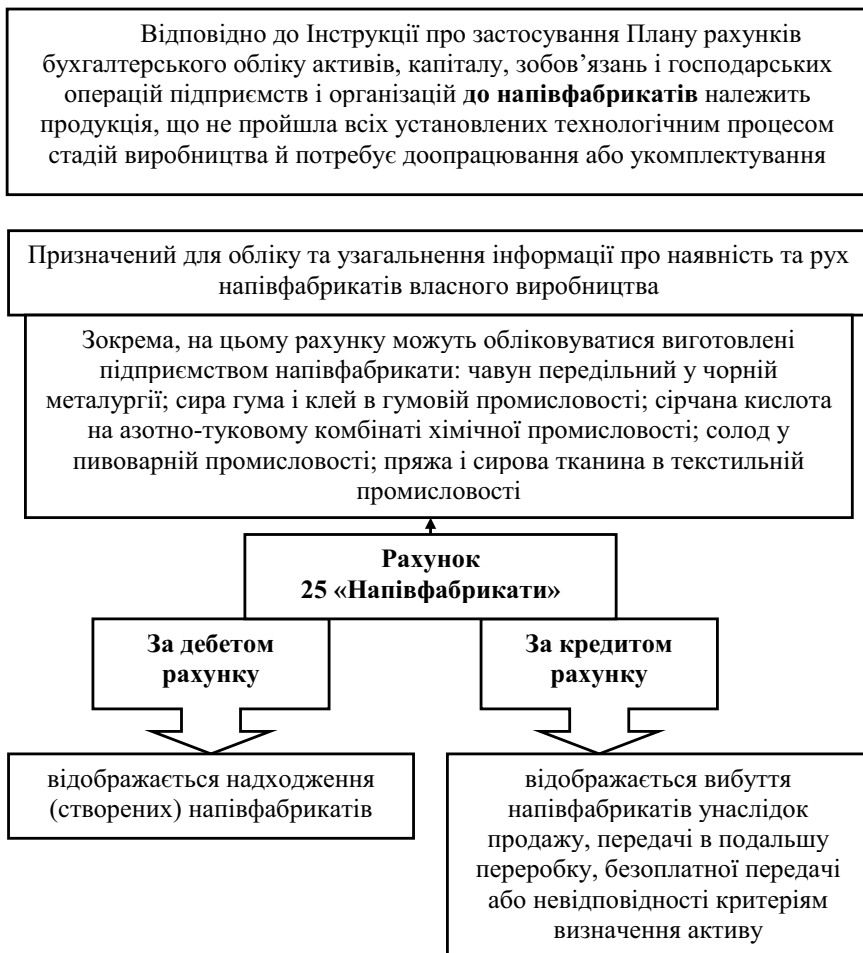
Рис. 5.25. Розкриття сутності браку у виробництві в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій брак продукції поділяється на **зовнішній**, тобто виявлений споживачем і пред'явлений для відшкодування збитків, та **внутрішній**, який виявлений в процесі виробництва. У залежності від характеру відхилень від нормативів він може бути **остаточним** або **виправним**.

Рис. 5.26. Призначення рахунку 24 «Брак у виробництві»

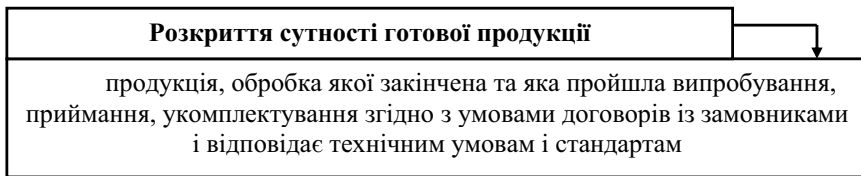
Аналітичний облік за рахунком 24 «Брак у виробництві» ведеться за видами виробництва.

Рис. 5.27. Призначення рахунку 25 «Напівфабрикати»

Аналітичний облік напівфабрикатів ведеться за видами напівфабрикатів, визначеними, виходячи з потреб підприємства.

На підприємствах, на яких напівфабрикати власного виробництва використовуються тільки для власних виробничих потреб, їх рух і залишки обліковуються на рахунку 23 «Виробництво».

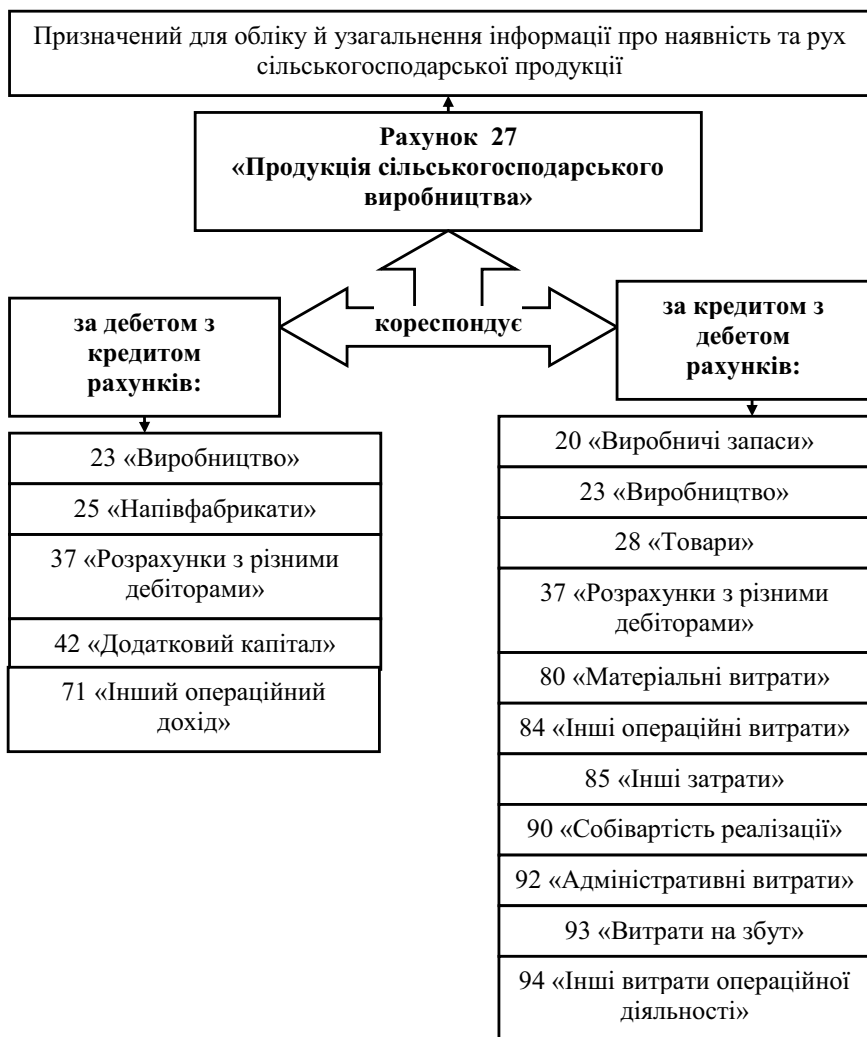

Рис. 5.28. Розкриття сутності готової продукції в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

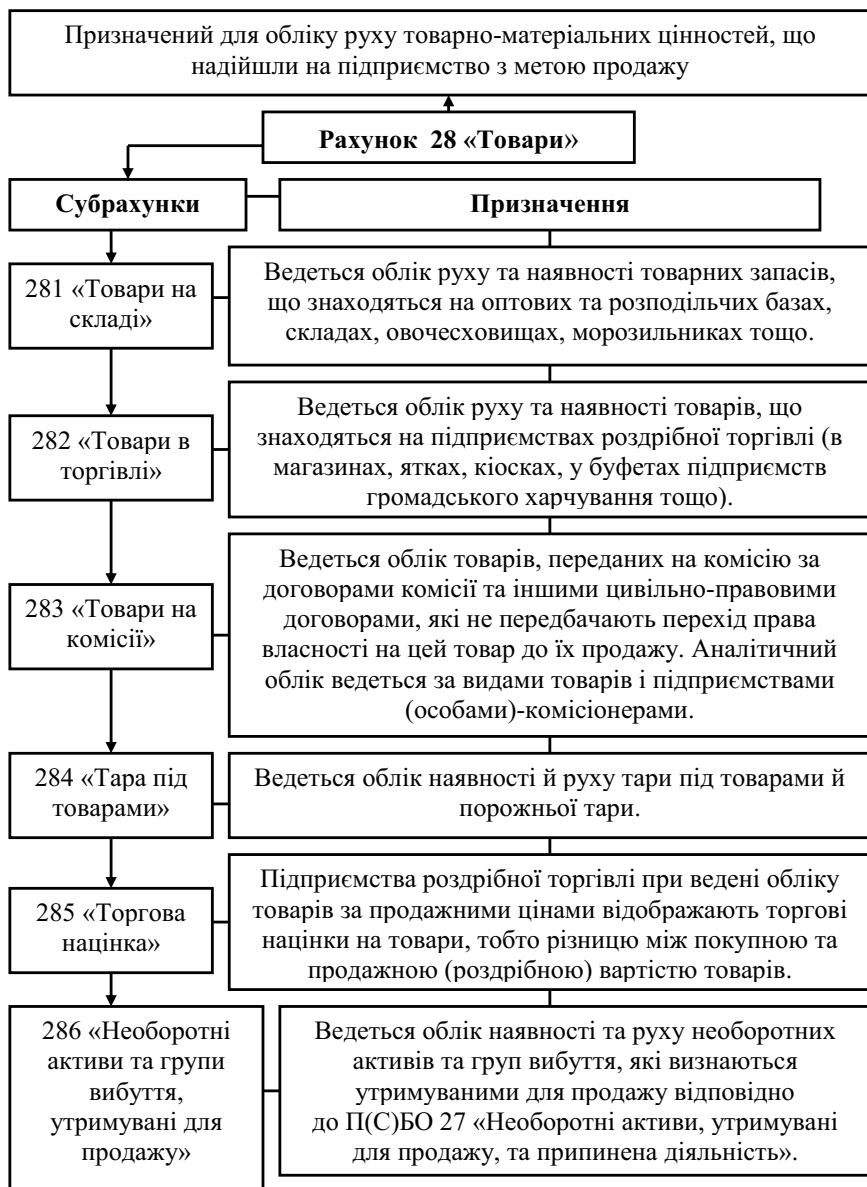
Рис. 5.29. Призначення рахунку 26 «Готова продукція»

Аналітичний облік готової продукції ведеться за видами готової продукції.

Рис. 5.30. Призначення рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»

Аналітичний облік продукції сільськогосподарського виробництва ведеться за видами продукції.

Рис. 5.31. Призначення рахунку 28 «Товари» та його субрахунків

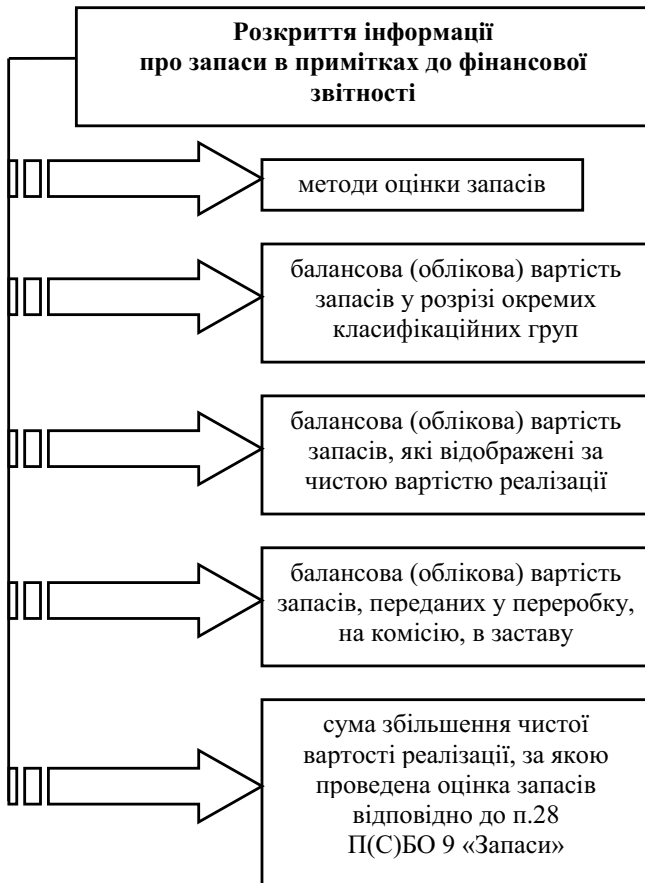

Таблиця 5.1

**Кореспонденція рахунків обліку операцій із запасами згідно
Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Придбано запаси з наступною оплатою:		
	- отримано від постачальників — платників податку на додану вартість (ПДВ) за вартістю без ПДВ	20, 21, 22, 281, 282	63
	- на суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	641	63
	- отримано від постачальників — неплатників ПДВ за вартістю у сумі зобов'язання перед постачальниками	20, 21, 22, 281, 282	63
2	Придбано запаси у випадку здійснення попередньої оплати:		
	- здійснено авансовий платіж за запас	371	31
	- на суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	64	644
	- отримано запаси від постачальників — платників податку на додану вартість за вартістю без ПДВ — визнано зобов'язання перед постачальником на суму раніше відображеного податкового кредиту з ПДВ	20, 21, 22, 281, 282 644	63 63
	Сформовано торгіву націнку товарів	282	285
	Проведено закриття рахунків обліку розрахунків з постачальниками за сплаченими та отриманими запасами	63	371
3	Придбано і оприбутковано запаси через підзвітних осіб за вартістю без ПДВ	20, 21, 22	372
	- визначено за законодавством суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	641	372
4	Оприбутковано запаси, отримані у вигляді благодійних внесків (гуманітарної допомоги), цільового фінансування	20, 21, 22, 28	48
5	Оприбутковано безоплатно отримані запаси	20, 21, 22, 28	718
6	Оприбутковано запаси отримані від учасника (засновника) підприємства	20, 21, 22, 28	46

5.7. Розкриття інформації про запаси в примітках до фінансової звітності

Рис. 5.32. Розкриття інформації про запаси в примітках до фінансової звітності згідно П(С)БО 9 «Запаси»

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. Розкрийте сутність терміну «запаси» відповідно до П(С)БО 9 «Запаси».
2. Класифікація запасів для цілей бухгалтерського обліку відповідно до П(С)БО 9 «Запаси».
3. Який нормативно – правовий документ визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності ?
4. Методи оцінки вибуття запасів.
5. Призначення рахунків 26 «Готова продукція» та 28 «Товари».
6. Назвати склад первісної вартості запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси.
7. Назвати критерії визнання запасів активом.
8. На якому субрахунку ведеться облік наявності та руху необоротних активів та груп вибуття, які визнаються утримуваними для продажу відповідно до П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» ?
9. Розкрийте сутність готової продукції.
10. На якому рахунку можуть обліковуватися виготовлені підприємством напівфабрикати: чавун передільний у чорній металургії; сира гума і клей в гумовій промисловості?

ЗАВДАННЯ 5.1

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Методи оцінки вибуття запасів:

- а) ідентифікована собівартість відповідної одиниці запасів, середньозважена собівартість, собівартість перших за часом надходження запасів, нормативні затрати, ціна продажу;
- б) ідентифікована собівартість відповідної одиниці запасів, середньозважена собівартість, собівартість останніх за часом надходження запасів, нормативні затрати, ціна продажу.

2. Рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» кореспондує за кредитом з дебетом рахунків:

- а) 20 «Виробничі запаси»;
- б) 23 «Виробництво»;
- в) 25 «Напівфабрикати».

3. Запаси - активи, які:

- а) утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- б) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- в) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою;
- г) всі відповіді вірні.

4. Надходження запасів на підприємство відображається:

- а) за дебетом рахунку 20 «Виробничі запаси»;
- б) за кредитом рахунку 20 «Виробничі запаси».

5. Облік руху та наявності товарних запасів, що знаходяться на оптових та розподільчих базах відображається на субрахунку:

- а) 282;
- б) 283;
- в) 281.

6. Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій брак продукції поділяється на:

- а) зовнішній та внутрішній;
- б) остаточний або виправний;
- в) всі відповіді вірні.

7. На підприємствах, на яких напівфабрикати власного виробництва використовуються тільки для власних виробничих потреб, їх рух і залишки обліковуються на рахунку:

- а) 25;
- б) 23.

8. Для обліку руху товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу призначений рахунок:

- а) 27;
- б) 26;
- в) 28.

9. За дебетом рахунку 24 відображаються:

а) витрати через виявлений зовнішній та внутрішній брак (вартість невиправного, остаточного браку та витрати на виправлення браку);

б) суми, що відносяться на зменшення витрат на брак, та сума, що списується на витрати на виробництво як втрати від браку, суми зменшення втрат від браку продукції: вартість відходів від бракованої продукції або реалізації її за зменшеною ціною;

в) суми відшкодувань, одержаних від постачальників недоброякісних матеріалів та напівфабрикатів, які спричинили брак продукції.

10. Прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати, а також розподілені загальновиробничі витрати і втрати від браку продукції (робіт, послуг) з технологічних причин відображаються за дебетом рахунку:

а) 23;

б) 20;

в) 26.

ЗАВДАННЯ 5.2

ЗАПОВНІТЬ ПОРОЖНІ МІСЦЯ ВИЗНАЧЕНЬ НЕОБХІДНИМИ СЛОВАМИ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТУ:

1. Для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству готової продукції, товарів, предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство включає до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів призначені рахунки _____ класу.

2. Брак продукції поділяється на _____, тобто виявлений споживачем і пред'явлений для відшкодування збитків, та _____, який виявлений в процесі виробництва.

3. До малоцінних та швидкозношуваних предметів належать предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року, зокрема: інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, _____ тощо.

4. Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається їхня виробнича собівартість, яка

визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку _____.

5. Поточні біологічні активи – це біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує ____ місяців.

6. Єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ, що призначений для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи – це _____.

7. Продукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або укомплектування належить до _____.

8. Облік наявності товарних запасів, що знаходяться в морозильниках ведеться на субрахунку _____.

9. Для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, відходів основного виробництва призначений рахунок ____.

10. Суми відшкодувань, одержаних від постачальників недоброякісних матеріалів та напівфабрикатів, які спричинили брак продукції відображаються за кредитом рахунку ____.

ЗАВДАННЯ 5.3 **ЗНАЙДІТЬ ХИБНІ ТВЕРДЖЕННЯ СЕРЕД** **ЗАПРОПОНОВАНИХ:**

1. Напівфабрикати - продукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або укомплектування.

2. Для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів, тари й тарних матеріалів призначений рахунок 28.

3. Оцінка за середньозваженою собівартістю проводиться щодо кожної одиниці запасів множенням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітної місяця і вартості одержаних у

звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів.

4. Оцінка за цінами продажу заснована на застосуванні підприємствами роздрібної торгівлі середнього проценту торговельної націнки товарів.

5. На підприємствах, на яких напівфабрикати власного виробництва використовуються тільки для власних виробничих потреб, їх рух і залишки обліковуються на рахунку 25 «Напівфабрикати».

6. Для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, відходів основного виробництва призначений рахунок 20.

7. Облік наявності та руху необоротних активів та груп вибуття, які визнаються утримуваними для продажу ведеться відповідно до 9 «Запаси» .

8. Для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух напівфабрикатів власного виробництва призначений рахунок 23.

9. Брак продукції поділяється на зовнішній, який виявлений в процесі виробництва та внутрішній, тобто виявлений споживачем і пред'явлений для відшкодування збитків.

10. Згідно П(С)БО 9 «Запаси» в примітках до фінансової звітності розкривають інформацію про балансову (облікову) вартість запасів, переданих у переробку, на комісію, в заставу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білоусько В. С. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / М. І. Беленкова. – К. : Ліра-К, 2014. – 402 с.
2. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік: підруч. / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 480 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у сільському господарстві: [навч. посібник] / Бутинець Ф.Ф., Коцупатрий М.М. – Житомир: ПП «Рута», 2013. – 512 с.
4. Бухгалтерський облік: навч. посібник / Т.В. Давидюк, О.В. Манойленко, Т.І. Ломаченко, А.В. Резніченко. – Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 392 с.
5. Бухгалтерський облік (частина II): навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» / За ред. доктора економічних наук, професора В.Ф. Максимової. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 324 с.
6. Верига Ю. А. Бухгалтерський облік і аудит: Термінологічний українсько-російсько-англійський словник / Ю.А. Верига. – К. : ЦУЛ, 2012. – 292 с.
7. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік: 2-ге вид., перероб. і допов. [текст] Навч. посіб. / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів. - К.: «Центр учбової літератури», 2016. - 424 с.
8. Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік: первинні документи та порядок їх заповнення: навч. посібник для вnz / Ю.Г. Кім; М-во освіти і науки України. - К.: Центр учб. літ., 2014. - 600 с.
9. Лобода Н.О. Бухгалтерський облік (загальна теорія): Навч. посібник/ Є.М. Романів, Н.О. Лобода. – Львів: видавництво «Ліга прес», 2014. – 265 с.
10. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» – Одеса: ОНЕУ, 2012.– 670 с.
11. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / І. Б. Садовська. – К.: ЦУЛ, 2013. – 688 с.
12. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: Підручник. – 6-те вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 982 с.

13. Фінансовий облік: Навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. — 3-те вид., переробл. і доповн. — К. : Знання, 2016. — 663 с.
14. Фінансовий облік 2: навч. посіб. / [Н.М. Ткаченко, О.В. Борович, І.Л. Цюцяк, А.Л. Цюцяк]; за заг. ред. Н.М. Ткаченко. — К.: Алерта, 2014. — 456 с.
15. Фінансовий облік-1 (частина I): Навч. посіб. / За ред. Максимової В.Ф. — Одеса: ОНЕУ, 2013. — 436 с.
16. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / М. Ф. Огійчук, Л.О. Сколотій, М. І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. — 7-ме вид., перероб. і допов. — К. : Алерта, 2016. — 1040 с.
17. Шара Є. Ю. Фінансовий облік I: навч. посібник / Є. Ю. Шара, І. Є. Соколовська - Гонтаренко; Держ. фіскальна служба України, Нац. ун-т Держ. податкової служби України. - К. : Центр учб. літ., 2016. - 336 с.
18. Шара Є. Ю. Фінансовий облік II: Навчальний посібник / Є.Ю. Шара, І.Є. Соколовська-Гонтаренко. — К.: ЦУЛ, 2015. — 308 с.
19. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / В.Г. Швець. — 4-те вид., переробл. і доповн. — К.: Знання, 2015. — 572 с.

ПЛАН РАХУНКІВ
бухгалтерського обліку активів, капіталу,
зобов'язань і господарських операцій
підприємств і організацій

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)			Субрахунки (рахунки другого порядку)*	
Код	Назва	Призначення **	Код	Назва
1	2	3	4	5
Клас 1. Необоротні активи				
10	Основні засоби	Рахунок призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості.	100	Інвестиційна нерухомість
			101	Земельні ділянки
			102	Капітальні витрати на поліпшення земель
			103	Будинки та споруди
			104	Машини та обладнання
			105	Транспортні засоби
			106	Інструменти, прилади та інвентар
			107	Тварини
			108	Багаторічні насадження
			109	Інші основні засоби
11	Інші необоротні матеріальні активи	Рахунок призначено для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10.	111	Бібліотечні фонди
			112	Малоцінні необоротні матеріальні активи
			113	Тимчасові (нетитульні) споруди
			114	Природні ресурси
			115	Інвентарна тара
			116	Предмети прокату
			117	Інші необоротні матеріальні активи
12	Нематеріальні активи	Рахунок призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів.	121	Права користування природними ресурсами
			122	Права користування майном

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			123	Права на комерційні позначення
			124	Права на об'єкти промислової власності
			125	Авторське право та суміжні з ним права
			127	Інші нематеріальні активи
13	Знос (амортизація) необоротних активів	Рахунок призначено для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу (накопиченої амортизації) необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації.	131	Знос основних засобів
			132	Знос інших необоротних матеріальних активів
			133	Накопичена амортизація нематеріальних активів
			134	Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів
			135	Знос інвестиційної нерухомості
14	Довгострокові фінансові інвестиції	Рахунок призначений для узагальнення інформації про наявність та рух довгострокових інвестицій (вкладень) у цінні папери інших підприємств, облігації державних та місцевих позик, статутний капітал інших підприємств, створених на території країни та за кордоном, тощо.	141	Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі
			142	Інші інвестиції пов'язаним сторонам
			143	Інвестиції непов'язаним сторонам
15	Капітальні інвестиції	Рахунок призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів.	151	Капітальне будівництво
			152	Придбання (виготовлення) основних засобів
			153	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			154	Придбання (створення) нематеріальних активів
			155	Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів
16	Довгострокові біологічні активи	Рахунок призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди довгострокових біологічних активів, крім плодоносних рослин, які обліковуються на рахунку 10.	161	Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю
			162	Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю
			163	Довгострокові біологічні активи тваринництва які оцінені за справедливою вартістю
			164	Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю
			165	Незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за справедливою вартістю
			166	Незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за первісною вартістю

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
17	Відстрочені податкові активи	На рахунку ведеться облік суми податків на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних звітних періодах внаслідок тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування; перенесення податкових збитків, не використаних для зменшення податку на прибуток у звітному періоді.		За видами відстрочених податкових активів
18	Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи	Рахунок призначено для обліку дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу, для обліку активів, використання яких, як очікується, неможливо протягом дванадцяти місяців з дати балансу, а також для обліку інших необоротних активів, які не знайшли безпосереднього відображення на інших рахунках обліку необоротних активів.	181	Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду
			182	Довгострокові векселі одержані
			183	Інша дебіторська заборгованість
			184	Інші необоротні активи
19	Гудвіл	Рахунок призначений для узагальнення інформації про гудвіл, що виникає при придбанні, та/або гудвіл, який виник у процесі приватизації (корпоратизації)	191	Гудвіл при придбанні
			193	Гудвіл при приватизації (корпоратизації)

1	2	3	4	5
		підприємства		
Клас 2. Запаси				
20	Виробничі запаси	Рахунок призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва.	201 202 203 204 205 206 207 208 209	Сировина й матеріали Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби Паливо Тара й тарні матеріали Будівельні матеріали Матеріали, передані в переробку Запасні частини Матеріали сільськогосподарського призначення Інші матеріали
21	Поточні біологічні активи	Рахунок призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух поточних біологічних активів тваринництва, зокрема тварин, що перебувають на вирощуванні та відгодівлі, птиці, звірів, кролів, сімей бджіл, а також худоби, вибракунаної з основного стада й реалізованої без ставлення на відгодівлю, тварин, прийнятих від населення для реалізації, та рослинництва, які оцінюються за справедливою вартістю, зокрема зернові, технічні, овочеві та інші культури тощо.	211 212 213	Поточні біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети	Рахунок призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух малоцінних та швидкозношуваних предметів, що належать підприємству та знаходяться у складі запасів.		За видами предметів
23	Виробництво	Рахунок призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг).		За видами виробництва
24	Брак у виробництві	Рахунок призначено для обліку та узагальнення інформації про втрати від браку у виробництві.		За видами виробництва
25	Напівфабрикати	Рахунок призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух напівфабрикатів власного виробництва.		За видами напівфабрикатів
26	Готова продукція	Рахунок призначено для узагальнення інформації про наявність та рух готової продукції підприємства.		За видами готової продукції
27	Продукція сільськогосподарського виробництва	Рахунок призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух сільськогосподарської продукції.		За видами готової продукції
28	Товари		281	Товари на складі
			282	Товари в торгівлі
			283	Товари на комісії
			284	Тара під товарами

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
		На рахунку ведеться облік руху товарно - матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу.	285	Торгова націнка
			286	Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу
Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи				
30	Готівка	Рахунок призначений для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів в касі підприємства.	301	Готівка в національній валюті
			302	Готівка в іноземній валюті
31	Рахунки в банках	Рахунок призначено для обліку наявності та руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках в банку, які можуть бути використані для поточних операцій.	311	Поточні рахунки в національній валюті
			312	Поточні рахунки в іноземній валюті
			313	Інші рахунки в банку в національній валюті
			314	Інші рахунки в банку в іноземній валюті
			315	Спеціальні рахунки в національній валюті
			316	Спеціальні рахунки в іноземній валюті
33	Інші кошти	На рахунку ведеться узагальнення інформації про наявність та рух грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору, сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо), електронних грошей та про кошти в дорозі, тобто грошові суми, внесені в каси банків, ощадні каси або	331	Грошові документи в національній валюті
			332	Грошові документи в іноземній валюті
			333	Грошові кошти в дорозі в національній валюті
			334	Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті
			335	Електронні гроші, номіновані в національній валюті

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
		поштові відділення для подальшого їх зарахування на розрахункові або інші рахунки підприємства.		
34	Короткострокові векселі одержані	На рахунку ведеться облік заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантаженою продукцією (товари), виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, яка забезпечена векселями.	341	Короткострокові векселі, одержані в національній валюті
			342	Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті
35	Поточні фінансові інвестиції	На рахунку ведеться облік наявності та руху поточних фінансових інвестицій та еквівалентів грошових коштів, у тому числі депозитних сертифікатів.	351	Еквіваленти грошових коштів
			352	Інші поточні фінансові інвестиції
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	На рахунку ведеться узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантаженою продукцією, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем, а також узагальнюється інформація про розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи.	361	Розрахунки з вітчизняними покупцями
			362	Розрахунки з іноземними покупцями
			363	Розрахунки з учасниками ПФГ
			364	Розрахунки за гарантійним забезпеченням
37	Розрахунки з різними дебіторами		371	Розрахунки за виданими авансами
			372	Розрахунки з підзвітними особами

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
		На рахунку ведеться облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями.	373	Розрахунки за нарахованими доходами
			374	Розрахунки за претензіями
			375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків
			376	Розрахунки за позиками членам кредитних спілок
			377	Розрахунки з іншими дебіторами
			378	Розрахунки з державними цільовими фондами
			379	Розрахунки за операціями з деривативами
38	Резерв сумнівних боргів	На рахунку ведеться облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення.		За дебіторами
39	Витрати майбутніх періодів	Рахунок призначено для узагальнення інформації щодо здійснених витрат у звітному періоді, які підлягають віднесенню на витрати в майбутніх звітних періодах.		За видами витрат
Клас 4. Власний капітал та забезпечення зобов'язань				
40	Зареєстрований (пайовий) капітал	Рахунок призначено для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства і установчих документів,	401	Статутний капітал
			402	Пайовий капітал
			403	Інший зареєстрований капітал
			404	Внески до незареєстрованого статутного капіталу

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
		а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.		
41	Капітал у дооцінках	Рахунок призначено для обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід).	411	Дооцінка (уцінка) основних засобів
			412	Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів
			413	Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів
			414	Інший капітал у дооцінках
42	Додатковий капітал	Рахунок призначено для узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, а також про вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу.	421	Емісійний дохід
			422	Інший вкладений капітал
			423	Накопичені курсові різниці
			424	Безоплатно одержані необоротні активи
			425	Інший додатковий капітал
43	Резервний капітал	Рахунок призначено для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку.		За видами капіталу та напрямками використання

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	На рахунку ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку.	441	Прибуток нерозподілений
			442	Непокриті збитки
			443	Прибуток, використаний у звітному періоді
45	Вилучений капітал	На рахунку ведеться облік вилученого капіталу, у разі викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо.	451	Вилучені акції
			452	Вилучені вклади й паї
			453	Інший вилучений капітал
46	Неоплачений капітал	Рахунок призначено для узагальнення інформації про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства.		За видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником) підприємства
47	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	На рахунку ведеться узагальнення інформації про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і включення їх до витрат поточного періоду (за винятком суми забезпечення, що включається до первісної вартості основних засобів).	471	Забезпечення виплат відпусток
			472	Додаткове пенсійне забезпечення
			473	Забезпечення гарантійних зобов'язань
			474	Забезпечення інших витрат і платежів
			475	Забезпечення призового фонду (резерв виплат)
			476	Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї
			477	Забезпечення матеріального заохочення

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			478	Забезпечення відновлення земельних ділянок
48	Цільове фінансування і цільові надходження	На рахунку ведеться облік та узагальнення інформації про наявність та рух коштів фінансування заходів цільового призначення (в тому числі отримана гуманітарна допомога).	481	Кошти, вивільнені від оподаткування
			482	Кошти з бюджету та державних цільових фондів
			483	Благодійна допомога
			484	Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень
49	Страхові резерви	Рахунок призначено для узагальнення інформації про рух коштів страхових резервів.	491	Технічні резерви
			492	Резерви із страхування життя
			493	Частка перестраховиків у технічних резервах
			494	Частка перестраховиків у резервах із страхування життя
			495	Результат зміни технічних резервів
			496	Результат зміни резервів із страхування життя
Клас 5. Довгострокові зобов'язання				
50	Довгострокові позики	На рахунку ведеться облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами у інших осіб, які не є поточним зобов'язанням.	501	Довгострокові кредити банків у національній валюті
			502	Довгострокові кредити банків в іноземній валюті
			503	Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті
			504	Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			505	Інші довгострокові позики в національній валюті
			506	Інші довгострокові позики в іноземній валюті
51	Довгострокові векселі видані	На рахунку ведеться облік розрахунків з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за матеріальні цінності, виконані роботи, отримані послуги та за іншими операціями, заборгованість за якими забезпечена виданими векселями та не є поточним зобов'язанням.	511	Довгострокові векселі, видані в національній валюті
			512	Довгострокові векселі, видані в іноземній валюті
52	Довгострокові зобов'язання за облігаціями	Рахунок призначено для обліку розрахунків з іншими особами за випущеними та сплаченими власними облігаціями строком погашення більше дванадцяти місяців з дати балансу.	521	Зобов'язання за облігаціями
			522	Премія за випущеними облігаціями
			523	Дисконт за випущеними облігаціями
53	Довгострокові зобов'язання з оренди	Рахунок призначений для узагальнення інформації про стан розрахунків з орендодавцями за необоротні активи, передані на умовах довгострокової оренди, а також за оборотні матеріальні активи, кошти та цінні папери, отримані за договором оренди цілісного майнового комплексу.	531	Зобов'язання з фінансової оренди
			532	Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
54	Відстрочені податкові зобов'язання	На рахунку ведеться облік суми податків на прибуток, які сплачуватимуться в наступних періодах внаслідок виникнення тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування.		За видами зобов'язань
55	Інші довгострокові зобов'язання	Рахунок призначено для узагальнення інформації про розрахунки з іншими кредиторами та за іншими операціями, заборгованість за якими не є поточним зобов'язанням та облік яких не відображається на решті рахунках класу 5. Зокрема, на цьому рахунку відображається відстрочена відповідно до законодавства заборгованість з податків, зборів (обов'язкових платежів), фінансова допомога на зворотній основі тощо.		За кожним кредитором та видами залучених коштів
Клас 6. Поточні зобов'язання				
60	Короткостроков і позики	На рахунку ведеться облік розрахунків у національній і іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув.	601	Короткострокові кредити банків у національній валюті
			602	Короткострокові кредити банків в іноземній валюті
			603	Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			604	Відстрочені короткострокові кредити банків в іноземній валюті
			605	Прострочені позики в національній валюті
			606	Прострочені позики в іноземній валюті
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Рахунок призначено для узагальнення інформації про стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, переведеними зі складу довгострокових, при настанні строку погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу.	611	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті
			612	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в іноземній валюті
62	Короткострокові векселі видані	На рахунку ведеться облік розрахунків за заборгованістю постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за одержані сировину, матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, на яку підприємством видані векселі.	621	Короткострокові векселі, видані в національній валюті
			622	Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	На рахунку ведеться облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і надані послуги. На цьому рахунку учасник промислово-фінансової групи веде облік розрахунків за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги).	631	Розрахунки з вітчизняними постачальниками
			632	Розрахунки з іноземними постачальниками
			633	Розрахунки з учасниками ПФГ

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
64	Розрахунки за податками й платежами	Рахунок призначено для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, та за фінансовими санкціями, що справляються в дохід бюджету. На цьому рахунку також узагальнюється інформація про інші розрахунки з бюджетом, зокрема за субсидіями, дотаціями та іншими асигнуваннями.	641	Розрахунки за податками
			642	Розрахунки за обов'язковими платежами
			643	Податкові зобов'язання
			644	Податковий кредит
65	Розрахунки за страхуванням	На рахунку ведеться облік розрахунків за відрахуванням на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, за індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, страхуванням майна та за іншими розрахунками за страхуванням.	651	За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування
			652	За соціальним страхуванням
			654	За індивідуальним страхуванням
			655	За страхуванням майна
66	Розрахунки за виплатами працівникам	На рахунку ведеться узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам, які належать як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, - з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), за не одержані в установленний строк з	661	Розрахунки за заробітною платою
			662	Розрахунки з депонентами
			663	Розрахунки за іншими виплатами

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
		каси підприємства суми з виплат працівникам, за іншими поточними виплатами.		
67	Розрахунки з учасниками	Рахунок призначено для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, що пов'язані з розподілом власного капіталу (дивіденди, повернення часток тощо).	671	Розрахунки за нарахованими дивідендами
			672	Розрахунки за іншими виплатами
68	Розрахунки за іншими операціями	На рахунку ведеться облік розрахунків за операціями, що не можуть бути відображені на рахунках 63-67.	680	Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу
			681	Розрахунки за авансами одержаними
			682	Внутрішні розрахунки
			683	Внутрішньогосподарські розрахунки
			684	Розрахунки за нарахованими відсотками
			685	Розрахунки з іншими кредиторами
69	Доходи майбутніх періодів	Рахунок призначено для узагальнення інформації щодо одержаних доходів у звітному періоді, які підлягають включенню до доходів у майбутніх звітних періодах.		За видами доходів
Клас 7. Доходи і результати діяльності				
70	Доходи від реалізації		701	Дохід від реалізації готової продукції
			702	Дохід від реалізації товарів
			703	Дохід від реалізації робіт і послуг

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
		Рахунок призначено для узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, доходів від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості, доходів від страхової діяльності, про доходи від грального бізнесу, від проведення лотерей, а також про суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу.	704	Вирахування з доходу
			705	Перестраховання
71	Інший операційний дохід	На рахунку ведеться узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).	710	Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю
			711	Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти
			712	Дохід від реалізації інших оборотних активів
			713	Дохід від операційної оренди активів
			714	Дохід від операційної курсової різниці
			715	Одержані штрафи, пені, неустойки
			716	Відшкодування раніше списаних активів
			717	Дохід від списання кредиторської заборгованості

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			718	Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів
			719	Інші доходи від операційної діяльності
72	Дохід від участі в капіталі	Рахунок призначено для узагальнення інформації про доходи від інвестицій, які здійснені в асоційовані, дочірні або спільні підприємства та облік яких ведеться за методом участі в капіталі.	721	Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства
			722	Дохід від спільної діяльності
			723	Дохід від інвестицій в дочірні підприємства
73	Інші фінансові доходи	Рахунок призначено для обліку доходів, які виникають у ході фінансової діяльності підприємства, зокрема дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансової діяльності, які не обліковуються на рахунку 72.	731	Дивіденди одержані
			732	Відсотки одержані
			733	Інші доходи від фінансових операцій
74	Інші доходи	Рахунок призначено для обліку доходів, які виникають в процесі діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства.	740	Дохід від зміни вартості фінансових інструментів
			741	Дохід від реалізації фінансових інвестицій
			742	Дохід від відновлення корисності активів
			744	Дохід від неопераційної курсової різниці
			745	Дохід від безоплатно одержаних активів
			746	Інші доходи

1	2	3	4	5
76	Страхові платежі	Рахунок призначено для обліку страховиками надходжень страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) за договорами страхування.		За видами страхування
79	Фінансові результати	Рахунок призначено для обліку й узагальнення інформації про фінансові результати діяльності підприємства.	791	Результат операційної діяльності
			792	Результат фінансових операцій
			793	Результат іншої діяльності
Клас 8. Витрати за елементами				
80	Матеріальні витрати	Рахунок призначено для узагальнення інформації про матеріальні витрати за звітний період.	801	Витрати сировини й матеріалів
			802	Витрати купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів
			803	Витрати палива й енергії
			804	Витрати тари й тарних матеріалів
			805	Витрати будівельних матеріалів
			806	Витрати запасних частин
			807	Витрати матеріалів сільськогосподарського призначення
			808	Витрати товарів
			809	Інші матеріальні витрати
81	Витрати на оплату праці	Рахунок призначено для узагальнення інформації про витрати на оплату праці за звітний період.	811	Виплати за окладами й тарифами
			812	Премії та заохочення
			813	Компенсаційні виплати
			814	Оплата відпусток

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			815	Оплата іншого невідпрацьованого часу
			816	Інші витрати на оплату праці
82	Відрахування на соціальні заходи	Рахунок призначено для узагальнення інформації про витрати та відрахування на соціальні заходи.	821	Відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування
			824	Відрахування на індивідуальне страхування
83	Амортизація	Рахунок призначено для узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів.	831	Амортизація основних засобів
			832	Амортизація інших необоротних матеріальних активів
			833	Амортизація нематеріальних активів
84	Інші операційні витрати	Рахунок призначено для обліку операційних витрат, що не відображаються на інших рахунках класу 8.		За видами витрат
85	Інші затрати	Рахунок призначено для обліку витрат на інвестиційну та фінансову діяльність підприємства, а також інших витрат діяльності. На цьому рахунку також узагальнюється інформація про суму податків на прибуток.		За видами затрат
Клас 9. Витрати діяльності				
90	Собівартість реалізації	Рахунок призначено для узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг.	901	Собівартість реалізованої готової продукції
			902	Собівартість реалізованих товарів

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			903	Собівартість реалізованих робіт і послуг
			904	Страхові виплати
91	Загальновиробничі витрати	На рахунку ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування.		За видами витрат
92	Адміністративні витрати	На рахунку відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства.		За видами витрат
93	Витрати на збут	На рахунку ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг.		За видами витрат
94	Інші витрати операційної діяльності	На рахунку ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90, 91, 92, 93.	940	Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю
			941	Витрати на дослідження і розробки
			942	Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			943	Собівартість реалізованих виробничих запасів
			944	Сумнівні та безнадійні борги
			945	Втрати від операційної курсової різниці
			946	Втрати від знецінення запасів
			947	Нестачі і втрати від псування цінностей
			948	Визнані штрафи, пені, неустойки
			949	Інші витрати операційної діяльності
95	Фінансові витрати	На рахунку ведеться облік витрат на проценти та інших витрат підприємства, пов'язаних із запозиченнями.	951	Відсотки за кредит
			952	Інші фінансові витрати
96	Втрати від участі в капіталі	На рахунку ведеться облік втрат від зменшення вартості інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі, що виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства.	961	Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства
			962	Втрати від спільної діяльності
			963	Втрати від інвестицій в дочірні підприємства
97	Інші витрати	На рахунку ведеться облік витрат, що виникають в процесі діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг.	970	Витрати від зміни вартості фінансових інструментів
			971	Собівартість реалізованих фінансових інвестицій
			972	Втрати від зменшення корисності активів

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
			974	Втрати від неопераційних курсових різниць
			975	Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій
			976	Списання необоротних активів
			977	Інші витрати діяльності
98	Податок на прибуток	На рахунку ведеться облік суми витрат з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу. На цьому рахунку також ведеться облік відрхувань до Державного бюджету України від доходів за державними грошовими лотереями і податку на доходи від страхової діяльності.		
Клас 0. Позабалансові рахунки				
01	Орендовані необоротні активи	На рахунку обліковуються активи у вигляді основних засобів, нематеріальних активів, зокрема отримане у користування авторське право та суміжні з ним права, за користування якими сплачується роялті, та інших необоротних активів, що отримані підприємством на підставі відповідних договорів, зокрема, але		За видами активів

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
		не виключно оренди (лізингу), та обліковуються на балансі орендодавця.		
02	Активи на відповідальному зберіганні	Рахунок призначено для обліку цінностей, які тимчасово знаходяться на підприємстві та не є його власністю, прийняті на комісію, у переробку, до монтажу, в довірче управління.	021	Устаткування, прийняте для монтажу
			022	Матеріали, прийняті для переробки
			023	Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні
			024	Товари, прийняті на комісію
			025	Матеріальні цінності довірителя
03	Контрактні зобов'язання	Рахунок призначений для узагальнення інформації про наявність та рух зобов'язань по укладених контрактах, а також контролю за їх виконанням.		За видами зобов'язань
04	Непередбачені активи й зобов'язання	Рахунок використовується для накопичення інформації про наявність непередбачених (потенційних) активів та непередбачених (потенційних) зобов'язань.	041	Непередбачені активи
			042	Непередбачені зобов'язання
05	Гарантії та забезпечення надані	Рахунок передбачено для узагальнення інформації про наявність та рух виданих підприємством гарантій та забезпечень виконання як власних зобов'язань та платежів, так і зобов'язань та платежів інших підприємств (за договорами поруки).		За видами гарантій та забезпечень наданих

Продовження додатку 1

1	2	3	4	5
06	Гарантії та забезпечення отримані	Рахунок передбачено для узагальнення інформації про наявність та рух отриманих гарантій та забезпечень виконання зобов'язань та платежів.		За видами гарантій та забезпечень отриманих
07	Списані активи	Рахунок призначено для узагальнення інформації про стан дебіторської заборгованості, списаної з балансу внаслідок неплатоспроможності боржників, та про суми невідшкодованих нестач і втрат від псування цінностей.	071	Списана дебіторська заборгованість
			072	Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей
08	Бланки суворого обліку	На рахунку ведеться облік наявності та руху бланків суворого обліку та суворої звітності, зокрема бланків документів, що засвідчують особу, подію, право, освіту, трудовий стаж тощо (свідоцтва, посвідчення, трудова книжка, дипломи про освіту та інші); проїзних документів (квитки на проїзд, абонементні талони, документи на перевезення вантажів та інші).		За видами бланків
09	Амортизаційні відрахування	На рахунку ведеться облік нарахування та використання амортизаційних відрахувань.		За напрямками використання амортизації

* Субрахунки наведено згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

** Призначення рахунків наведено згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

ЗАКОН УКРАЇНИ
«ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ФІНАНСОВУ ЗВІТНІСТЬ В
УКРАЇНІ»

від 16 липня 1999 року №996-XIV (із наступними змінами)

Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

Для цілей цього Закону терміни вживаються у такому значенні:

активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому;

бухгалтерський облік - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень;

внутрішньогосподарський (управлінський) облік - система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством;

господарська операція - дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства;

зобов'язання - заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди;

економічна вигода - потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів;

консолідована фінансова звітність - фінансова звітність підприємства, яке здійснює контроль, та підприємств, які ним контролюються, як єдиної економічної одиниці;

національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку - нормативно-правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності підприємствами (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі), розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності і законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку;

облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності;

первинний документ - документ, який містить відомості про господарську операцію;

фінансова звітність - звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства;

користувачі фінансової звітності (далі - користувачі) - фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень;

міжнародні стандарти фінансової звітності (далі - міжнародні стандарти) - прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності;

витрати - зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками);

доходи - збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників);

звіт про платежі на користь держави - документ, що містить деталізовану інформацію про податки, збори та інші платежі підприємств, належні до сплати на користь держави відповідно до закону, який подається підприємствами, що здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес. До підприємств, що здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, належать підприємства, які здійснюють діяльність з геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, родовищ корисних копалин загальнодержавного значення та/або видобування корисних копалин загальнодержавного значення, та/або виконання робіт (здійснення діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції щодо корисних копалин загальнодержавного значення, та/або транспортування трубопроводами (у тому числі з метою транзиту) вуглеводнів та хімічних продуктів;

звіт про управління - документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності;

власний капітал - різниця між активами і зобов'язаннями підприємства;

національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі - нормативно-правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності для розпорядників бюджетних коштів, центрального

органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, та фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, розроблений на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку;

підприємства, що становлять суспільний інтерес, - підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на фондових біржах або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які відповідно до цього Закону належать до великих підприємств;

таксономія фінансової звітності - склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, які підлягають розкриттю. Таксономія фінансової звітності затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку;

чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - дохід, що визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у тому числі платежів від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів.

Інші терміни для цілей цього Закону використовуються у значеннях, визначених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі та міжнародними стандартами фінансової звітності, введеними в дію відповідно до законодавства, залежно від того, які з наведених стандартів застосовуються підприємством.

Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Цей Закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності (далі - підприємства), які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність, а також на операції з виконання державного та місцевих бюджетів і складання фінансової звітності про виконання бюджетів з урахуванням бюджетного законодавства.

2. Для цілей цього Закону підприємства (крім бюджетних установ) можуть належати до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств.

Мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 350 тисяч євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 700 тисяч євро;
- середня кількість працівників - до 10 осіб.

Малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 4 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 8 мільйонів євро;
- середня кількість працівників - до 50 осіб.

Середніми є підприємства, які не відповідають критеріям для малих підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 20 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 40 мільйонів євро;
- середня кількість працівників - до 250 осіб.

Великими є підприємства, які не відповідають критеріям для середніх підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - понад 20 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - понад 40 мільйонів євро;
- середня кількість працівників - понад 250 осіб.

Новоутворені підприємства під час визначення відповідності критеріям застосовують показники на дату складання річної фінансової звітності.

Якщо підприємство однієї з наведених категорій за показниками річної фінансової звітності протягом двох років поспіль не відповідає наведеним критеріям, воно відноситься до відповідної категорії підприємств.

Для визначення відповідності критеріям, встановленим у євро, застосовується офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період), розрахований на підставі курсів Національного банку, що встановлювалися для євро протягом відповідного року.

3. Суб'єкти підприємницької діяльності, яким відповідно до законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів і витрат, ведуть бухгалтерський облік і подають фінансову звітність у порядку, встановленому законодавством про спрощену систему обліку і звітності.

Стаття 3. Мета бухгалтерського обліку та фінансової звітності

1. Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

2. Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

3. Підприємства, які мають право ведення спрощеного обліку доходів і витрат та не зареєстровані платниками податку на додану вартість, можуть узагальнювати інформацію в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису.

Стаття 4. Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності

Бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких принципах:

повне висвітлення - фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

автономність - кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відобразитися у фінансовій звітності підприємства;

послідовність - постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку у державному секторі, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;

безперервність - оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі;

нарахування - доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

превалювання сутності над формою - операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

єдиний грошовий вимірник - вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці;

інших принципах, визначених міжнародними стандартами або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі залежно від того, які з наведених стандартів застосовуються підприємством.

Стаття 5. Валюта бухгалтерського обліку та фінансової звітності

Підприємства ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України. На вимогу користувачів фінансова звітність може бути додатково перерахована в іноземну валюту.

Розділ II ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Стаття 6. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні

1. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою:

- створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів;

- удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

2. Регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

3. Порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банках встановлюється Національним банком України відповідно до цього Закону та міжнародних стандартів фінансової звітності.

5. Порядок ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності за угодою про розподіл продукції, у тому числі валюта, а також перелік, форми, зміст, звітний період, порядок складання та подання фінансових звітів за угодою про розподіл продукції, визначаються такою угодою відповідно до Закону України «Про угоди про розподіл продукції».

6. Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади у межах своєї компетенції відповідно до галузевих особливостей мають право розробляти на базі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі методичні рекомендації щодо їх застосування за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку.

Розділ III

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Стаття 8. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

1. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

2. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

3. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів.

4. Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно з дотриманням вимог цього Закону обирає форми його організації:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;

- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або підприємством, суб'єктом підприємницької діяльності, самозайнятою особою, що провадять діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності;

- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах.

Підприємство, що становить суспільний інтерес, зобов'язане утворити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, до складу якої

входять не менше двох осіб. Положення цього абзацу не поширюється на недержавні пенсійні фонди та інститути спільного інвестування.

Завдання та функціональні обов'язки бухгалтерських служб, повноваження керівника бухгалтерської служби у бюджетних установах визначаються Кабінетом Міністрів України.

5. Підприємство самостійно:

- визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства;

- обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних;

- розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів;

- затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку;

- може виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, з наступним включенням їх показників до фінансової звітності підприємства;

- визначає доцільність застосування міжнародних стандартів (крім випадків, коли обов'язковість застосування міжнародних стандартів визначена законодавством).

6. Керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

7. Головний бухгалтер або особа, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства:

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності;

- організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;

- бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;

- забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства;

- подає в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інформацію центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Головним бухгалтером підприємства, що становить суспільний інтерес, може бути призначена особа, яка має повну вищу економічну освіту, стаж роботи у сфері фінансів, бухгалтерського обліку та оподаткування не менше трьох років, не має непогашеної або незнятої судимості за вчинення злочину проти власності та у сфері господарської діяльності.

Інші вимоги до головного бухгалтера підприємства, що становить суспільний інтерес, можуть бути визначені законом.

8. Головний бухгалтер або особа, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства, не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, інформації про фінансову операцію, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

9. Відповідальність за бухгалтерський облік господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією підприємства, включаючи оцінку майна і зобов'язань підприємства та складання ліквідаційного балансу і фінансової звітності, покладається на ліквідаційну комісію, яка утворюється відповідно до законодавства.

Стаття 9. Первинні документи та реєстри бухгалтерського обліку

1. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

2. Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені у паперовій або в електронній формі та повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату складання;

- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Первинні документи, складені в електронній формі, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.

Неістотні недоліки в документах, що містять відомості про господарську операцію, не є підставою для невизнання господарської операції, за умови, що такі недоліки не перешкоджають можливості ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції, та містять відомості про дату складання документа, назву підприємства, від імені якого складено документ, зміст та обсяг господарської операції тощо.

3. Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Операції в іноземній валюті відображаються також у валюті розрахунків та платежів по кожній іноземній валюті окремо.

Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповідним рахункам синтетичного обліку на кінець останнього дня кожного місяця.

Права і обов'язки сторін, які виникають за результатами здійснення господарської операції, оформленої первинним документом відповідно до вимог цього Закону, не залежать від факту відображення її в регістрах та на рахунках бухгалтерського обліку.

4. Регістри бухгалтерського обліку повинні мати назву, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні.

5. Господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

6. У разі складання та зберігання первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку з використанням електронних засобів оброблення інформації підприємство зобов'язане за свій рахунок виготовити їх копії на паперових носіях на вимогу інших учасників господарських операцій, а також правоохоронних органів та відповідних органів у межах їх повноважень, передбачених законами.

7. Підприємство вживає всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого строку.

8. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

9. Копії первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку можуть бути вилучені у підприємства лише за рішенням відповідних органів, прийнятим у межах їх повноважень, передбачених законами. Обов'язковим є складання реєстру документів, що вилучаються у порядку, встановленому законодавством.

Вилучення оригіналів таких документів та реєстрів забороняється, крім випадків, передбачених кримінальним процесуальним законодавством.

Стаття 10. Інвентаризація активів і зобов'язань

1. Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка.

2. Об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно з законодавством.

Розділ IV ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ

Стаття 11. Загальні вимоги до фінансової звітності

1. Підприємства зобов'язані складати фінансову звітність на підставі даних бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність підписується керівником (власником) підприємства або уповноваженою особою у визначеному законодавством порядку та бухгалтером або особою, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства. У разі якщо бухгалтерський облік підприємства ведеться підприємством, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності, фінансову звітність підписують керівник підприємства або уповноважена особа, а також керівник підприємства, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності, або уповноважена ним особа. При цьому відповідальність підприємства, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності, визначається законом та договором про надання бухгалтерських послуг.

Фінансову звітність підприємства, що становить суспільний інтерес, підписують керівник або уповноважена особа у визначеному законодавством порядку та головний бухгалтер. Фінансова звітність недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування підписується у порядку, передбаченому законодавством.

Відповідальність за своєчасне та у повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів.

2. Порядок та строки подання фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, звіту про управління та звіту про платежі на користь держави до органів державної влади визначаються Кабінетом Міністрів України, для банків - Національним банком України.

3. Для мікропідприємств, малих підприємств, непідприємницьких товариств і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, крім тих, що зобов'язані складати фінансову звітність за міжнародними стандартами, встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати.

4. Склад та форми фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, звіту про управління та звіту про платежі на користь держави підприємств (крім банків), фінансової звітності про виконання бюджетів встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

5. Склад та форми фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності та звіту про управління банків встановлюються Національним банком України.

6. Фінансова звітність та консолідована фінансова звітність за міжнародними стандартами складаються на підставі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами.

7. Звіт про управління подається разом з фінансовою звітністю та консолідованою фінансовою звітністю в порядку та строки, встановлені законом. У разі подання підприємством консолідованої фінансової звітності подається консолідований звіт про управління. Від подання звіту про управління звільняються мікропідприємства та малі підприємства. Середні підприємства мають право не відображати у звіті про управління нефінансову інформацію.

Стаття 12. Консолідована фінансова звітність

1. Підприємства, що контролюють інші підприємства (материнські підприємства), крім фінансових звітів про власні господарські операції, зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Підприємства, що контролюють інші підприємства (крім підприємств, що становлять суспільний інтерес), можуть не подавати консолідованої фінансової звітності, якщо разом із контрольованими підприємствами їхні

показники на дату складання річної фінансової звітності не перевищують двох із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 4 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 8 мільйонів євро;
- середня кількість працівників - до 50 осіб.

2. Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать суб'єкти державного сектору економіки, та органи, які здійснюють управління майном суб'єктів комунального сектору економіки, крім власної звітності, складають та подають консолідовану фінансову звітність щодо підприємств, які належать до сфери їх управління.

3. Об'єднання підприємств, крім власної звітності, складають та подають консолідовану фінансову звітність щодо підприємств, які входять до їх складу, якщо це передбачено установчими документами об'єднань підприємств відповідно до законодавства.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, складає консолідовану фінансову звітність про загальний майновий стан і результати діяльності суб'єктів державного сектору та бюджетів.

Стаття 12-1. Застосування міжнародних стандартів

1. Для складання фінансової звітності застосовуються міжнародні стандарти, які викладені державною мовою та офіційно оприлюднені на веб-сторінці центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку.

2. Підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами.

3. Підприємства, крім тих, що зазначені в частині другій цієї статті, самостійно визначають доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності.

4. Підприємства інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, про складання ними фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за міжнародними стандартами.

5. Підприємства, зазначені у частині другій цієї статті, складають і подають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність органам державної влади та іншим користувачам на їх вимогу в порядку, визначеному цим Законом, на основі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами в єдиному електронному форматі, визначеному

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку.

6. Підприємства, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами, зобов'язані забезпечити ведення бухгалтерського обліку відповідно до облікової політики за міжнародними стандартами після подання першої фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності за міжнародними стандартами, що визнається такою у порядку, визначеному міжнародними стандартами.

Стаття 13. Звітний період

1. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна фінансова звітність складається за результатами першого кварталу, першого півріччя, дев'яти місяців. Крім того, відповідно до облікової політики підприємства фінансова звітність може складатися за інші періоди.

Звітний період для складання фінансової звітності про виконання бюджетів визначається Бюджетним кодексом України

2. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути менш як 12 місяців, але не більш як 15 місяців.

3. Звітним періодом підприємства, що ліквідується, є період з початку звітного року до дати прийняття рішення про його ліквідацію.

Стаття 14. Подання та оприлюднення фінансової звітності

1. Підприємства зобов'язані подавати фінансову звітність органам, до сфери управління яких вони належать, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, якщо інше не передбачено цим Законом. Органам державної влади та іншим користувачам фінансова звітність подається відповідно до законодавства.

2. Фінансова звітність підприємств не становить комерційної таємниці, не є конфіденційною інформацією та не належить до інформації з обмеженим доступом, крім випадків, передбачених законом. На фінансову звітність не розповсюджується заборона щодо поширення статистичної інформації. Підприємства зобов'язані надавати копії фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за запитом юридичних та фізичних осіб у порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації».

3. Підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність

та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством.

Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (у повному обсязі).

Інші фінансові установи, що належать до мікропідприємств та малих підприємств, зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком на власній веб-сторінці (у повному обсязі).

Підприємства зобов'язані забезпечувати доступність фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності для ознайомлення юридичних та фізичних осіб за місцезнаходженням цих підприємств.

4. Головні розпорядники бюджетних коштів оприлюднюють річну фінансову звітність, річну консолідовану фінансову звітність не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, шляхом розміщення на своїй веб-сторінці.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, оприлюднює річну консолідовану фінансову звітність про загальний майновий стан та результати діяльності суб'єктів державного сектору та бюджетів не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, на своїй веб-сторінці.

5. У разі ліквідації підприємства ліквідаційна комісія складає ліквідаційний баланс та у випадках, передбачених законом, публікує його протягом 45 днів після затвердження.

6. Підприємства можуть подавати уточнену фінансову звітність та уточнену консолідовану фінансову звітність на заміну раніше поданої фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за результатами проведення аудиторської перевірки, з метою виправлення самостійно виявлених помилок або з інших причин. Подання та оприлюднення уточненої фінансової звітності та уточненої консолідованої фінансової звітності здійснюються у такому самому порядку, як і фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності, що уточнюються.

Стаття 15. Контроль за додержанням законодавства про бухгалтерський облік та фінансову звітність

Контроль за додержанням законодавства про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні здійснюється відповідними органами в межах їх повноважень, передбачених законами.

Розділ V

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2000 року.

Адміністративні штрафи, які можуть бути накладені відповідно до законів України на керівників та інших посадових осіб підприємств у зв'язку з допущеними методологічними помилками або арифметичними описками ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, пов'язаними із введенням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, застосовуються з 1 січня 2001 року.

2. Кабінету Міністрів України:

підготувати та подати до Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до законів України, що впливають з цього Закону;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим Законом;

забезпечити розроблення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади нормативно-правових актів, передбачених цим Законом, а також перегляд і скасування їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

**ПЕРЕЛІК ТА ЗМІСТ ПОЛОЖЕНЬ (СТАНДАРТІВ)
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

Номер і назва П(С)БО	Зміст П(С)БО
1	2
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Національним положенням (стандартом) визначаються мета, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів.
НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»	Національне положення (стандарт) визначає порядок складання консолідованої фінансової звітності та загальні вимоги до розкриття інформації щодо складання консолідованої фінансової звітності.
П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»	Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку визначається порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності.
П(С)БО 7 «Основні засоби»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.
П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.
П(С)БО 9 «Запаси»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.

1	2
П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 11 «Зобов'язання»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції, операції із спільної діяльності та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інструменти та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 14 «Оренда»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про оренду необоротних активів та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 15 «Дохід»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 16 «Витрати»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.

1	2
П(С)БО 17 «Податок на прибуток»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 18 «Будівельні контракти»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування підрядниками у бухгалтерському обліку інформації про доходи та витрати, пов'язані з виконанням будівельних контрактів, та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»	Положення (стандарт) визначає порядок відображення в обліку і звітності придбання інших підприємств та/або об'єднання видів їх діяльності, гудвілу, який виник при придбанні, а також розкриття інформації про об'єднання підприємств та/або видів їх діяльності.
П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України.
П(С)БО 22 «Вплив інфляції»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає порядок коригування фінансової звітності, яка оприлюднюється, на вплив інфляції та загальні вимоги до розкриття інформації про неї у примітках до фінансової звітності.
П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування інформації про операції пов'язаних сторін та її розкриття у фінансовій звітності.

1	2
П(С)БО 24 «Прибуток на акцію»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування інформації про чистий прибуток на одну просту акцію та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»	Положення (стандарт) установлює зміст і форму Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма N 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма N 2-м) та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма N 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма N 2-мс) та порядок заповнення його статей.
П(С)БО 26 «Виплати працівникам»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і не грошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи, утримувані для продажу, та групу активів, що належить до вибуття в результаті операції продажу, а також припинену діяльність та розкриття такої інформації у фінансовій звітності.
П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зменшення корисності активів та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання звітних сегментів та її розкриття у фінансовій звітності.

1	2
П(С)БО 30 «Біологічні активи»	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.
П(С)БО 31 «Фінансові витрати»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про фінансові витрати та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 33 «Витрати на розвідку запасів корисних копалин»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати на розвідку та визначення обсягів і якості запасів корисних копалин та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 34 «Платіж на основі акцій»	Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції, платіж за якими здійснюється на основі акцій з використанням інструментів власного капіталу та/або коштів (інших активів), а також її розкриття у фінансовій звітності.

Теловата М.Т., Петраковська О.В.

Фінансовий облік -1
(у схемах і таблицях)

Частина - 1

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Підписано до друку 27.02.2019 р.

Видання надруковано з готових оригінал-макетів ТОВ «Інтердрук»

03680, м. Київ, вул. Пшенична, 2 тел. (044) 495-01-54

Номер і дата запису в Єдиному державному реєстрі

юридичних осіб та осіб-підприємців про проведення
державної реєстрації № 1 072 102 0000 029235 від 29.08.2013 р.

Ідентифікатор видавця у системі ISBN № 97384

Формат 60x90 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 13,56

Зам. № 091/19 від 27.02.2019. Наклад ____ прим.